Dag Lieverd

De zes leden van de leesclub (de vrouwlu) en de zes leden van het leesgeneutschap (de manlu) leest en bespreekt op het lustrum van de leesaovends veur het eerst met mekaar de roman Dag lieverd.
Persoonlijke onthullings en drama's ofwisseld met stil verlangst: seks, proza, geweld, dood, gedichten en aander ongemak.

Uitgeverij Ter Verpoozing
ISBN-13: 978-90-73064-04-1
NUR 300 / 525

De Leesclub

Gerard Stout

De Leesclub

Gerard Stout

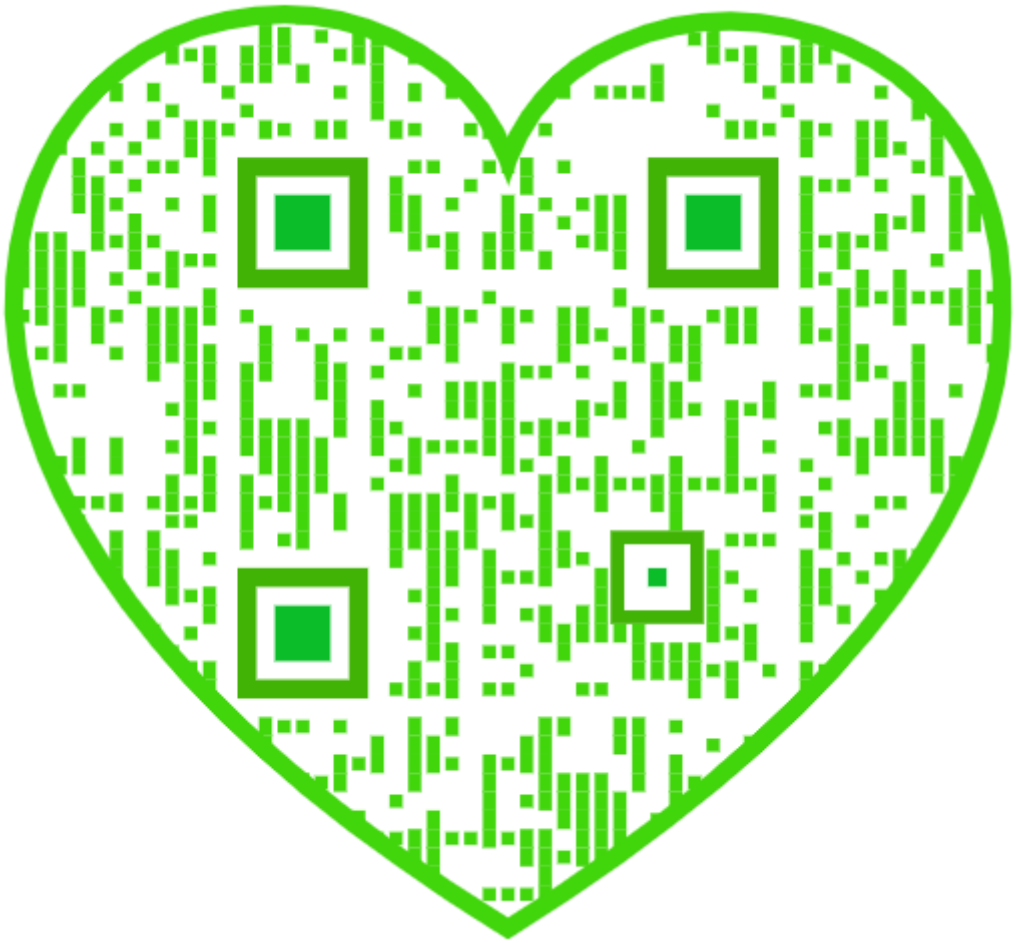

de leesclub

Gerard Stout

Uitgeverij *Ter Verpoozing*
ISBN-13: 978-90-73064-04-1
NUR 300 / 525

© G.H.W.J. Stout, Peize 2008
Eerste druk 2008

Ook op (5) audio-cd
Omslag en pentekeningen: Theo van Egeraat www.theoart.nl

Druk: NHL

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Elk hef het eigen geliek

Jan Oremus

Ienmaol in de maond komt we bij menare. Wij bint zes manlu.We leest een boek en we praot over literatuur. Miestentieds is de club compleet. Bij toeren blef der ien weg. Miestentieds is dat Niels Menckema. Menckema döt overdag belangrieke zaken in de neibouw van kantoren en schoelen.

Menckema döt benaom het grote en onmisbaore wark en in de aovend hef e het naor zien eigen zeggen niet altied an tied.

'Ik heb het altied an tied,' zeg Menckema.

En dan zeg Menckema met zwaore en donkerbrune stemme: 'Oremus, Oremus, Oremus, ik heb het altied an tied.'

Ik knik dan.

Lu zegt vake het tegendiel van wat ze mient.

Menckema wul weten laoten dat e een rooms verleden hef, liekt het. De oppertimmerman hef vief veurletters, met in elks geval Jozef en Maria der bij. Dat is het ienige kerkse nog an hum.

In de bouw heb ie niet veul aan religie. Van verbouwings van godshuzen tot appartementen kan de schörstien niet roken, wat de paus ok döt.

We nuumt menare bij de naam van oenze va's. Veurnamen gebruukt we niet in de leesclub. Ik zeg gien Niels. Menckema zeg nooit Jan tegen mij.

Ik heb het ok altied an tied, maor dat huuf ik niet zo uut te venten. Ik doe overdag ok belangrieke zaken, maor benaom literatuur en leesclub hebt mien andacht. De aander leden praot van leesgeneutgeschap, maor dat huuft niet van mij. Leesclub is mij genogt.

Wark is veur pecunia en veur genot. De volgorde veraandert bij toeren. Eerst genot en dan pecunia en miestentieds aansomme. Ik

wark bij de baank. Der zit een bult geld achter mij. Ik heb het daor niet over. Geld is pepier en geld is legering van metaolen. Geld is benaom virtueel; kapitaol bestiet enkelt in de computer. Kapitaol is wat in het heufd zit en de weerde die ie der an geeft. Ik heb het daor bij gelegenheid nog wel over. Now niet.

Ik heb het an tied, maor dat wussen ie al.

Ik leze geern. Ik lees wat lös en vaste is, as het maor boeken bint, as het maor literatuur is. Ik lees de ondertitels bij het journaal, maor miestentieds niet. Ik haold niet van tillevisie. Het beweegt mij teveul en lu schrouwt der bij. Allent al de openingsklap met de vuurpijlen. Wat moet ik der met?

Nao die slag om acht uur weet ik al wat der komp. Oorlog en verzet, van welke partij dan ok, en politiek. Dat is hetzölfde. Politiek is oorlog, maar met aander gerak.

Geluud heb ik merakel hekel an. Daorumme bin ik bij de leesclub. Het mankeert mij an de oren. De hoge tonen raak ik kwiet. Ik heur de bassen om besten. Lezen kan in stilte.

Veur niks kun ik mij de oren meten laoten. Aurical toonaudiometer stiet boven de grafieken. Beide oren geliek doof. Dat was een verrassing. Ik heb de hoorn van de tillefoon altied an het rechteroor, maor dat maakt niet uut, liekt het. De tied tien jaor veuruut wat het geheur angiet, zee de dokter. Ik had gien smeer in de oren. Over vief jaor mag ik vanneis kommen. Eerder huuft niet. Luustern giet aal beter. Ik leer zwiegen.

We begunt de leesclub, oens geneutschap, om half negen, nao het journaal, maor ik mut minstens een half uur fietsen veur ik bij de aander bin.

Ik gao niet met de wagen as ik leesclub heb.

Uut overtuging.

Menckema woont op een half uur, met de wind met. Naor de woonst van Felix, die ik nooit HarmJan nuum; ik haold niet van anstellerig HarmJan, AnneJohanna of BerendBernardus.

Naor het huus van Felix is het viefendertig minuten, maor ik fietse vaak een eindtie omme, of ik gao lopens. Veur de locht.

Vrouw Felix, die met de name Annemarieke Koekkoek naost de belle van Felix stiet, vrag altied of ik lopens bin of op de fietse. Mij dunkt een beetie vrouw mut dat zien kunnen. Ik bin in het zwiet of ik heb een frisse wandelkop bij de achterdeure. Ze hef der bliekbaor gien oog veur. Bijkaans giet ze mij uut de wege omdat ik bij dezölfde baank warke as wijlen heur eerste man. Ik zit op de plek van Koos Pier, maor die is now dood. HarmJan Felix lig in bère op de plek van Koos Pier.

We hebt dat goed veur menare. Zes manlu en zes vrouwlu, apart en toch met hetzölfde gaangs. Miestentieds leest we niet hetzölfde boek. Nao vief jaor leesclub bint we begund an *Dag lieverd*, manlu en vrouwlu met dezölfde roman.

Dik Bos. Dik Bos op 37 minuten lopens. Bos hef het schier tröffen, onder ien dak - heur dak - van zien jonkvrouwe Odilia Henriëtte den Beer Poortugael. Zo stiet het op de brievenbusse bij de straot. De jonkvrouwe hef gien Bos der veur zet, veur de name, om het huus is genogt bos. Bos den Beer Poortugael huuft niet.

Dik Bos is een merakel leesder. Hij kent de klassieken en de modernen en wat der tussen zit. Ik heb hum hoog. Dik Bos.

We bestaot vief jaor. As leesclub. Ik zee het al. Geneutschap van Menckema, Felix, Bos en ik. Disse manlu bint begund, een jaor later kwamen Nasilele Ntebi en Karel Doornmans der bij. We bint niet zomaar begund. De vrouwlu kriegt de eer. A'k het oneerbiedig zegge, mien rugwarmertie was de eerste.

Lovina, was de eerste.

Ik nuum heur vanzölf altied bij de veurname. Ik zeg gien: Brenninckmeijer. Mien Lovina nuum ik Lovina.

Lovina warkte in die tied in de bibliotheek.

Het was heur wark om lu an het lezen te kriegen. Hoe meer uutlenings, hoe beter veur het personielsbestaand. Lovina hef aander wark.

Daor giet het now niet om. Later heb ik daor over, bijkaans. Ik heb het an tied.

Lovina zit op een galerie met hedendaogse en moderne kuunst. Ze hef een Nedersaksische boerderij in Wapse ombouwd tot tentoonstellingsruumte veur nei talent en aoldegedienden.

Vrouwlu leest meer as manlu. Vrouwlu zuukt meer as manlu ontsnapping uut de daogelijkse sleur.

Ie heurt het. Ik heb particuliere opvattings over het verschil maank manlu en vrouwlu wat het lezen angiet. Ik heb het daor later over.

Ik heb het an tied.

Manlu bint doeners as ze een boek leest, de miesten. Manlu wult actie en veurtgang in het verhaol, op een enkele dreumer nao. Manlu leest rapper, veul rapper as vrouwlu. Ik heb een boek van 300 bladzieden in een aovend uut. Lovina döt der een week over en dan nog mut ze mij vraogen hoe het oflopen is. Lovina raakt de structuur onderwegens bij toeren kwiet. Dat is niet zo arg in de galerie. Ze maakt makkelk contact met kunstenaors. In heur stal hef ze Joost Doornink, Henk Helmantel, Trudy Kramer, JanHendrik Dolsma,Theo van Egeraat, Peter Dijk; allemaol lu van Minerva. Uut Stad.

De zaken gaot goed, dat mut ik zeggen. Der is vanneis vraog naor modern figuratief. Lu wilt geern weten wat op het doek te zien is, maor het huuft niet geliek een hunebed weden of een kudde schaopen van Erasmus B. von Dülmen Krumpelmann.

Lovina hef het naor het zin in Wapse. Ze vreug of de baank kun sponsorn, ze vreug het tussen de lakens. Dat was een gevulige vraog op een gevulig moment, op een gevulige plek.

Ik deud het niet. Ie begriept dat wel. Kuunst tussen de lakens mut zuver blieven.

Nasilele Ntebi

Vanzölf, ik kom veur de literatuur naor de leesclub. Boeken bint mien liefde en die liefde kan ik zien laoten zunder dat iene gniffeln begunt. Ik haold van alle letters, van bijkaans alle zinnen, maor benaom van proza. Fictie mut het weden. Bedacht en benaom niet waor gebeurd. Wat waor gebeurt, is miestentieds arger as wat schrievers bedèenkt. Ik haold arg van de milde kaant van het levent.

Gedichten doet mij niet zoveule. Ik heb mij dan ok zachties verzet tegen bespreking van dichtbundels in de club.

Mien va en moe hadden gien dichtbundels in huus op de plank staon. Niet dat ze niet van boeken huulden, wisse wel. Alle wark van K. Norel stun in de slaopkamer in een kaste. Onder het stof vanzölf.

Alle boekies van Karl May met Winnetou en Shatterhand lagen veur mij klaor. Va had een deuze met aold wark van opa Ntebi op zolder staon.

Ik raakte verleuren in die boeken. Een halve dag zat ik op zolder te lezen in verzaomeld wark van Jan Naarding over gebruken in de 19e ieuw in d'Olde laandschap. Stukkies uut *Ons Noorden* en aander kraanten die niet meer bestaot.

Lezen heb ik niet van een vrömde. Ik heb het van de kaant van mien moe, de Goosefoorties kaant, de kaolde kaant, zee va as e een minne dag had en moe de schuld gaf van ongemak dat e zölf over hum ofroepen har.

Van de kaant van de Goosefoorties kwam poetica de drömpel over. Opoe Goosefoorties schreef dichtwark in een bokken-blaadtie tot de redacteur het genogt vun. Opoe schreef riempies over plaanten en bloemen, over kinder en kleinkinder, poppies

in de kinderwagen, en over poletiek. Benaom over poletiek. In de crisesjaoren was dat *not done*.

Opoe weur an kaant zet deur de kraant. Ik heb een paor van die riempies in een sigarendeuse weerom vunden. – Ik rook niet-. Ien couplet ken ik uut het heufd.

Waor de geranium in de potten stiet.
Daor bluit het aovenlocht in de vensterbaank.
Aolde liefde, nee die vergeet ie niet.
Met aolde liefde vernuver ie oe een leven laank.

Het stelt niet veul veur, ok poletiek niet, maor het bint de woorden van mien opoe. Het komp bij vlagen te pas een stuk of wat dichtregels uut de kop te kennen en te kunnen. Maor het mut niet teveul weden.

Felix kwam as eerste met dichtbundels an. Ik dèenke dat het gemakzucht was. Felix haoldt niet van inspanning en niet van dikke boeken. Felix löp wat ongelukkig, tillen kan e niet, een tasse bosschoppen is hum al rap te zwaor. Dat hef met mekaar te maken, dèenke ik, liefhebberij an poëzie en een hekel an zwaore lasten.

Een gedicht dat heb ie zo maor uut, dat heb ik der op tegen. Een gedicht gef mij niet de kaans om vot te dreumen. In tien regels met of zunder riem een dooie vogel op het straand in de kiekert plaotsen is niet zo moeilijk. Alle ingrediënten bint der: de zee, met het water vanzölf, het zaand, de veren en het geluud van de golven in de branding, het schrouwen van een meeuw en het geluudloos trippeln van een straandloper; meer is der niet van neud veur een schier gedicht.

Op het eerste oog is het monnikenwark om der wat aordigs van te maken. Dat valt met. Met zunder muite kun ie in gesprek met een eilaand. Daor blef altied een gedicht van over. Ie huuft het niet begriepen, as het maor mooi klinkt en schier op de bladspiegel ofdrukt is; om liefsten op 180 grams papier Green top, of

op handschept papier met vegen van aolde kranten of dreuge bloempies der deur. Der bint niet veul gedichten die zunder een mooi kaft en luxe pepier overènde blieft.

Zunder vraogen las Felix veurige maond een gedicht veur over het straand en wat der wieder te zien is. Ik heurde het maor half. Hij had de radio anstaon en ik heurde een allegro van Mozart, met dwarsfluit. KV 314. Ik heurde de muziek en de koffiepot in de keuken die an het leste waoter toe was. Ik heurde de donkere stemme van Felix, maor de woorden kwamen niet te laande. Dat heb ik meer. Geluud giet met mij an de loop. Ik weet niet hoe dat kan. Ik begeer dat niet, die ofwieking. Asof achtergrondgeluud mij meer boeien kan, as dichtregels op de veurgrond.

Elk moet op de leesclub weden veur de tweede kop koffie. We haoldt niet van tied vermotten.

Oremus is altied as tweede binnen, of as derde as ie de gastheer mettelt. Ik bin miestentieds as eerste binnen, as tweede as ie de gastheer mettelt. Ik haold der van om op tied te weden.

Ok Oremus haoldt niet merakel van gedichten. dat maakt hum mij sympathiek. Oremus haoldt benaom van filosofisch wark met praktische inslag, daor haold ik weer niet van. Maor dat soort leesders mut der ok weden.

Ik haold van detectieves. Ik haold van moord op zolder of in de kelder. Ik haold van obligaot bloed en expliciet geweld in de literatuur. Ik leze geern over halzen die deursneden wordt en bloed dat uut en over de krage gulpt. Gijzelings en ontvoering met lösgeld: het kan mij bij wieze van spreken niet genogt der an toe gaon. Verkrachtings, incest, huuslijk geweld, het raakt mij.

Massamoord, dat ok. Ik leze geern over concentratiekampen, over beulen en over Kapo's. Ik kan het niet helpen dat mij dat trekt. Ik vuul mij niet verantwoordelijk veur mien veurliefdes.

Al disse veurliefdes zeg ik niet hardop. Niet in de leesclub en ok niet buten het geneutschap. Ik bin wel wiezer. Ik haold disse wrede liefde bij de literatuur. In de kraant slao ik die berichten met zinnig en onzinnig geweld over. Ik kan daor niet tegen.

Het is dat ik op de heugte blieven wul, aans had ik het *Dagblad van oens Noorden* al opzegd.

Waor die drang naor literair geweld op papier votkomp, dat weet ik niet. Ik heb het der veurzichtig met Oremus over had. Ik sprak in de derde persoon, maor het gung over mezölf.

'As iene een veurliefde hef veur fysiek geweld…' zo begunde ik.

Maor Oremus was niet gek. Dat is maor goed ok.

Aj op een baank warkt mut ie een scharp verstaand hebben. Oremus had geliek deur, dat ik het over mien veurliefde had.

'Ntebi,' zee Oremus, 'bijkaans komp joen veurliefde van de boeken van K. Norel.'

Hij wreef met de doem over de wiesvinger of e geld an 't tellen was. Ik vertaolde dat gebaor geliek in battalions soldaoten en konvooien op zee.

'Varen en vechten en Engelandvaarders, en al die verhaolen over Evert Gnodde die in het verzet gung deur bij de Duutsers in dienst te gaon. Dat soort boeken döt een kinderziel gien goed.'

De doem scheuf veur de twaalfde maol over de wiesvinger.

'Konvooi naor Moermansk,' zee e.

Ik knikte. Wieder huufde ik der niks meer van zeggen. Niet op dat tiedstip.

Oremus hef der veur deurleerd. Hij is filosoof van huus uut. Overdag zit e veur het geld van aander lu in een dure kamer met uutzicht op de Hunze. Ienmaol bin'k onder de glaozen koepel op het dak van de baank west. Wind en wolken en wieder niks an de bovenkaant. Tot an de kim, en wieder ok, het Drèentse laand.

'Kiek,' zee Oremus bij die keer. 'Mien geboortegrond: dat is mien kapitaol.'

Hij wees met zien körte vingers het glas uut. Beneden was het laand geel en gruun en wiederop waren der sangen heidetinten as van roomse kerkkleren met paosen. Der waren meer kleuren as der geld op de baank lag.

Onder het raam was een open kaste met kuunstboeken en op de vensterbaank lag ien boek; rood met golden letters. *Das Kapital*.

In het Duuts vanzölf. Oremus haoldt van filosofie zunder dat het gevolg hef veur humzölf, zo liekt het.

Wat soort boeken is goed veur een kinderziel? Ik zul het niet weten. Aj allent bint en niet te veul met aander lu praot, kuj een hieleboel bij mekaar bedèenken, maor de kinderziel is niet in een paar boeken te vangen.

Nee, kinderboeken huuf ik ok niet op de leesclub. Dat is meer veur Menckema. Die heer van stand hef wat met kinder, al weet ik nog niet wat. Vrouw Menckema – Van Duldemen, Vanessa veur de familie, hef gien kinder, niet van Menckema, zo wied as ik weet. Ik weet niet alles van aander lu. Een beetie miest. Russisch bloed hef vrouw Menckema.

We bint begund met een nei leesseizoen. De dagen wordt körter, de aovends lengen. We hebt as begun van het seizoen verslag over de veurbereidings. Ik laot joe een stukkie van de dialogen heuren. Beter nog, ik laot ze joe lezen.

Aj wult kun ie het allegro van Mozart veur dwarsfluit der bij anzetten. Zunder die muziek kan het ok. Het muziekstukkie duurt maor 14 minuten. Ik geef joe geliek de nummers van de cd, dan heb ie de juuste te pakken. KV 314.

Zo giet het bij het geneutschap.

Dik Bos: 'Historische romans liekt mij wel wat veur disse winter.'

Dik Bos kek naor de zolder in het huus van Felix-Koekkoek. Felix hef in de zummer het plafond vanneis in de varf zet. Hij hef het schilderwark zölf daon, an de raanden bij het behang is dat nog te zien. Ie mut wel goed kieken. De winterschilder was nog te wied vot. Felix is met roken stopt. Dat wul e weten. Vrouw Felix-Koekkoek mag allent buten de deure sigaren roken.

As gieniend verzitten giet, giet Dik Bos wieder. Hij vuult dat e nog niet wunnen hef. Hij les geern over geschiedenis, niet elk hef daor nocht an. Karel Doornmans hef het meer op plaanties en op verhaolen over diepzee. Jules Verne, maor dan met meer realiteitsgehalte en minder woordgrappen as Kapitein Nemo.

Kapitein Niemand. Niet echt lollig vindt Bos. Bos haoldt niet van dat grappie van Doornmans dat as een Pavlov-reactie elke drie maond wel een maol veurbij komp.

En de boeken van Nescio, ok veur gieniend. Niet lollig, ok niet.

Ik begriep dat wel. Het valt niet met iene te weden naost een jonkvrouwe. Bos hef achting veur Pieter van Vollenhoven, ok iene die met muite een plek vinden kan naost een prinses die der niks veur doen huuft om prinses te weden. Claus von Amsberg, dat is het veurbield van Dik Bos.

'Jammer dat die Duutser uut de tied is,' zeg Bos as het past.

'Aj de kraanten der op nao slaot, hebt we elke week wel een historisch moment in de geschiedenis.'

Bos wul maor zeggen. En dat zeg e ok.

'Ik wul maor zeggen.'

Het is zien *oneliner*. We kent het as de leesclub bij hum an huus is. In het boshuus van jonkvrouwe Odilia Henriëtte den Beer Poortugael. Niks de kift. Dat ze jonkvrouw is kan ze niet helpen, dat ze de naam Dik Bos niet op de brievenbusse wul, dat kan elk begriepen. Intimi meugt Dillie zeggen.

De familie Bos – Den Beer Poortugael hef een butler veur het ontbijt. Luxe, elke morgen een hulp om de theekoppies op taofel te zetten en sinaasappelsap in de glazen te schenken.

Niks an de pries zu'n ober over de vloere. Jonkvrouwe Odilia Henriëtte den Beer Poortugael is de jongste niet meer. Het duurt elke morgen drie uur veur de spieren heur het een beetie doet. Uut het pgb hebt ze huusholdelijke hulp, al nuumt Odilia dat aans.

Bos niet. Bos is rechtuut. Hij hef het over persoonsgebonden budget. Zölf strek e de eurocenten op. Zeg now zölf wat had ie liever, een drok leven zunder geld of het chronisch vermoeidheidssyndroom en een pgb? Ik wus het wel.

Dillie was met *Dag lieverd* ankommen zetten. Had ze een goed bericht over lezen in het *Dagblad van oens Noorden*. Of het wat weden zul om het boek in beide leesclubs te lezen.

Kun het lustrum met mekaar vierd worden met een literaire maoltied. In de galerie van Lovina in Wapse bijkaans.

Dik Bos had aorzelings over de keuze, maor dat betiekende niet meer as: ik bin ècht niet met een bosschop op pad stuurd deur mien vrouw.

Hij was ok veur. *Dag lieverd*, een schiere titel. Het deud hum dèenken an spreuken in de krage van dure overhemden, zee e. G*ood morning* stun in zien hemd. Döt een mèens goed: *good morning, dag lieverd*.

En Menckema was ok veur. Hij wol wel iens uut eten in de galerie. Kuunst verveelde hum nooit, benaom niet as der lekker eten serveerd weur.

Oremus bekeek het van de practische kaant; een aovend niet koken en een filosofische verrassing in de galerie. Hij was geliek veur. Ik verdèenk hum der van dat e een kaans roekt om een praotie met Hester Lubi te maken. Ok een klassieke vrouw.

Dik Bos

Ie heurt bij de club as ie de kleine dingen op de juuste manier doet. Twee koffie, as het niet aans kan twee thee of in noodgevallen twee maol een glas water. Dat heurt zo. Gieniend hef het veurschreven, maor aj het niet doet dan krieg ie schieve gezichten.

Ik neme miestentieds water en as we bij Brenninckmeijer leesclub hebt, dan gebruuk ik wel iens thee. Brenninckmeijer hef kleurloze thee. Melisse, en aander kruderij der in. Ik haold daor niet slim van, van kruderij in drinken, maor ik wul niet gedurig uut de toon vallen.

Ik bin benauwd dat ik motte en vlekken in hemd of boks krieg. Ik draag miestentieds een donkere boks, dat is minder opzichtig, wat vlekken anbelangt. Met het plassen he'k daor ok aal andacht bij. Zitten, as de brille niet te voel is. As ik staon blief bij het plassen, kan elk zien da'k hen achter west bin. Dat stiet me niks an en dat maakt me onzeker. Dillie hef daor een oog veur. Ik heb het gevuul dat ze me aal naor het kruus kek as ik vot west bin.

Dillie is van hoger staand. Niet dat ik heur daor op uutkeuzen heb. En het komp ok niet deur heur dat we in het geneutschap het leste jaor boeken over adel op de liest hadden. De hiele adel kan van mij opstappen. Poppenkast is het. Adel arbeidt niet, dat is het ienige.

Ik leek over te blieven; as man. Achter in de dertig was ik.

Odilia was an een neie kerel toe. Tweede leg, zo te zeggen, maor we hebt samen gien kinder. Odilia's leven is een beetie een kasteelroman. Maor niet een echte. 'Ze leven nog lang en gelukkig,' dat was niet veur heur votlegd.

Ik nuum heur Dillie, maor allent in bère as ze het apparaot uut hef en mij niet meer verstaon kan.

Wijlen de jonkheer nuumde heur ok Dillie en zo is die name besmet. Ze wul niet met een dooie tussen de lakens, zeg ze. Ik kan dat wel begriepen. In mij zit het levent nog wel in. Ik bin niet veur de poes, in bère, al wul ik het ok niet overdrieven. Wat aj doet, aj de kleren op het knaapie hangen hebt, daor huuf ie het wat mij angiet niet in 't openbaor over hebben. Ok niet in de literatuur.

Ik haold niet van expliciete seks in een boek, ok niet in films of in tiedschriften. Dillie en ik kust menare nooit as der aander lu in de buurt bint. Islamieten kust ok niet in het openbaor, en publieke vrouwlu kust hielendal niet, niet met klaanten. Het maakt mij niet uut wat aander lu in de openbaore ruumte doet of naolaot.

Ik wark op het postkantoor, daor leer ie wel of, om op aander lu te letten.

Ik heb het debuut *Postkantoor* uut 1971 van Charles Bukowski wel lezen en ok *Vrouwen* en aander boeken met literaire geneugten. Lu in de boeken van Bukowski drinkt veul; het is miestentieds gien koffie.

In de leesclub leest we *Dag lieverd*. Ik bin begund. In de pauzes as ik niet achter de servicebalie stao en as het te min weer is om deur het plantsoentie te kuiern, lees ik.

Dag lieverd is een boek zunder al te veul actie. Een pauzeboek, een boek om over nao te dèenken. De leste aovend is het uutdeeld op het geneutschap. We betaalt ienmaol in het jaor en dan zörgt Oremus veur de anschaf.

De körting van de boekhandel stek e zölf in de buuts. Dat maakt mij niet uut.

Oremus is oprecht. Zien middelste zeun, Oremus hef der drie, had een treinkaortie niet ofstempeld. Vergeten, gien kaans meer bij het binnenstappen van de trein die zowat de deuren dichte had. Gien kwaod opzet, maor toch.

Gien stempel. Oremus was kordaot, hij scheurde het schone kaortie deur de midden. De keizer mus hebben wat van de keizer was, en de meester op de bok mus kriegen wat veur de meester op de bok bestemd was.

Waor kom ie ze nog tegen, aolden die kinder zo in eerlijkheid opvoedt.

Dillie was trouwd met een jonkheer. Ik zee het al. Twee zeuns en een dochter die alledrie al jaoren wied vot woont. We hebt het der zelden over, nooit. Over de kinder.

De jonkheer huuld der een aander bij. De minnares Elsbeth lag en stun op ofstaand, maor dichtegenogt bij om de adeldom in gevaor te brengen. Gien zuver platonische liefde. Een kasteel-roman, maor iene met trekken van Lady Chatterly.

Odilia, Dillie, was an de staand verplicht om de schone schijn op te haolden. Adel verplicht, en zij zul niet de eerste weden om vot te gaon.

Om an het gerief te kommen, en veur de aandacht en de liefde kwam Dillie in de arms van een goeroe. Rinpoché was alles en dan benaom in het etherische. De kop mal, en monomaan achter een levenswiesheid an die ik nog niet in de boeken van Seneca en Bacon tegenkommen bin, ok niet in die van Valéry en Roditi. De jonkheer vund het goed en prima. Zien muze Elsbeth had niks etherisch, ze was van vlees en bloed, net as Dillie, maor dat zag de jonkheer niet meer. Het grös was argens aans veul gruner as het heui met jacobskruuskruud om huus.

De jonkheer gung te hard deur de bocht in zien maserati en toen was alles veurbij veur Elsbeth. Ok veur Dillie was het verleden veurbij. Dillie huufde gien goeroe meer. Ze wol een man van vlees, een man met spieren.

Vanzölf kun ze de goeroe niet iniens löslaoten nao dat, achterof feestelijke, starfgeval.

Wat langer as een jaor deur de harsens spookt, dat jaag ie der niet rap uut vot. Dillie had een tussenpaus, tussen de jonkheer, de goeroe en mij, in heur levent binnenlaoten.

‘Ik heb liever een lilleke vrouw met ien bien, as een schiere meid met een goeroe in de kop,’ had Der Stellvertreter zegd.

Dat die tussenpaus een Duutser was, dat kun e niet helpen.

Dat was dudelijke taol van de poep uut Hannover. Dillie raakte die Duutse vrijer kwiet en met de vrijer ok de goeroe uut de kop. Smaangs is der een schok van neud om een stap wieder te zetten. Bij Dillie was een poepenkast uut Hannover van neud.

Wat ie in de kop hebt, dat heb ie niet in de kont. En wat ie in de kont hebt, dat rake ie een stuk makkelker kwiet as wat ie in de kop hebt.

Toen kwam ik.

Op het postkantoor bin ik an heur kommen. Een vrouw met twee bienen en gien goeroe meer in de harsens.

We eet vegetarisch, dat wel, maor as ik iens een makreel wul, of een lekkerbekkie, dan haoldt ze mij niet tegen. Rund en zwien; ik heb de aolder dat ik dat vleis niet smakelijk meer vind.

In *Dag lieverd* komp ok een vegetarische vrouw veur. Ok wat vrömd in de kop, en in het lief. Ik weet niet of de schriever het der om daon hef, maor der bint nogal wat vrouwlu in dat boek die kanker kriegt. Ok de aordige vrouwlu die zunder vlees toch gezonde kost neemt.

Felix wul het nog wel iens over etiquette hebben op de club. Asof ik daor kundig in bin. Fesoen moej doen, vanzölf, maor wat dat is, dat fesoen, dat is niet dudelek. Der bint volken waor ie niet op de grond zitten meugt, aander volken is het juust *well done* om de zolen van de voeten zien te laoten, as ze wassen bint, maor de zolen van de schoenen, dat kan weer niet: voeten der of.

Elk hef zien eigen sharia en het is merakel boeiend de sharia van de aander te ontdekken. Met vörk en mes eten.

‘Oh, ie mienen: met mes en vörk eten?’

Zölfs de volgorde van woorden bij uutdrukkings döt der toe. Gien wonder. De juuste woorden in de juuste volgorde, dat is literatuur.

Felix: ‘Jij spreekt perfect Hollands. Aan je stem kun je niet horen waar je weg komt.’

‘Ik mag dat wel,’ zee ik.

‘Bint der ok dingen die ie niet meugt?’ vreug e.

‘Wel vraog ie permissie?’

‘Ik mag geern een makreel, maor ik mag gien geitenvlees.’

En zo giet dat dan wieder. Dat bint ok van die kleine gebruken die maakt dat ie bij de club heurt. Neie leden huuft we niet bij het leesgeneutschap. We bint met mekaar. Dat is genogt.

Annie Prent

Ik haold van reisverhaolen. Ik zat in de trein en ik las een boekie met as titel: *Ik zat lest in de trein*. Het kun niet beter. Het waren aovonturen van een man die gedurig schiere vrouwlu in de muut kwam. Ik kun mij makkelk identificeren met de karakters in het boekie. Zo dik was het niet. De stoptrein van Assen hen Möppelt was genogt veur de helfte van het boek en op de weerumreize he'k de aander helfte lezen. Waor het over gung? Ik weet het nog bij vlagen, het mieste bin ik kwiet. Der bint lu die van alles metmaakt tussen de rails, mij overkomp dat niet. Ik huuf dat ok niet. Ik heb genogt an mien Nasilele, de kerel.

Ik heb het treinboek niet bewaord. Het was luchtig en onderhaoldend, maor niet genogt om met hen huus te nemen. Toen ik in Assen de trein uutstapte zag ik de man, die schuuns achter mij in de coupé zat, het boekie uut het rek pakken. Wieder hen Grunning.

Ik gun elkenien de letters en de woorden.

In die beguntied van de leesclub las Nasilele nog niet veul. De kraant en de onderschriften van de tillevisie was hum genogt. Bij hum in huus weur veul lezen. Schoonva hef de kamer volpakt met boeken. Veul van De Slegte, maor dat maakt niks uut. Slegte boeken bint ok boeken.

Schoonva vuul veur de historie; geschiedenis was alles veur hum. De Tweede Wereldoorlog, de Eerste Wereldoorlog, de stried met de Fransen, de Belgische ofscheiding, Peter Stuyvesant die Nei Amsterdam verkwanselde. Alles.

Op internet had schoonva, zo aold as e was, zumtig was Bertus, de genealogie uutzöcht.

De Ntebi's stamden of van vrogge emigranten die van Hannover en Assen hen New York emigreerd waren. Dat was al rond 1620. Bertus Ntebi met roots in Amerika. De aander tak van oma's kaant was te groot worden om contact met te zuken. Bertus was merakel groots op het begun van de familiestamboom.

De vrogge veurvader had de vrogge veurmoeder bezwangerd en was der van deur gaon. In New Foundland was e van het schip stapt, met een maagie dat e in Amsterdam tröffen had. Zo giet het verhaol.

Ze waren deur Indiaonen overvallen. Zowat vermoord en meer dood as limtig ontsnapt. Verstopt onder bossies cranberries. De vruchtbaorheid had der niet onder leden. Twaalf kinder had de vrogge Bertus in de prairie zet. Een laand vol Ntebi's.

Nog evies over de treinreis. In Möppelt weur ik ofleid deur de meester op de bok.

'Utstappen,' zee e, 'en onder de tunnel deur naor de bussen om wieder te reizen.'

En geliek daornao.

'Herstel déur de tunnel en niet onder de tunnel deur.'

Ik heurde de lach in de stemme. Daor haold ik wel van; grappies met woorden. Dat mis ik wel an Nasilele. Hij hef die humor niet in huus. Hij is zachtmoedig, hij is beminnelijk en aordig. Een stevig lief, maor hij zul een marmot nog gien kwaod doen. Smaangs heb ik meer van neud.

Ik las *Zwak ies*, een reisverslag naor Zweden en weeromme. Andoenlijk, maor het leup mal of. Ik haold van andoenlijke boeken, maor ik heb geern dat ze goed ofloopt. As twee geliefden mekaar vunden hebt dan heb ik geern dat ze bij mekaar blieft. Ik blief bij Nasilele. Ik heb hum vunden.

Nasile zeg dat hij op mij te wachten zat. Ik geleuf hum. Nasilele hef Duuts bloed en dat is goed bloed. Prins Claus had ok Duuts bloed. Hitler was een Oostenrieker, dat pleit veur Duutsers.

Ik leze geern in de trein. As ik leze weet ik niet dat der aander lu bint. Ik reize tweede klasse as ik het zölf betaolen mut. As de

baos betaolt, reize ik eerste klasse. Het maakt uut. In de eerste klasse is minder kabaol en geschrouw. Maor ok daor bint der kleine argenissen die groot in me wordt.

Ik kan het niet helpen; iene die een sinaasappel met de haanden ofpelt. Sap dat alle kaanten opspöt. Het maakt mij niet uut of ik raakt word. Het is asof iene een aanslag op mij pleegt. Ik vuul het zo. Bar hellig maakt het mij.

'Lu komt in joen vrije ruumte,' zeg Nasilele.

'Ze drukt tegen joen aura an.'

Nasile hef niks met aura's, ik ok niet, maor ik weet wat e zeggen wul. Hij hef rechte krullegies, -gien kroeshaor,- daor past gien aura bij.

In *Dag lieverd* hef Vincent een hekel an lu met een hond an touw. De herdershond of de pekinees maakt de ruumte rond de baos groter en penetreert tegelieks de ruumte van aander lu. Paartie lu vuult dat niet zo, bijkaans hebt ze ok een hond. Ik vuul dat wel, net as met een spuitende sinaasappel in een coupé. Ik kan der niet tegen. Allent as het een schiere kerel is met rustige en indringende ogen, as het iene is die *nrc.next*, *NRC-Handelsblad* of –bij uutzundering- *de Volkskrant* les, dan kan ik der tegen.

Kom me niet an met *Dagblad van oens Noorden*.

Manco an fesoen, dat stiet me integen, maor as het kun, wol ik dat mien adrenaline der niet van omhoog gung. Bij vlagen heb ik dat ik smölt van ien oogopslag. Ik mut mij bedappern aans zul ik mij geliek geven in het toilet in de riedende trein, achter het fietsenhok van de stationsstalling, of in de stiekelbossies achter het Herinneringscentrum in Westerbörk. Overal.

Ik wul dat niet, maor mien lief stiet op knappen as ik een knappe en stoere kerel in de muut kom. Niet allemaol, maor toch. Hoe roeger hoe liever. Gelokkig tref ik dat niet zo vake meer. Ik kan mij inhaolden. Ik haold controle over mezölf.

Dag lieverd lees ik ok as een reisverhaol. De heufdperseun is onderweegs. Ok al giet e niet van huus, toch is e an de reize. Ik

miende eerst dat het een echt reisboek was. Een reis van huus hen Aruba en weerom met bespiegelings over vrogger en over de schoel waor e warkt, maor as ik der goed over naodèenk dan is die Vincent nooit vort west. Alles wat der gebeurt, dat speult hum in de kop.

Op de leesclub had ik dat tegen Annemarieke Koekkoek zeggen wuld, maor het heufd van Annemarieke stun der niet naor. Het kleinkind van Annemarieke was anreden deur wielrenners, op het fietspad.

Bobby was van het erf ofreden en tegen de stroom ingaon. Drie studenten op racefietsen kwamen het kind in de muut, twee der om hen en ien der boven over hen. Twee ambulances en plietsie der bij. En alles.

Een scheur in Bobbies schedeltie. Ik kun wel zeggen dat een harsenschudding veur een kind niet zo slim is, en dat de schedel wel weer dichtgruit, het huulp niet. Ze vertelde het verhaol vief keer in de rondte, en toen was het nog niet genogt. Bobby, Bobby en niks aans as Bobby. Bij het hysterische of. Ik had eten en drunken veur de koffiekan leeg was.

Vanessa van Duldemen, die zölf gien kinder bij heur Niels hef, die wus wel een oplössing: 'Schrief het op, schrief op wat joen Bobby toevallen is en wat joe deur de kop speult, dan giet het over.'

Ach wat wet Vanessa van dat soort dingen. Ze schref zölf gedichten. Ze is bij toeren depressief en in toezel. Dat heurt bij dichters. Ik heb smaangs medelieden met heur Niels.

Vanessa hef temperament en hitte, maor de aander kaant hef ze ok. Manisch depressief bijkaans.

En of het weden mus, de moe van Hester Lubi was op straot de portemonee ofpakt deur een butenlaandse vrouw met een Hollaands accent. Hiel nette vrouw, maor met een lösse haand.

Niet meer as acht euro had de moe van Annemarieke niet langer in de jasbuuts, maor ze was het geld wel kwiet. En het vertrouwen, ok kwiet, vertrouwen veur wel 85 euro.

An literatuur kwamen we veur de wien niet meer toe. Nao de wien gung het over vrouwlu-zaoken. As het an mij legen had, hadden we een aander dag ofspreuken, een week laoter, ik kan niet goed zunder een goed gesprek over een goed boek, maor de aander vrouwlu hadden het niet an tied. Op Lovina nao, die had het an tied.

Hester Lubi

Schier boek bint we gaangs met. *Dag lieverd*. Ik heb het zowat uut, dat mut ok. Over twee week komt we bij mekaar om de diepere laogen van het boek naor boven te haolen. Eerst met de vrouwlu en dan een maond laoter in de galerie van Lovina in Wapse met de manlu der bij. Eten en praoten over hetzölfde boek. Viering van het lustrum van de leesclub. Ik mut zeggen, we bint aordig an mekaar waogd, de vrouwlu. Elk hef het boek dat ofspreuken is ok lezen as der club is.

Zowat zes jaor leest en praot we met mekaar. Lovina begunde der met. Ik tröf heur in de bibliotheek. Ze zat achter de uutlien en de inname van boeken.

Stevige vrouw. Kort haor, zwaore wenkbrauwen die ze uutdund har, niet uut ijdelheid, dat geleuf ik niet, maor omdat het kinder schrikken laoten kun, zu'n roege uutkiek. De donkere ogen der bij, niet elk kan der deur hen kieken. Benaom jonge kinder op zuuk naor boekies van Dick Bruna of van Dick Laan duurden heur bijkaans niet an te spreken.

Lovina was in die tied ok al met Jan, niks mis met, al vreug ik me vaker as iens of, of Jan wel partij veur heur was. Ik kun het biezundere niet an Jan ontdekken die keren dat we bij Lovina in huus bij mekaar kwamen en het kwartaolboek bespreuken.

Lovina heb ik geern. Geregeld ried ik in Wapse langs veur de schilderijen en benaom veur heur gezelschap.

Lovina kordaot en krachtig, en stevig vleis om het lief, dat weet ik van de volleybal. Ik bin hetero, maor een schier vrouwenlief zie ik geern. Het huufd niet nakend te weden, in sportkleren is

mij ok mans genogt. Nee, ik twiefel niet, echt niet. Ik heb het goed naor het zin met mien Karel. Dreumen is ok leven.

We leest op de club boeken van vrouwlu. Niet uut neudzaok, maor uut vrije wil. Anna Enquist, Marga Kool, Suze Sanders, Jannie Boerema. Alberts Hofman en Klaassens-Perdok, nee, die leste twee niet. Ik huuf niet zeggen waorumme ik ze veur de club overslao. Der bint meer vrouwlu die schrieft. Ik lees ok aander vrouwlu, maor we bespreekt ze niet in clubverbaand.

Dit kwartaol leest we een boek over introspectie.

Een man op zuuk naor diepere driefveren, dat allent was niet interessant vanzölf.

Vrouwlu weet meer as manlu wat het is om an zölfonderzuuk te doen, de butenkaant en ok de binnenkaant. Elke maond vuul ik de börsten op ofwiekings. Ie kunt nooit weten. As ik veur de spiegel stao en de haanden mij over het vel gaon laot, dèenke ik vanzölf nao over de ieuwigheid; daor huuf ik niks veur doen.

Vincent uut *Dag lieverd* hef de vrouw vermoord. Ik wus dat al nao het eerste heufdstuk. In Griekse drama's, in Sofokles, in Euripides, bij Romeinen, overal wordt der moord, overal wordt der verkracht. Mien klassieke opleiding hef mij veul deurzicht geven. Ik kieke deur mèensen hen, vake zie ik niks.

In literatuur heb ik rap deur waor het om dreit. Dat is gien bezwaor.

Ik haold der wel van as het hiele verhaol in het eerste diel dudelijk is, dan huuf ik de intriges en de ofloop niet aal te raoden. As ik de uutkomst weet, dan kan ik de andacht geven an de taol. Alle tied en andacht veur het grootse en metslepende. Mooie zinnen, verrassende woordkeuzes.

Ik wol Karel vraogen of hij dat ok in de gaten had, het eerste heufdstuk en dat alles daor al bij mekaor stun, maor hij wol der niet over praoten. Ik ken dat wel van hum. Over een week of wat dan vrag hij mij der naor, dan is het vrog genogt.

Ik dèenk dat het boek hum niet echt boeien kan. Karel is te eerds, Karel giet veur echte sex in de literatuur en in *Dag lieverd*

komp e niet an de trekken, daor is de seks te esoterisch neerzet, het is te veul op zien pygmaliaons.

Vincent en zien alter-ego Katzenellenbogen warkt beidend in het onderwies. Dat is een pré, ik stao zölf ok in de schoel. Grieks en Latijns. Nee, die vakken waren niet de eerste keuze.

Ik bin een historica van huus uut, maor ik heb een briede belangstelling.

Ergo sum.

Ik herken collega's in *Dag lieverd* in de beschrievings. Actieve collega's, ok waor ik ze geern pro-actief zag, as in het boek van Stephen R. Covey over effectief leiderschap. Der bint niet veul onderwiezers die het pad zölf maakt.

De mieste mèensen bint volgers, as Seneca al schreef in zien *Brieven an Lucillius*.

Quintillianus, *Lessen voor een redenaar*, en Montaigne in zien *Essays* wussen het ok al: verwacht niet te veul van de mèens, en zeker niet van de mèensheid.

Dag lieverd is een roeg boek, goed veur Nasilele Ntebi, die haoldt der ok vrömde ideeën op nao. Ik weet het nog goed. De leesclub was bij Annie Prent, en heur Nasilele had koffie- en-theedienst veur e naor de eigen leesclub kun.

Nasilele is drok gaangs koffie en thee veur oens te maken. Met een schief oog kek hij naor de tillevisie die op de keuken-magnetron stiet.

Voetbal van een Arabisch laand tegen een aander dictatuur wieder vot naor het oosten. Ik heb niks met voetbal, niet aans as dat ik kieken gao as oens lutje Karel voetballen giet op zaoterdag-nommedag. Veur kinder is voetbal hiel goed.

Zeg Ntebi. 'As de Arabieren disse wedstried verliest en ze gaot hen huus, dan wacht het vuurpeleton.'

'Watte?' zeg ik.

Ik help de koppies op het dienblad zetten.

'Ze bezoedelt de ere van het laand as ze niet van opdonderties uut het verre oosten winnen kunt.'

‘En dan het vuurpeleton?’ vraog ik.

Ik weet niet of e mij veur de gek hef.

Ntebi hef vrömd bloed in de aoders, Amerikaans, Indiaons, Duuts, dat is wisse, en malle Hollaandse gedachten die ik niet altied weten wul.

‘Bijkaans nuum ie dat Middelieuws,’ zeg Nasilele.

‘Dat kan.’ zeg e. ‘We leeft in alle perioden van alle tieden, in alle geschiedenissen tegelieks.’

Hij hef een trekkie dat ik bij meer manlu in de muut kom. Hij wul zeggen dat e meer wet as vrouwlu, dat e de academische graod van mij niks in de reken hef. Hij is een epigoon van wies-neuzerigheid.

Ik reageer daor niet op. Ik haold mij wied vot van dit soort fratsen. Puberaol is het. Kinder uut de tweede klasse probeert het smaangs: vissen naor belonings veur min gedrag. Ze kent allent de woorden der nog niet veur.

Cynisch komp van honds. Ik laot ze blaffen.

De koffie jammert intied deur het piepie. Het apparaot hef azien van neud om de kalk kwiet te raoken, liekt het. Ergo sum.

Der klinkt gejoel van volk op de tribune en geschrouw van de verslaggever. Het is 1-0 veur de Arabieren.

‘Ze mut nog meer as een uur,’ zeg Nasilele.

‘De wedstried is net begund.’

Ik huuf de uutslag niet te heuren. Nasilele trekt de jasse an en giet hen het leesgeneutschap van de manlu zunder Annie te zoenen veur e vot giet. Ik druk de tillevisie uut.

In *Dag lieverd* kom ik ok van die minne gedachten tegen. Vincent zuukt het geweld en het onheil. Hij liekt een slaaf van zien genen. Hij kan niet aans, en Darwin hef dat allemaol in de haand had. Evolutionair lig dat moorddadige gedrag in de mèens vaste. Ach, kan een leraor biologie wel aans denken as an leven en dood?

Ik had het daor geern over had, maor Annie mus neudig in herhaoling vertellen hoe heur moe van 85 op straot deur een

allochtoon met een butenlaands accent van de portemonnee beroofd was. Heb medelieden.

Dat had ik ok vanzölf. Het is niet niks aj beroofd wordt, maor om dat aal vanneis te vertellen op een literaire aovend dat wes niet op zölfbeheersing en reflectie. As der wat is wat mij muit, dan is het dat: gebrek an eigen benul.

Lu handelt niet naor verstaand, maor naor onbenul.

Ik had het hebben wult over *De donkere kamer van Damocles* van Hermans en over Osewoudt en over de overienkomsten met Vincent en Katzenellenbogen.

Vincent en Katzenellenbogen uut *Dag lieverd* bint dezölfde, de tweede, leraor scheikunde, is wat milder as de bioloog, al is dat bijkaans butenkaant. Bijkaans bestaot ze beidend ok niet, net as de dubbelganger van Osewoudt niet bestiet.

An het ende van *Dag lieverd* liekt het zweerd van Damocles te vallen, maor ok dat is niet zeker. Het stiet mij an een boek te lezen waorin dingen niet zeker bint. Twiefel is de rooie draod in mien levent. Daor had ik het geern met Lovina over had.

Wat ik uut *Dag lieverd* lees is dat beschaoving een dun laogie varf is. Wij in het westen bint humanisten en haoldt van mekaar, maor onder het zwakke ies kookt monsters. Der is niet veul veur van neud om een aander, ok al haold ie der van, de kop in te slaon of van een rots in zee te drukken.

De mèens verget makkelk dat e mèens is, en gien dier of plant, ok gien bacterie of virus.

En as een mèens verget dat e mèens is, dan is het biest lös. Zunder hum te schaomen löp e achter winnaors an en slat e verliezers de kop of, of zet ze veur het vuurpeleton. Dat kan allent een man zo opschrieven.

Ik las de bespreking van een *zwarte film* in de kraant en daor stun dit in. Toen wus ik het: *Dag lieverd* is net zu'n verhaol, beeldend opschreven, maor nog gien film.

Het is een film in het heufd van de leesder. Of het zo is, ik weet het niet. Maor ik heb mien huuswark veur de leesclub daon. As

Annemarieke Koekkoek over twee week komp met de vaste vraog: wat hef het boek met joe daon? heb ik een begun van een antwoord veur ze van buten komp en veur ze de sigare uutmaakt hef.

In Wapse komt we tegenover de manlu te staon. Ik bin tegen die tied der klaor veur. Wel hef de betiekenis van het wark in *Dag lieverd* die nommedag klaor op het netvlies?

HarmJan Felix

Poëzie vind ik ien van de mooiste dingen. Ik dichte geern. Alles in de natuur lient zuk veur een gedicht, een sonnet, een vrij vers. Alles stiet mij an. De tachtigers, de vieftigers, Kloos, Hoekstra –ik heb een ceder in mijn tuin geplant / Gij kunt hem zien gij schijnt het niet te willen-. Hiel mooi. Ceders gruit niet in mien tuun, ik bin daor gien tuunman veur. Ceders gaot mij dood, dat ligt an de temperatuur en an de zaandgrond. De tuinman en de dood, van Van Eijk, ok hiel mooi.

Ik laot de conifeer in de hoek van de tuun staon, geel en bruun, dood as een thuja dood weden kan, een levensboom die dood is. Die dubbele laogen, daor heb ik nocht van.

De tuun is grotendiels mien bedil. Ik heb sedum in mien tuun eplant, ie kunt het zien, aj wult. Zo in september zit de blui der in. Drok zoemt hommels en bijen en ok gewone vliegen om de plaanten hen dat het een lust in de hof is.

Halfweg de tuun heb ik een brui-kas, een kas van de gamma, maor hij döt het goed. Cactussen in soorten en kleuren, droeven die het met muite in de bienen haoldt, en tomaten. Vleestomaten veur Annemarieke. Ze is vegetariër, net as de hond. Dat muit mij van de hond die toch een echte carnivoor is.

De Drentse Patries die de thuja naor de bomenhemel hulpen hef, altied de linkerachterpoot omhoog. Biologen kunt daor onderzuuk naor doen, naor het achterpootgebruuk van Drèentse patriezen. Ik zal Ntebi iens vraogen, die hef der ok wel kiek op. Plietsiehonden is zien specialiteit. Blauwe pakken hef e, maor niet veur op straot. Ntebi warkt bij de recherche en die bint in burger, zunder pet.

Van vegetariërs word ik miestentieds niet bliede.

Annemarieke is een uutzundering die de regel in stand haoldt.

Annemarieke hef het niet zo met bloemen en plaanten. Ze is gek op huusdieren en aander dieren, maor de dieren mut van heur in leven blieven.

Ik haold wel van vlees, Annemarieke is daor niet kinderachtig met. Ze maakt prima haché met rooie kool en appelties, en laurier vanzölf. In de hogedrukpanne.

Op vrijdag lust ze geern een hering en iens in de maond een makreel, benaom veur de onverzadigde vetzuren. Ok een mooi onderwarp om over te dichten.

Leo Vroman, die biologische dichter uut Amerika met versen over atomen en moleculen die lees ik geern.

Ik haold van tomaten. Trostomaten, vleestomaten, peertomaten, pomelo's, en dat in rooie tinten en ok in geel. De locht van tomaten as ik ze pluk. Dat vind ik geweldig. De zuutgrune locht die an de vingers hangen blef. Een paar uur laoter weet ik nog dat ik in de kas west bin. γ. Het is as met een schier gedicht, dat zingt ok nog uren in mij deur. Mij in de kop, het heufd, zeg Annemarieke die daor scharp op is, en deur het lief. Ik zegge al lang gien pokkel meer as ik lief miene.

Op de leesclub krieg ik ze niet zo wied dat we met dichtwark gaangs gaot.

'Een kurk kan al dichten,' zeg Ntebi.

We drinkt wien laoter op de aovend. Dat is dudelijk.

In bère kom ik met poëzie an mien gerief. Ik heb bundels op het nachtkastie. Ik lees Eijbers veur an Annemarieke, en Nolens en Toon Hermans, die lillek onderschat is. En Rawie die lillek overschat is. Ik zul geern wat vaker die liefde in het lieflijke vertaolen, maor sund Annemarieke de overgang veurbij is, is dat niet meer zo natuurlijk. Dat ze niet meer warkt, dat helpt ok niet met.

Annemarieke is op zuuk naor ritme en regelmaot, ze zuukt riemschema's, maor ze kan ze niet vinden. Overdag niet en ok niet onder het donsdek met eendeveren. Waor giet ze hen?

In stee van gedichten hebt we in de leesclub, op mien verzuuk, de biografie van Marga Kool op de leesliest had, met uutspraken over heur poëzie –schier- en heur proza –nog net gien streek-romans-. Ik vund het aordig dat de kerels mij in de muut kwamen, maor de leden van het lesgeneutschap gaven mij toch het gevuul dat het een gunst was dat ze met mij metgungen.

Het leven van een dichter kun nog zo boeiend weden, de manlu lazen liever historische romans, ze wollen liever geneuzel over geriffermeerd verleden en aander religieus ongemak, of oorlogs-boeken. Ik dacht der over met de club op te haolden, maor ik kun het niet missen. As ik stoppen zul, dan kreeg ik ok problemen met Annemarieke. Dat is het mij niet weerd. Zij wul mij meer onder de mèensen.

Een jaor leden lazen we *De negerhut van oom Tom*. Niet dat boek van Malcolm X, maor *Uncle Tom's cabin* van Harriet Beecher-Stowe. Koloniaol verleden, hiel interessant.

Mien grootva had een winkel in koloniaole waren. –Van hum heb ik de donkerbrune stemme.-

Nootmuskaat, kaneel, kerrie, zwarte en witte peper en aander smaokmaokers. Daor kun grootva de halve aovend van vertellen, een schiere aovend was dat. Wieder gung het over negers en hoe as het komp dat Surinamers benauwd bint veur honden. Der is gien neger die van een hond haoldt, dat is peculier. De meeste negers bint gien vegetariër en ok gien veganist. Ok dat is biezunder.

Ik bin begund met *Dag lieverd*. Dat boek speult ok in de West, maor der komp tot now an toe zowat gien neger in veur. Aj de Arubanen op scooters niet metteld. Arubanen vindt zukzölf gien negers. Negers komt van Bonaire. Volk van Bonaire hebt ze op Aruba en Curacao niet hoog, net as Friezen in Drenthe niet de ere kriegt die ze toekomt. Vergeliek dat maor iens met Grunnegers. Grunnen altied nummer ain.

De vrouw die in *Dag lieverd* de heufdrol speult is een halfbloed. Felicity, ie bint jaorig met zu'n name, is een Indiaonse uut Zuud-

Amerika. Peru bijkaans. Koffiebruun is ze met een moedervlekke boven de bilnaod. Ze komp niet goed uut de varf.

Felicity is een onaofhankelijke vrouwe, benaom as ze kanker kregen hef. De dooie vrouw van de heufdperseun is pro-actief, ze hef heur man allange opgeven. Zat van geneuzel over dood en eindigheid van het bestaon. Ik begriep dat wel. Waorumme drokte over doodgaon? Dat is zowat het ienige waor de mèens gien zörgen over maken huuft.

Zowat alle vrouwlu in dat boek hebt een kwaol. Ze bint jong en aold en ze gaot der an. De medische invalshoek, dat he'k niet geern. Zwangere vrouwlu waor het mis met oflöp, dat lees ik niet geern.

Ik bin een min kereltie. Ik bin twee kop kleiner as Koos, de eerste man van Annemarieke die dood is. Ik bin gien stoere bankdirecteur as Koos was. Ik heb gien foto-albums met huzen in Frankriek, surfplanken, bolides met wegschoefdak. Ik huuf dat ok niet allemaol. As ik der goed naor kiek bin ik de tegenpool van die dooie die cremeerd is.

De as van Koos weit de wereld om en is diels in het zolte water van de Waddenzee oplöst. De as van mien veurganger is allang in de Stille Oceaan in ien of aander vis terechte kommen. Bijkaans een Australische vis as de barramundi.

Menckema en Vanessa van Duldemen hebt ok een huus in Frankriek. Bijkaans dat ik daorumme Menckema wat uut de wege gao. Ik vuul mij niet goed genogt as ik niet over Frankriek metpraoten kan.

Normandië en Bretagne kan ik vinden, maor ik weet krapan de Provence op de kaort an te wiezen of de Bourgogne, of de Morvan.

Ik bin 1,56 meter en ik loop schieve. Ik heb een hondenziekte an de heupen. Twee neie heupen bint der inzet. Nao de operaotie bin ik met roken stopt. Ik had wat neis om der bij te heuren, ik huufde niet langer mien affectiehonger te stillen met gesoes over stoppen met roken of deurgaon met roken.

Niet elk hef roestvast staol in het lief. Ik lache as de dieven-poorties in de winkels alarm slaot as ik der binnen kom. Alle magneten trekt an mij. Mij an.

Smaangs heur ik de gewrichten, de koegels in de kom, dat verbeeld ik mij. Dat maakt mij ok veurzichtig in bère, daorveur lees ik gedichten. Het is compensatie. Ik heb daor wel kiek op. Ik weet een beetie van psychologie; uut ervaring.

Drie kinder hebt we verleuren. Mien zaod was niet goed. Nao de leste miskraom heb ik me knippen laoten.

'Knippen; het hef gien gevolg veur de lusten,' zee dokter.

Chirurg prof. dr. Lubberman trök het heufd wat schieve veur ze dat zee, dat weet ik nog, veur ze het scrotum met volle haand vastpakte en het mes der in zette. Ze preut gedurig wieder intied ze de zaodstrengen deursneed en dichtbraandde.

Zo ken ik dat van collega schoelmeesters. Aj wat op het bord schrieft, of as ie een proef demonstreert in de klasse, dan mut ie der bij praoten. Zwiegend joen wark doen is der bij onder-wiezers, leraoren, kappers en chirurgen niet bij.

Ik knip mezölf.

Nao die ingreep gung het veurbij met het lieflijke. Poëzie kan dan treust geven. Ok buten de lessen Nederlaands.

Karel Doornmans

Dag lieverd is een even ingenieus als moeilijk boek.

Dat schref de kraant: *Dagblad van oens Noorden*.

Wij bint net met het boek begund, het geneutschap mien ik, maor ik heb het boek zowat al uut. Beter; ik bin zowat op de leste bladzieden. Een boek heb ik zelden uut, allent as het een flut is, dan heb ik het uut en kiek ik der nooit weer in. Flutboekies doe ik bij het aold pepier, of ik laot ze in de grieze container glieden.

Jaoren leden bracht ik boeken met niks tussen de regels hen De Slegte of hen een antiquariaot. Een deus vol papier met scheurde en geribbelde boekruggen bracht genogt op om lekker te eten in een pizzeria, of bij de Chinees. Veur een extra luxe maoltied had ik minstens twee deuzen met uutlezen boeken van neud. De mieste woorden bint niet veul weerd. Het mieste van wat een mèens les, dat verget e weer en dat is maor goed ok.

Veul onthaolden, daor kun ie merakel veul last van hebben.

Ik lees rap en niet altied eernsachtig. Ik bin een doener en veul minder een denker. As een boek mij niet metnemp, dan gaot de bladzieden aal rapper omme. Het is asof mien lief het lezen overnemp. De harsens komt der achter an en ik bin aal verbaosd: now al uut?

Bij toeren schöt zo de plot der bij in en zo bint der boeken waoras ik weinig van naovertellen kan. Bij *Dag lieverd* is dat niet zo.

'De zoektocht is verweven met bespiegelingen over een onderwijsinstituut, en die bespiegelingen zijn weer verknoopt met breed uitwaaierende intellectuele observaties van de hoofdpersoon.'

Hij hef geliek, de recensent. Zo zag ik het ok.

Het is altied mooi as ik mien eigen mening in de kraant weerom vind, daor lees ik een kraant veur, niet allent daorveur, maor toch. Dat ik lees dat ik een intellectueel bin, dat is toch maor mooi.

Ik schaam mij daor niks veur. Intellectueel is wat ik weden wol van jongs af an.

De vrouwlu bint met hetzölfde boek gaangs. Hester wol der wat van zeggen, maor dat heb ik geliek stopt. Ik wul niet weten wat zij der van vindt. Ik weet van mezölf, dat ik nao gao vertellen wat Hester in een paar zinnen naor veuren brengt. Lu zegt vake dat Hester en ik met ien stemme spreekt. Dat is ok zo, het is miest heur stem.

Dat maakt mij niks uut, in gezelschop zeg Hester niet veule. Ze corrigeert mij nooit en ik zeg in aander woorden wat zij an de keukentaofel verteld hef.

Zo giet dat in oens huwelijk. Ik bin der wies met, en Hester ok. Wat wuj nog meer?

Ie kent mij niet. Ik zal mijzölf bekend maken. Doornmans en dan ok nog Karel. Ie kunt het raoden. Die leraren op de middelbaore schoel: 'Der is een boot naor joe nuumd.'

En dan zegt ze in variaoties.

'Onder leiding van Doormans schout-bij-nacht bint 26 februari 1942 drie oorlogsboten deur Japanners naor de zeebodem scheuten.'

Ze zegt het asof het mien schuld is.

'Ja,' zeg ik dan, 'De Hr. Ms. Kortenaer, Hr. Ms. Java en Hr. Ms. Ruyter.'

Nao een paor maol wus ik dat wel.

Die boot, maor dan zunder de *n* van de door*n*stiekel, is an Chili verkocht, zeden lu zunder verstaand, en as ik internet geleuven mus, dan is der op de kruzer Karel Doorman nog marteld en bint der lu executeerd.

Ik heb daor niks met van doen had.

As kind, ik kan dat niet vake genogt zeggen, as kind kun ie veul last hebben van zukke praoties.

En het was ok niet waor. De Belgen hebt de Karel Doorman kocht, en de naam van de boot veraanderd in Leopold 1.

Genogt der over.

Lu, benaom leraren, en laoter ok de aander kinder uut de klasse, mient dat ze lollig bint. Grappies over de naam die ie zölf niet uutzöcht hebt. Berkepies, Klootsema, Rotmensen, ie hebt geluk as ie een leerling bij joe in de klasse hebt met een beroerder name as ie zölf, dat spaart joe een bult gezeur.

Bij de beroepenveurlichting miende elk dat ik bij de marine zul. Achterof hef die name mij een boel opleverd. Ik weur immuun veur en tegen gezeur. Hester had dat ok.

Lubi, ofleid van Lubberman, en een lubberman die lubberde, die sneed ballen van beren zodat het zwienevlees niet teveul naor zwien stinken zul. Duzend grappies kun ie daor over maken, benaom as der schiere en lillike vrouwlu binnen geheur-ofstaand bint, of Jeuden, en dat gebeurde vanzölf. Een vrouw as lubberman, komp veur.

De mèens is medogenloos. En zo is het. Dat vind ik het schiere an de roman *Dag lieverd*. An de butenkaant is het liefde. Liefde op het eerste gezicht. Alles is hartstocht en emotie. En nao die butenkaant komp de sex. De heufdpersoon die hef de lust in het lief. Maor vake komp het der niet van. In de literatuur heb ik niks met sex. Ik heb geern dat elk de boks anhaoldt. Ik bin het hielendal iens met vrouwlu van de verieniging Plaotselijke Drèentse Activiteiten

As die vrouwlu een schriever vraogt veur een veurdracht, dan wult ze gien malle praot heuren. Ze mient: niet over zaken die in de slaopkamer thuus heurt. Geliek hebt ze.

De kraant schref: '*Dag lieverd* is echt iets voor liefhebbers van proza waarin weinig gebeurt, maar des te meer wordt nagedacht.'

Dat doe ik ok, naodèenken. Ik zee het al, ik wul geern een intellectueel weden.

In de jaoren heb ik bijleerd. Aj dat hardop zegt; intellectueel, dan bin ie het niet.

Ik bin intellectueel en kunstenaor. Ik varve. Ik schilder, het maakt mij niet uut hoe as ie het nuumt. Kunstenaors die der niet van kunt bestaon, die raakt van de kaort aj varven en schildern deur mekaar haalt. Ik sta daor boven.

Ik schilder figuratief en ok wel abstract. Miestentieds kun ie merakel goed zien wat het beeld veurstelt.

Het is een plaant of dier. Het is de zee. As ik de diepzee varve, dan is het wat moeilijker te duden. Dan is het meer abstract.

In het realistisch figuratieve gebruuk ik pasteltinten en harde kleuren deur mekaar. Ik heb veul klaslokalen schilderd, op petret. Een leraar veur het bord, haanden in de buuts of met een haand naor het bord met kriet der bij, dat heb ik geern. Komp bij dat het goed verkocht.

Ie ziet niet veul figuratief schoelwark op doek. Particulieren koopt het, een enkele bank hef wark van mij op kantoor. Ik leve der van, en van de inkomsten van Hester vanzölf.

Ik gao een klaslokaal binnen en zit der een paar uur zodat kinder wend bint an een vrömde. Dat giet rap genogt. Kinder bint net as groten benaom met zukzölf gaangs. Dan maak ik met watervarf een aquarel in vlotte streken. In het atelier wark ik dat op doek uut in eulievarf. Ik haold niet van acryl.

De doeken bint gauw twee vierkaante meter. Ik haold van ruum en groot, in alles. Op het schoelbord zet ik smaangs een natuurkundige formule of een wiskundige vergelieking, blef der wat te raoden over.

De leraor schets ik in de vaste haolding. Ze weet het zölf niet, maor in een uur staot ze driekwart van de tied in dezölfde pose. Kieken, kieken, kieken en dan in een paar vlotte streken vaste leggen. Foto's maken en die naoschildern, dat is *not done*.

Vincent in *Dag lieverd* varft ok. Uut liefhebberij. Dat stiet mij an. Meer lu mussen varven en schildern gaon, dat zul de wereld-vrede bevordern.

Aj varft kuj naodèenken en het heufd leegmaken. Alle ondeugd giet der uut. Aj het mij vraogt: Ntebi zul ok beter worden van eulievarf en terpentien. Ok beter veur zien wark. De plietsie hef milde lu van neud en niet allent rausdouwers met ondeugd in de kop.

We bespreekt *Dag lieverd* over twee week met de vrouwlu der bij. In de galerie in Wapse. Ik bin der ienmaol west. De galerie was dichte. Deur de ramen kun ik bronzen zien en in het duuster wark van Doornink en Siks. Glimmende linoleum vloere en een merakel groot boeket met bloemen op een marmern sokkel.

Lovina hef mij nooit vraogd veur de galerie. Ik heb der nooit een ballegie over opgooid, dat is mij het niet weerd. Ik verkoop toch wel. Ik weet niet waorumme ik nooit met heur over kuunst praot en ok niet met Oremus, die hef der ok wel kiek op. Het liekt op een terra incognita of op verbeuden gebied.

Singelier.

Lovina Brenninckmeijer

Lezen kun ik al veur ik lopen kun, dat zee mien va. Ik heb dat van mien moe; lezen. Mien va heb ik zowat niet kend. Een maond veur ik vief jaor worden zul was e iniens dood. Ik heb dat niet metkregen. As kind van vief ontgiet joe veul.

Ik las kinderboekies: Dick Bruna en kartonnen omleggers met koe, eulifant, kangeroe en sprookies van beren in bontjasse. Winnie de Poeh las ik, en ik maakte een begun met Astrid Lindgren, met Pipi Langström al was het maar met de plaaties. As kind had ik veul met papier. Scheuren en krassen, tiekenings met wasco en van kranten mutsen volden en booties. Gedurig was ik met letters gaangs.

Mien va die miste ik niet. Ik heb hum zowat niet kend. Hij was stuurman op de grote vaort, an zu'n va heb ie hielendal niks. In die tied weur der nog niet beld en ansichtkaorten waren krapan uutvunden.

Moe vertelde nooit wat van va. Zelden. Het was of die man besmet was sund e dood was. Het was of het hum persoonlijk an te reken was dat e een hartanval kregen had zunder dat der een defribrillator in de buurt was. Die bestunden in die tied nog niet in handzaom formaat. In die tied gungen mèensen meer as tegenswoordig dood op een natuurlijke manier. Ik kan daor meewarig over doen, dat doe ik niet. Ik bin een mammespoppie zeg ik wel iens, maor dat mien ik dan literair.

Moe had genogt van manlu, leek het. Toen ik negen was kwam Franciska bij oens in huus. Ik huufde gien mamme te zeggen en ok niet tante. Dat was ik ok nooit van plan west.

Franciska gaf mij een kinderboek op verjaordag over lesbische moeders en homo's met adopteerde kinder. Ik huufde dat niet,

een papieren rechtveerdiging veur het eigen gedrag. Een zwaktebod vun ik dat. Ik weur tien.

De herinnerings zet ik naor de haand, van alles wat der now is, dèenk ik vake dat het in mien kindertied ok al bestun. Ik vergis mij wel vaker wat dat angiet.

Het kwam ok niet deur Franciska dat ik al vrog verkering kreeg met Jan Oremus. Jan zat bij mij in groep achte en later ok in dezölfde klasse op de havo.

De moe van Jan was dood, al vrog. Jan huuld ok van lezen, maor hij gung benaom veur de Donald Duck, Asteriks, Lucky Luke en de Sjors en Sjimmie. Jan is een plaatieskieker, dat is e nog.

De havo gung vanzölf. Ik las en ik las en ik las alles wat ik te pakken kriegen kun. Het mieste begreep ik wel. Wat ik niet duden kun, daor had Jan wel een antwoord op.

De leraren, ach dat maakte niet veul uut. Ik kun het zunder leraren net zo goed. Dat was later op de bibliotheekacademie ok zo. Leraren bint veur de onderwarpen die ie niet makkelk snapt en die uutleg van neud hebt. As ie visueel insteld bint, dan is tekenles makkelk, as ie haandig bint dan is techniek makkelk. Ik bin benaom logisch insteld. Logos, het woord dat is mien gerak.

Jan is visueel met zien plaaties. Hij hef nog een boek met de verzaomeling sigarenbaandties van zien opa, van zien moe zien kaant. Agio, Schimmelpenninck, Elisabeth Bas, Ritmeester: dat is zien dierbaor bezit. Mij döt dat niks. Ik heb nog een poesiealbum met een bosschop van mien opoe, opoe van mien va zien kaant, daor bin ik weer zunig op. Zo hef elk dingen die hum nao staot.

Ik bin de leesclub veur vrouwlu begund. Maor het was gien biezundere gedachte om dat te doen. Op de academie kwam dat naor veuren bij de lessen: lezersparticipatie. Dat paste bij klaantleverancierverhaolding en aander inzichten. Het was asof wij lu leren mussen dingen te doen die ze niet wollen

Niet elk wul de boeken van Willem Frederik Hermans lezen, niet elk giet veur Jan Wolkers, Maarten het Hart, Gerard Nijen-

huis, of Henrik Ibsen, Junochiro Oë, Kaloö Sikkaannen of Hugo Claus om maor iens een stuk of wat te numen.

Vanessa van Duldemen vreug ik as eerste. Achterof kan ik dat duden. Ze hef trekken van mien Duutse moe. Mien moe is uut de tied en Franciska is de weduwe van mien moe.

Franciska: de zwarte weduwe grapt mien Jan. Ik bin benauwd veur spinnen, daor wul ik wel woord van hebben. Ik blief vot van de *Latrodectus mactans*. Ik heb ok niks met nsb-anhangers.

Franciska is negerin, ze is blauwzwart. Dat is ze van nature, daor kan ze niks an doen.

Ik heb niet veul meer met Franciska, maor ik zie heur ienmaol in de maond. Franciska woont in de Hoprank en hef kuundig perseniel veur de bewassing en de maoltieden. Francisca wet krapan dat ze bestiet. Het benul is der uut. Ze heurt bij het leger van de dementen die *Hersenschimmen* van J. Bernlef niet op de plaank staon hebt. Ik weet niet waorumme ik nog bij heur op visite gao. Francisca kent mij niet meer en wij bint gien bloed-verwanten. *Bloedverwanten*, het boek van Frida Kahlo, schier boek, kreeg ik van Franciska bij mien trouwjubileum.

Ik heb dat vaker, as ik woorden heur dat ik ze as boektitels heur en geliek de schriever der bij weet en het NUR-nummer van de categorie: roman, streektaol, poëzie, natuur, geschiedenis, kunst, wetenschappelijk, natuur, techniek, internationaal, of dahlia's.

Ik raak dat niet weer kwiet, ok al wark al twaalf jaor niet meer in de bibliotheek.

Vanessa van Duldemen is met Niels Menckema trouwd. Niels hef het lief van een body builder, niet deur oefenings, maor van humzölf. Grote wagens in de garage en op het tuunpad en toch aordig, met dat e wat liberaol rechts is.

Ik mag hum wel.

Vanessa hef twee kinder uut een veurige verbintenis. Vanessa hef trekken van mien moe, openhartig, warm, niet makkelk kwaod te kriegen, vrundelijk en zachtmoedig. Now ik het zo zeg, bijkaans hef ze trekken die mien moe hen Francisca gaon leuten.

Vanessa is lochtbruun, ze hef een kwart Ukraïens bloed in de aoders. Ze kan het cyrillisch schrift een beetie lezen, maor Russisch heur ie heur niet praoten. Niels kent aanderhalf woord Russisch, hij hef weet van aold kerkslavische iconen. Biezunder veur een opperman die het geld verdient met de ombouw van kerken tot wonings en ateliers of wasserijen.

Now ik het joe zo vertel bedèenke ik of ik die milde trekken van mien moe ok heb. Niks niet bi-seksueel. Dat niet. Ik heb daor niks met. De bibliotheek stiet der vol met: categorie NUR 450 over lesbiennes, seks en lieflijkheid. Die NUR 450 maakt van een mèens een iendimensionaol wezen, net of der niet meer is as het lieflijke. Jan was gek op die plaatiesboeken intied dat e puber was en we beidend hen de havo fietsten. Jan is lieflijker as ik, dat gef niks.

Uut wetenschappelijk en sociologisch onderzuuk (NUR 770) is bekend dat 20% van de manlu de hiele dag an seks dèenkt. Om mu van te worden. Elk zien wille.

Ik raak Vanessa geern an, dat heb ik met meer vrouwlu. Daor zit niks achter. Ach wat een gezeur. Ik mut uutkieken dat ik niet as een doktersroman praoten gao.

Vanessa vreug Odilia Henriette den Boer Poortugael der bij. Diels uut interesse, diels om de jonkvrouwe uut het isolement te halen. Een titel, ok al is die adelijk, helpt niet gedurig om een plek in de gemienschop te vinden. Nuum het barmhartigheid of mededogen. Het maakt niet meer uut.

Dillie is een goeie leesder en ze hef kunde van de romantiek en van reisboeken. Van historische en koninklijke romans mut ze niks hebben. We grapt niet over *arbeid adelt, maor adel arbeidt niet*. Dat stiet mij an, der is gien hanig gedrag in de leesclub. We zegt wat we dèenkt, maor we zegt niet alles wat we dèenkt, dat vind ik een zuvere vörm van beschaoving.

Dillie leest wel biezunder. Ze hef andacht veur de inrichting van de wonings, in de romans benaom, maor ok as ze bij aander op visite is. Net zu'n secretaire as in de detectieve van Wahlö en

Sjöwahl. Of: die jugendstil laampe, die art nouveau spiegel ken ik uut de roman van Valéry. Hiel grappig vind ik dat. Let maor iens op hoe vake parket en vloerbedekking nuumd wordt in romans.

Een literatuurwetenschapper kan der op promoveren liekt mij; wat een verscheidenheid, en wanneer veur het eerst vinyl en kliklaminaat in de literatuur terechte komp, buten de brochures van de gamma vanzölf. Hiel boeiend.

Ik heb in de veurkamer zes stoelen van Poul Kjaerholm. Deense meubelmaker, modern. Zes zwarte stoelen op een metaolen dreipoot. Ze bint hiel biezunder en hiel zeldzaom. We hebt ze twee jaor leden in København kocht op een veiling. Dansk. Gebruukt. Goedkoop. Vuul mij alles met. Gieniend zeg der wat van. Dat huuft ok niet. We praot over literatuur en over inrichting van het huus as Dillie der bij is. Wieder niet. Is ok goed.

We leest in *Dag lieverd*. Daor giet het niet over vloerbedekking. Ienmaol, tweemaol giet het over een holten vloere en naaldhakken op parket.

Dag lieverd is een doktersroman, alle vrouwlu in het boek, op een enkele nao, kriegt kanker. Borstkanker. Bladzieden uutleg van de biologie van metastasen en aander ongemak. (NUR 567). Achterin het boek de plaaties der bij van schaopenogen en van harsens. As toelichting veur de visuelen.

Vincent in het boek is leraar biologie. Hij liekt mij deur een minne jeugd traumatiseerd. Elementen van Jan Siebelink met zien geriffermeerde, zien fiene complexen zit der in, en van Maarten het Hart, maor dan een rooms verleden.

Wat word ik mu van dit soort boeken. Een intellectueel boek, dat had ik rap deur, maor de schriever kan het ok overdrieven. Alles hef met alles te maken, dat weet ik allang. Het giet mij ok om de vörm en de structuur van het verhaol. En de schoonheid van de zinnen. Daor kom ik wel weer an de trekken. Het is schier schreven, maor al die vrouwlu die börstkanker kriegt, dat is mij te onwaorschienlijk.

De auteur maokt humzölf ongeleufweerdig. Nog een geluk dat der gien orgelmuziek in het boek teveurschien komp; gien Schnitger en gien Buxtehude.

Het intellectuele geneuzel is smaangs wat *overdone*, maor ik haold der wel van.

Ik geef het toe.

Die escapades van Vincent en van die aander leraor Katzen-ellenbogen, met de vrouwlu uut de persenielskaomer die bint wel weer geleufweerdig.

Dat primaire gedoe in het kabinet maakt het meer een boek veur kerels. Jan haoldt van plaaties, maor mien Jan haoldt ok wel van prikkelende beschrievings. Ik bin beneid hoe het boek bij de manlu valt. We praot der niet over, niet veur disse leesronde veurbij is.

Vincent in *Dag lieverd* is naost leraar biologie ok nog amateur schilder. Het kaft is een schilderij dat e maakt hef. Het zul niet tussen het figuratieve wark van Doornink en Stelmaker passen. Te bont en te ofwiekend. Het is een gevuul dat het niet past. Ik heb der niet gelieks woorden veur.

A'k weeromkiek zie ik dat ik veul schilderijen van zee, kusten en havens toonstel in Wapse. De schilderwark uut *Dag lieverd* zul niet bij mij passen. Maor ik geef hum wel een kaans in het kunstpaviljoen bij Zeuvenhuzen.

JanHendrik Dolsma met de wiede Waddenzee, en de havens van Doornink. Dat was mien va op zee. Verdrunken, of over boord sprungen. Ik weet het niet. Het hart, zeden ze, maor dat geleuf ik niet. Mien va wus beter. Ik weet beter, dat zeg ik niet.

In de bibliotheek weur het mij te drok. Ik mus vot. De galerie is mij te kalm, en as der volk komp dan bint het benaom vrouwlu die een daggie galeries doet en benaom van de wc gebruuk maoken wult.

Ik mut niet moppern. Het schöf meer as de uutlien van de boeken en ienmaol in de maond komp Niels koffiedrinken as e van wark in het westen weerom komp.

Tegen Jan huuf ik dit niet zeggen. Jan heurt mij niet altied meer. De hoge toon is e kwiet. Die heurt e niet meer.

Annemarieke Koekkoek

Een jaor leden bin ik met warken stopt. Ik kun der eerder uut. Over drie jaor word ik viefenzestig, DV zeg ik der bij, as de Heere het wul. Ik denk dat hij het wel wul. An het lieflijke mankeert mij niks. In mien hiele leven bin ik nog nooit veur eernsachtige zaken hen de dokter west. Gebrukelijke kwalen, dat wel, blaosontsteking, onregelmaotige bloedings, bloedarmoede, kop-zeerte, tweemaol een miskraom en ienmaol een abortus, maor eernsachtig maleur an het lieflijke, dat niet.

Ik heb een regelmaotige hartslag, de bovendruk is niet te hoog en de onderdruk is niet te leeg, altied gemiddeld. Tumors heb ik niet, gien vlekken van zunnebraand op de huud, gien zenuw-ontstekings, gien schimmels, gien astma, gien allergie veur eten, drinken en geurties, stoefmeel en pollen ok niet. Niks van dat alles. Gien reuma. Ik kniep wat het liefelijke angiet de handen in mekaar.

En met HarmJan is het ok goed. Hij dreumt wat meer as ik doe en bij toeren is der wat functionele ofstaand tussen oens, maor wieder heb ik hum geern veur wat e in huus hef. Wat e niet kan, daor vraog ik hum niet meer om. Dat heb ik bijleerd. Hij vrag mij nooit om een gedicht veur te dragen, dat kan ik niet en dat wul ik ok niet kunnen. Simple comme bonjour.

Ik had een schiere baan. Ik was heufd van de beleidsstaf op het gemientehuus. Niets niks. Het is net gien gemeentesecretaoris, maor het scheelt niet veul. Ik bin der groots op, al laot ik dat niet meer zien. Begund met de huushaoldschoel, inas, intas, schakel-klasse, mulo, ulo, hbs, bestuursacademie, en as leste rechten op de rug.

Ik zul ok nog promoveren, maor na al die treden vun ik het genogt.

Twee kinder groot bracht, samen met HarmJan. Is merakel gaon. Het bint niet zien kinder. De kinder bint van Koos, van Koos Pier en van mij. Koos is der niet meer. Hij is cremeerd.

Starke genen had Koos, maor daor hej niks an aj an *hang gliding* doet en as de wind der op een malle manier onderlangs weit.

Frankriek, Elzas, daor is e omkommen. Ik heb het huus daor verkocht, dat was te gevulig in die tied. As het an mij ligt gaot we verhuzen naor het Rhônedal. Gieniend die me daor kent.

Alphons en Koosje waren der bij. De kinders zagen hoe va te laande kwam. Zukke dingen gebeurt, ik kan het ok niet helpen. Bijkaans bint der hogere machten die der een bedoeling met hebt. De dominee zee dat Koos störven was veur oenze zonden. Eigenlijks was die windvlage oenze schuld. Ik huufde nao die tied nooit meer naor de kerke.

Het wordt mij nog altied wat mal in het lief as ik een moslim-geriffermeerde in de muut kom, benaom as ze jong bint. Ik weet het: ik doe de moslims tekört as ik ze an gristelijke zeloten koppel, maor het komp now ienmaol zo bij mij boven. Hersens-spuuld en monomaon. Ach wat sneu. Ie heurt mij der niet over.

Laoter, ik kende HarmJan al uut mien functionele netwerken, bin'k wel weer hen de dienst west. HarmJan gung met. Ik mus.

Vrömd hoe ie dan toch weer hen het aolde nöst wult. Hiel vrömd.

'Was sich liebt das neckt sich,' zegt de Duutsen, bijkaans is het dat. Of de Oostenriekers dat ok zo zegt, dat weet ik niet.

De genen van HarmJan waren van minder kwaliteit. Hij is romanticus, ik weet niet of het daor met van doen hef. Twee-maol zwanger en tweemaol kwam der te vrog een ende an an de vrucht van oenze liefelijke verbintenis. Hiel onprettig, ik kan het joe vertellen, maor dat doe ik niet.

In medische handboeken staot de details en plaaties in zwartwit en in kleur. Aj op hyves kiekt… Doe dat maor niet.

De darde maol was de echo niet goed.

Dokters zagen op de plaaties dingen die onaongenaom waren om te zien. Puncties en aander onderzuuk leut meer ongemak zien. We hadden genogt had. HarmJan en ik bint dezölfde dag hölpen. Hij hef gien zaod meer en bij mij bint een jaor of acht leden de eier bleven waor ze waren. Een grote overgang, met ongemak dat veurbij gung.

Net in die tied bin ik heufd van de beleidsstaf worden. Ik had gien tied om stille te staon bij het liefelijke. Ik had krapan tied om een boek te lezen. Dat huufde ok niet. HarmJan las mij in bère gedichten veur en smaangs de kraant.

Ik bleef vrouw ondaanks, of is het: daank an de overgang?

In de leesclub had ik in het begun gien grote stem. Aj een belangrieke functie hebt, is het zaok te zwiegen. Gezag en respect komp ok van de baan. Ie bint iene aj heufd bint van het ien of aander. Now bin ik vrouw Koekkoek, wedevrouw van Koos Pier en tweede vrouw van HarmJan Felix. Niet veur de poes zegt lu die niet wied genogt deurleerd hebt. Malle grappen. Honds. Cynisch.

Bij het ofscheid van de gemiente kreeg ik van de metwarkers een boek van Renzo Piano, stedebouwkundige, architect uut Italië. Een groot boek dat in gienien kaste past, een halve meter in het vierkant, ruum. Prachtig wark met een frisse blik. Veul open gebouwen, veul glas en ie kunt zien wat ie zien mut.

Lochte materiaolen, herhaoling van patronen. Tempels, vliegvelden, fabrieken, havens, centre Pompidou en van alles in Berlijn en in Australië. Het talent kun niet op.

Pritzker Pries in 1998 en gewoon wieder gaon. Om in te bladern en in te lezen. Doe ik laoter.

Mien leste daod was de neibouw van het gemientehuus op poten zetten. Het stiet der over een jaor. Ik gao niet kieken. Ik kom pas as ik neugd wordt bij de opening. Op de achtergrond. Ik bin daor hiel rationeel in. Ik huuf niet met de neus veuran. Ik huuf niet in het nöst van een aander. Ze meugt mij vergeten.

We leest *Dag lieverd*, een roman over een man die de vrouw achternao reist. Hoogzwanger en met börstkanker in het lief. Komp het kind betied, of is moe al dood veur de negen maond om bint? Het kind gruit op zunder moe. Dat bint zaken die bij mij haken blieft.

Alphons en Koosje zunder va, met mij en met opa en oma. Van de kaant van Koos. Mien aolden waren al uut de tied. Ok starke genen die gien verweer hadden tegen een frontaole botsing op de weg tussen Wiester en Spier.

De herkenbaore onwaorschienlekheden in *Dag lieverd*, die trekt mij an. Aj het levent bekiekt, zit het vol met zaken die nooit gebeuren kunt. As ie ze verzinnen mussen kwam ie nooit zo wied. De ratio en het gevuul en alles wat daor tussen hen en weer giet. Dat stiet mij an. Beetie teveul seks, maor functioneel om het verhaol van grappige elementen te veurzien. Ok veul herhaolings, net as bij Renzo Piano, maor dan met woorden.

Beetie minder was mij ok goed west.

Intied dat ik dit zegge stiet een lappie rundvleis te suddern in de snelkookpanne. Ik bin niet zu'n vleeseter, maor as het zo uut-komt neem ik het der geern van. Een mèens is gien vegetariër, een mèens is een omnivoor. Der bint carnivoren bij.

Dat waardeer ik an *Dag lieverd*. De auteur leg de vinger op de malse plekke. Het boek is ien grote bevestiging van het biest in de mèens. Elk zul gaon moorden as e de kaans kreeg. Elk zul der genot an ontlenen.

Op het gemientehuus heb ik een spelcomputer in het rookhok plaotsen laoten. Veur tegen de agressie. Op het netwark van de gemiente komt gien privé-programma's meer veur. Dat hebt we van hogerhaand ofknepen, maor de drang blef. Het is beter die onderbuukdrang te kanaliseren dan het of te kniepen. Over dit soort zaken dacht ik nao en kwam ik met veurstellen. Dat was mien wark. Dat is now veurbij. Now bin ik een vrouw an de kuier, of een vrouw op de fietse.

HarmJan vind ik ok weerom in *Dag lieverd*, al zal ik hum dat niet zeggen. HarmJan is de halfzachte leraar aardrijkskunde uut het boek. Een beetie nichterig. Mien eerste man was een macho. Koos had de boks an. Hij wus op zien manier wat goed veur hum was. Geweldige kerel. Heufdkassier bij de ABN/AMRO, ver veur de overnaome. Hij zat bovenop het geld, van de klaanten. Veul much e niet besluten op het regiokantoor, maor as e de kaans kreeg. Ik geef joe ien veurbield.

Een klaant was een bakpassie ofneumen in Barcelona, in het Spanje van Gaudi en aander kunstenaors, van Don Quichote en Sancho Panzes, van nobelprieswinnaors en van fado's zungen deur Nynke Laverman.

Zesduzend euro was de klaant kwiet. Eigen schuld, zee Koos. In diplomatieke taol vanzölf, maor ie kriegt gien geld weeromme. Aj wult doen we joe as tegemoetkomming een gratis neie pas. De klaant zeg dat e al zien spaorgeld wel naor de ING brengen zul.

'Moej doen,' had Koos zegd.

'Kiek,' zee Koos, 'as ik het geld weerom geven zul, dan is dat een tieken dat we coulant bint. Ik bin liever streng as coulant.'

De klaant hef de vieftigduzend euro naor de ING bracht. Dezölfde dag kwam der een klaant van de RABO een kwart tön brengen.

Onvrede en onbenul kreg een kaans en zöch overal een uutweg. Dat was op het gemientehuus niet aans. De kuunst is om betied bij te dreien, en wieder het bien stief te haolden, of een aander liefelijk diel.

Mien onvrede en mien benul blieft steken in huushaoldelijk wark. Toen ik nog warkte deud HarmJan wat daon worden mus, tot an het wassen van mien zieden hemden an toe. Dat is now aans. Ik wen der nog niet an.

Ankommende week leesclub. Ik kiek der eernsachtig naor uut. Mien bijdrage zal gaon over het intellectuele en reflecterende karakter van het boek. Iene die gedurig naodèenkt en der wel

een moord veur over hef om klaorheid in de zin van het bestaon te vinden.

Bijkaans is die moord wel de zin. Oeh, wat haat ik disse gedachten die zomaor veurbijkomt. Het is asof ik de domnee vanneis zeggen heur dat het mien schuld is, en de schuld van de kinder, dat Koos naor beneden vallen is.

God hef een groots plan met de wereld, ok as e niet bestiet hef e dat plan. Dat geleuf ik.

Vanessa van Duldemen

Ik bin lochtbruun. Dat is van nature. Dat kan ik niet helpen. Ik heb Mongools bloed in de aders, dat bloed stroomt schier en in hoog tempo. Smaangs heb ik last van hoge bloeddruk, maor dat maakt mij niet uut. De wiezen kwamen uut het oosten, en ik bin der iene van. Niet dat ik der met te koop loop, dat niet. Ik praot rap en veul, maor ik weet wel wat ik zeggen kan, en dat doe ik ok.

Lovina haalde mij bij de leesclub. Ik zee: boekenclub, dat kwam deur de eci waor ik net lid van worden was. Nog aal zeg ik boekenclub as ik leesclub miene. Dat is singulier, wat ienmaol schief in de harsen zit, dat krieg ie bijkaans niet weer rechte. Ik niet.

Mien bovenlippe, die hebt de dokters rechte zet. Ik had een open verhemelte bij de geboorte. Dat komp meer veur. Ien op de 333 pasgeboren kinder hef een hazenlippe. Lastig bij drinken an de börst of uut de flesse; veul speien, met de kaans te stikken. Bij mij is het goed oflopen.

Ik was een krap half jaor toen de dokters der bij kwamen. Naold en draod en een week niet schreien. De wond zul open gaon.

Aj lacht of schreit gebeurt der altied wat bezunders. Ik schreie niet veul, lachen bin'k ok zunig met, al bin ik miestentieds een lustige en vrolijke vrouw.

Lovina wol mij bij de leesclub. Ze wus dat ik las, ok dat zit in de genen. Russen leest veul, Russen leest wat ze in het echt niet doen duurt. Russen en Mongolen vindt treust in zwaormoedige literatuur. *De eeuwige echtgenoot* van Dostojevki. Aj niks doen wult, lees dan *Oblomov* van Gontsjarov, een hiel goed boek veur hangjongern.

Genogt. Ik huuf gien reclame maken veur literatuur. Wie niet lezen wul, die mut het laoten.

Ik bin lochtbruun en ik bin adopteerd. Of ik volgens de regels adopteerd bin, dat weet ik niet.

Bijkaans bin ik ontvoerd, bijkaans hebt mien pleegva en mien pleegmoe mij steulen. Ik duur het niet vraogen, al bin ik niet bange uutvallen. Argens tussen Mongolië en de Sovjetunie bin ik op eerde laand. Ik bin goed opvoed, maor ik miste de achtergrond van mien kindertied om mezölf te begriepen. Körte tied heb ik dacht an *Spoorloos*, en twiefelde ik of ik mij an de katholieken overgeven zul om mien roets te vinden.

Ik heb het niet daon. De programma's bint mij teveul *tear jerkers*, der mut traonen kommen en der komt bij mij al traonen as ik die lu in toezel en in emoties zie. Haanden schudden en zoenen, dat liefelijke contact an het ende van een uur *Spoorloos*. Ik gruw der van. Ik bin een echte Mongool.

Traonen kreeg ik genogt. Eerst bij de trouwerij met Aaron, gien jeud, nee dat niet, ok al hef e de name Aaron. Aaron was van de Dominicaanse Republiek en met omzwarvings in Diphoorn te laande kommen. Zien overgrootva was ok een Rus.

Van Diphoorn gung Aaron hen de Johannes Post kazerne en van de Johannes Post kazerne bij mij in huus. Hij is mij trouwd in uniform. En om een lang verhaol kört te maken. Twee kinder Henk en Truus, halfbruun, weuren halfwees en ik was weduwe nao tien jaor gelok.

Aaron kwam met militaire eer in de loden kiste uut Libanon. Hij had zeuven Palestijnen naor de moslimhemel hulpen en toen was e zölf an de beurt veur een plek in de roomse hemel en een stee in gele zaandgrond. Een zölfmoordanslag. Ie geleuft het niet. Ik geleufde het ok niet, maor het was waor. Ik was met ien klap weduwe. Een zwarte nacht.

Russen weet wat doodgaon is. Onder Stalin bint meer as 60 miljoen lu op onnatuurlijke wieze van het leven beroofd. Maor gieniend hef het over genocide, gieniend hef het over volkeren-

moord. Dat huuft ok niet van mij. Ik bin ruumhartig wat dat angiet.

Jeuden, Armeniërs, Taliban, moslims, geriffermeerden buten verbaand; elk is op zuuk naor het eigen geliek, en arger is dat ze dat van aander heuren wult. Ze hebt niet genogt an het eigen geliek. Armoede vind ik dat. Russen en Mongolen heur ie daor niet over. Russen en Mongolen weet wat lieden is, ie heurt ze der niet over. Smaangs dèenk ik: waren lu maor meer Mongool.

Ik las de Russische bibliotheek van Geert van Oorschot met Dostojewski, Toergenev, Tolstoi, ik las Anna Karenina, ik las de gebroeders Karamazov, allemaol in gebonden uutgaven, allemaol steulen. Roofgoed was het. Dat is now veurbij.

In de puberjaoren steul ik boeken, eerst uut de bibliotheek, veur der magnetische poorties waren, en laoter bij De Slegte en bij Scholtens, en weer later uut de Bruna op het station en bij Daan Nijman uut Roden. Boeken stelen is hiel makkelk.

Ik steel niet meer, dat was in een aander leven. Dat was veur Aaron sneuvelde in Libanon, dat was veur Niels mij adopteerd hef, zo grapt wij over oenze kennismaking tien jaor nao de begrafenis.

Aaron laot ik ieuwig rusten op het kerkhof achter de roomse kerke Maria Onbevlekt Ontvangen op Erica.

Het was met Niels vanneis liefde op het eerste gezicht. Ik leefde van de militaire uutkering en van huushaoldelijk wark bij de thuushulp. Gien vetpot veur een vrouw met twee kinder op de middelbaore schoel.

Niels sprak een woord over mien grèens, hij sprak een paor woorden Russisch. *Grassprietje*, dat betiekent zoveul as asjeblieft, fonetisch vanzölf.

Zdrastwietje, klinkt in Mongolië ok as *straothoertje*, maor dat wet Niels niet.

Om enkele woorden blieft mèensen bij menare, om enkele woorden gaot ze bij mekaar vot, dat is geliek. Niels blef bij mij, dat is het ienige waor ik wisse van bin.

Ik was drieëndartig. We tröffen menare in de bibliotheek in Pais, in een verbouwde boerderij. Ik keek bij de klassieken, Niels was op zuuk naor plaatiesboeken, kinderboeken en die boeken waor benaom een jong zunder verkering verlet van hef. Niels was tweeënveertig. Niels gung veur wiskunde en veur techniek. Hij is een beetie autistisch, maor dat wet e niet. Hij hef mij en dat is zien haoldvast.

Veur ik het wus was ik zwanger. Ik weur normaol ongesteld en dat was hiel biezunder. Ik gruide, Niels vertrouwde het niet. Een echo leut zien dat ik in de zesde maond was. Zes maond nao die zummernommedag in het hoge grös an de Paizer Mao.

Biezunder, zwanger en ongesteld, maor het komp vaker veur.

Shaleen is een vlotte meid. Ze studeert wiskunde in Utrecht, wied vot van va en moe. Ze belt geregeld. Alles is goed en Niels giet ienmaol in de maond langs. Hij reist het hiele laand om, veur controle van bouwputten. Hij komt nog iens argens.

Ik blief om liefsten in huus. Ik schrieve bij toeren gedichten en ik lees een bult. Ienmaol in het jaor, gemiddeld, heb ik een minne tied, kan van de overgang kommen, maor dat weet ik niet zeker. Dan haal ik mij spinsels in het heufd, dan dèenke ik dat Niels bij mij vot wul, dat e een aander hef, dat e een dubbelleven leidt en wat al niet. De huusdokter zeg dat dat hiel gewoon is.

De thuuszörg vult mien dagen niet. Koffiezetten, poetsen, schrobben, aolde manlu en vrouwlu het haor kammen, hen de wc brengen, praoten over kinder en kleinkinder, over min en onmin in de familie, het is niet genogt.

Ik redigeer artikels veur een bloementiedschrift. Ik maak de teksten leesbaor en as het neudig is zuuk ik plaaties der bij. Van de redactie heb ik een digitaole camera kregen; haandig veur bloemen en haandig veur familiepetretten.

Ik schrieve in mien dagboek wat ik vuul en wat mij in toezel maakt. Het helpt om het leven draogbaor te haolen, samen met zuster Teresta en broeder Benzodiazepam. Niels is aordig veur

mij, altied, ok as ik in toezel bin, hiel warm, dat kan e bij mij. Dat is een feit.

As het mij te veul wordt, dan doe ik malle dingen. Op internet kocht ik zes stoelen van Poul Kjaerholm. Schiere design stoelen, maor wel an de pries.

Niels zeg daor niks van. Hij rekent uut wat e betaolen mut en hij betaolt, net asof de cijfers veur hum van meer belang bint as de stoelen. Peculier.

Niels liekt op Vincent uut *Dag lieverd*, daorumme vind ik dat een schier boek. Ik herken gedragings en gedachten. Gedragings van Niels en mien eigen gedachten. Der bint meer punten van herkenning. Vincent uut het boek schref ok veur een tiedschrift en hij hef ok te maken met knullige redacteuren en grote ego's. Het is een journalist een beetie eigen: altied in het spotlicht staon wullen. Van mij mag het.

In de leesclub hebt we dat haantiesoptreden niet. Elk kom an de trekken. Gieniend van de vrouwlu hef de nocht om der uut te springen. We gaot aordig met menare om, gien haanties, maor ok gien hennegies, niet gedurig.

Smaangs wat veul gepraot over huushaoldelijk wark, maor dat is ok alles. Hoe het met de kinder giet vanzölf, dat ok, maor zowat elk hef de kinder lang genogt de deur uut om der niet aal over te praoten.

De kinder bint net trouwd en hebt gien behuufte an veul contact met het nöst. Dat komp dommies as ze scheiden gaot, of as de kleinkinder oppas van neud hebt.

Het duurt niet lange meer, dan komt we bij menare in Wapse. Kuunst in de galerie van Lovina. Bespreking van *Dag lieverd* met de manlu der bij. Het zal mij nei doen hoeveul van de leesders van de leesclubs *dag lieverd* tegen de partner zegt; elke dag, mien ik. Niels zeg het wel tien maol op een dag, gemiddeld.

Niels Menckema

Vanessa zeg dat ik gedurig over aander lu praot. Ze wul dat ik wat meer van mezölf zeggen zal.

Ik begriep heur niet. Ik praot niet veul en ik heb niet veul te zeggen. Dat giet samen miestentieds.

Ik vind mezölf een combinatie van die twee trekken; niks zeggen en zwiegen. HarmJan Felix hef veul praot, ok over humzölf, maor hij hef niet veul te zeggen.

Ik kan het goed vinden met Vanessa, zij is met mij trouwd, en aj der op andringt, ik met heur. Het was heur bedil. Ze wol geern meer kinder en ze vund dat trouwen der bij heurde. Het was mij goed in die tied. Het is mij prima op dit moment.

Een trouwacte is papier, net as een wiskundeboek papier is, maor de inhold stiet mij an. Ik zie mien trouw an Vanessa as de stelling van Pythagoras, die blef altied geldig, benaom in de bouw en ok as de omstandigheden veraandert.

Drie kinder hebt we.

Twee had ze al toen ze mij vreug as opvolger van de man die heur in Libanon ontvallen was.

Drie is een priemgetal.

We hebt vief stoelen om de eettaofel, vief is ok een priemgetal. Elke stoel hef vier poten, dat is twee in het kwadraot. Der waren der zes stoelen, maor ien is in de container gaon. De rugleuning is der ofbreuken bij het klussen.

Het bint design stoelen van Poul Kjaerholm, dat is een Deen. Beroemd in Denemarken en wiederop. De stoelen hef Vanessa van het internet kocht. Tweedehaands veur duzend euro het stuk. Ik vund het veul geld, maor een week laoter wus Vanessa te

melden dat ze tweeduzend het stuk weerd bint. We haoldt ze. Ik zit geern duur.

Ik heb het nooit zegd en ie zult mij der niet over heuren. Geern zul ik bij de koningin op visite, mooier nog, ik wol dat ze op dag anbelde om bij mij op de koffie te kommen. Mien eerste drang zul weden om een opmarking te maken as:

'Wij koopt niet an de deure.'

Ik weet niet waor die gedachte votkomp, dat heb ik met meer gedachten. Ik weet niet waor ze votkomt. Om te verbargen dat ik veul niet weet zeg ik: 'Ik heb het an tied.'

Dat is mien menier om buten bereik van lastige vraogen te blieven. Vanessa wet dat. Ik heb heur zegd. Of ze het begrepen hef, dat weet ik niet.

Ik wark in de bouw. Opzichter bin ik en warkverdieler. Ie mut dat ruum zien. Ik lees de tekenings en ik zörg der veur dat elk döt wat e doen mut. Praoterij is mien vak. Ik kan dat. Ik praot op mien wark, maor ik bin zunig met de woorden.

Smaangs dèenkt lu dat ik dom bin, of dat ik niet alles op een riege heb. Dat is op bepaolde terreinen ok zo.

As der over schietlood praot wordt, dan zie ik een windbuks veur mij. Dat klopt niet, weet ik now. In de bouw bint der meer van die vaste uutdrukkings die mij op een verkeerd spoor zet. Ok zu'n uutdrukking: verkeerd spoor, en in de wiede omtrek is gien station te zien.

As de leesclub bij Dik Bos an huus is, vuul ik mij een beetie op audiëntie. Odilia met de dubbele name en van adel. Blauw bloed, al kan dat niet.

Alle bloed is rood of donkerrood. Ik vuul mij veurnaom, as ik bij heur en Bos in de veurkaomer zit. Schiere inrichting, modern meubilair met combinaoties van Jugend stil. Smaak hebt ze, al zul ik niet ruilen wullen. Odilia speult piano. Ik heb het niet zo op muziek. Noten kan ik niet lezen. Zingen doe ik niet.

Om liefsten heb ik de leesclub bij Oremus. Dat slao ik niet gauw over. Ze hebt zowat dezölfde stoelen in de woonkamer, ok van

die Deen. Dat gef mij een vertrouwd gevuul. En veur Lovina kom ik daor geern. Ik zeg het niet hardop, gieniend huuft het te weten. Ze is benauwd veur spinnen, en dat heb ik ok. Zo giet het in de wereld, daor hef het verstaand gien weet van.

Oremus hef veurliefde veur strips. Ik haold meer van kinderboeken. Helder en klaor.

Ik las zowat alles van Paul Biegel; *De gouden gitaar*, *Wegloop* en wat der tussenin zit*. Het Sleutelkruid, Kappie, De kleine kapitein, Nachtverhaal* en *De vloek van Woestewolf*.

Ik wus niet wat mij zo stark trök an die sprookies en fantasieverhaolen, maor now Biegel dood is heb ik het deur. Biegel was eigenlijks homoseksueel, hij was aans as wat het volk wol dat e weden zul. Paul Biegel vund zien onderdak in kinderboeken en in heksen en dieren die praoten kunt. Allent daor kun e wonen, nargens aans.

Nuum het een vlucht, het maakt mij niet uut. Ik vuul mij gien homo, ik vuul mij gien pedofiel, -lu dèenkt dat rap as ie as aoldere man kinderboeken leest,- maor ik vuul mij wel apart.

Mien onderdak is in de bouw, en bij Vanessa. Mien onderdak is ok bij Paul Biegel, bij Annie M.G. Schmidt, bij Astrid Lindgren, maor ok bij Marten Toonder. Dat leste heb ik dan samen met Oremus, al is Oremus meer veur Donald Duck en Lucky Luke.

Sund Lovina de galerie in Wapse hef ried ik ienmaol in de maond omme as ik uut het westen kom. Benaom op dingsdag as de galerie open is en as der bijkaans nooit volk bij Lovina over de vloere van de galerie komp. We drinkt koffie, we eet eierkoek tot het pak leeg is, we bekiekt de schilderijen en we praot wat. Niet veul. Ik neme Lovina nooit wat met. Ik kom allent; de locht om heur is mij genogt. Daor doe ik het veur, maor dat zeg ik niet.

Met een maond hebt we eterij in de galerie. We bespreekt *Dag lieverd* met de vrouwlu der bij. Van mij had dat niet huufd. Ik haold van kleine gezelschoppen. Het is me rap te druk. Vrömd, want op de bouw heb ik daor minder muite met. Architect, uutvoerder, leverancier, gemeente-opzichter, iederien tegelieks,

ik red mij der met. Bijkaans omdat we mannen onder mekaar bint. We praot over wat we ziet.

Ik heb zo mien gedachten over die roman en de schriever. Ik kan nog niet zeggen wat ik der van vind. Woorden komt bij mij in een traog tempo in de harsens. Ik dèenke der een week of wat over nao en as het dan mut, dan zeg ik wat ik van het verhaol vind. As ik de woorden niet vinden kan, dan blief ik vot van de leesclub.

In Frankriek heb ik een huus. Vanessa döt het woord as we daor bint. Ik praot niet veul Frans, dat huuf ik ok niet. Ik red mij in de supermarché en ik neem een laptop met, niet veur het wark, maor om mij met reden of te zundern achter in de tuun onder de oleander. In het dörp drink ik thee op een terras en ik praot met de postbode. De postbode is an het woord, ik huuf niet veul zeggen. Hij wul zien verhaol kwiet, of der ien luustert is minder van belang liekt het. Der is gien woord Fraans bij. Ik knik en ik zeg *oui* of *non*, net wat ik miene dat past.

Alles past altied. Ik heb zo mien gedachten, maor die kan ik nog niet zeggen. Ik wol dat dat aans was, maor dat is niet zo.

Ik zie tegen de bespreking op. Vanessa is der bij. Lovina is der bij.

Ik bin der bij.

Odilia Henriette den Boer Poortugael

Dag lieverd. Allent de titel al. Ik haold van die romantiek. Ik word geern toespreuken, deur de schriever en deur aander lu.

Boeken huuf ik niet veurlezen te hebben, niet hardop. Ik krieg rap rooie oorties as der frivole zaken op en tussen en in de regels staot. Dat huuft gieniend zien. Ik wul gien boeken met expliciete seks.

Het was mien veurstel om *Dag lieverd* lezen te gaon. Ik had het boek al uut. Meer as vier laogen miende ik in de roman te lezen. Ik zal ze niet geliek opnumen, dan is het geheim vot. Ik bin beneid of het der meer bint, meer laogen. Ik bin merakel beneid of de aander leesders die draoden ok vunden hebt, en de manlu der bij.

Mien Dik had aorzelings toen ik veurstelde om het boek ok in de manlu-club, in het geneutschap van de heren, te lezen. Dik hef zaken geern apart. Manlu praot aans met mekaar as der gien rok in de buurt is, zeg e. Zölf hef e der gien last van, zeg e. Op het postkantoor zöt e de hiele dag manlu en vrouwlu. Hij heurt de hiele dag oppervlakkige praot, een vrouw meer of minder maakt hum niet uut. Dik miende met die opmarking gien kwaod. Ik heb hum dat niet vraogd. Zien gezicht en glumlach zeden mij genogt. Ik weet hoe hij tegen zaken ankek. We grapt met mekaar, dat is oens geluk.

Dik liekt volgzaom, maor dat is de butenkaant. An de binnen-kaant is e een leider. Hij hef ze allemaol lezen, de klassieken en *more over*, hij hef humzölf de inzichten van de groten eigen maakt. We praot der geregeld over. Dat is oens intieme geheim. Aander lu huuft daor gien weet van hebben. Bijkaans schudt ze

zuch de kop, het heufd zul Annemarieke zeggen, ik laot heur. Wat Dik en ik hebt, dat hebt Dik en ik. Ik wul maor zeggen.

Jonkvrouw bin ik. Dat komp van geboorte. Ik gun het elkenien. Het was niks biezunders veur mij, as kind. Elk in mien omgeving was baron, barones, jonkheer of jonkvrouw. Der waren der bij die ridder waren, al dan niet slagen. Het stelt niet veul veur. Wat het verschil maakte was de centeraotie.

Mien aolden waren in goeie doen. Klein kasteel in Overiessel en een slotgracht om het huus. Onder Ommen. Op Heerde is now een internaot veur kinder van butenlaanders met geld. Een dure schoele.

In de peerdestal hadden we drie auto's en niet de minsten. Personiel hadden we der bij. Kinderjuffer en een pianoleraar an huus. Het kun allemaol. En altied met twee voeten op eerde, op de peerde nao. Die stunden op vier voeten op eerde.

In de winter gungen we hen Oostenriek op wintersport en in de zummer drie week hen Toscane, dat lig in Italië. Ik zeg het der bij, niet elk is goed in topografie.

Het verschil in staand tussen burgers en adel hef niks van doen met verschil in verstaand. Bijkaans toch.

In de jaoren achter oens was de adel een besleuten club die mekaar opzöcht. Der is hier en daor wat inteelt insleupen. Aj de koninklijke families bij langs gaot dan bint der verscheiden kinder met kwaolen en aander ongemak. Of ik mien ongemak an de adeldom te daanken heb, dat weet ik niet. Het maakt mij ok niet uut.

Ik kan der niks veur dat ik van adel bin.

Kinder kreeg ik niet. Ik kwam pas laat an de man. In Europa was der gieniend te vinden om op staand met mij te trouwen. Mien va en moe wollen dat graag en as kind wol ik ze wel een plezier doen, maor het is der niet van kommen.

Ik heb gien taolenknobbel en in het Hollaandse is de keuze niet slim groot onder de jonkheren.

In Oostenriek heb ik niet rondkeken. Kleine kerelties in de bargen, ik mut ze niet. Ok in Italië vund ik gien kerel van mien lengte. Ik bin 1,98 meter en ik heb zwakke enkels. Een grote kerel zul mij passen. Ik vund hum niet buten de grèenzen.

Dik heb ik vunden op de boekenmarkt in Deventer. Honderden kraomen langs de Iessel en honderduzenden boeken die op lezers wacht. Ik geef het toe, ik gung veur de boeken, maor ok veur een kerel.

Mien va, hij is der al lange niet meer, zee te al: 'Een alcoholist vind ie in het café, een bankdirecteur in een baank en een peerdeman in de manège.'

Manège, zee e as het manége weden mus. Gao naor de plek die joe anstiet en ie treft een aander die hum ok op die plek thuus vuult. Wat dat angiet is verkering kriegen hiel makkelk.

Jaoren wandelde ik laangs het straand van Schiermonnikoog en Amelaand, jaoren gung ik hen Zeuvenhuzen en Pais hen de sauna. Het weur niks. Ik zie der schier uut, maor dat is niet altied genogt. Ik haold van intellectuele praot, en dat is gien veurdiel aj vrouw bint, ok niet aj jonkvrouw bint.

Een vrouw die naodèenken kan, en het ok döt, komp niet makkelk an de man. Mien lief, mien vel hadden daor bij vlagen muite met. Ze hadden nocht an anrakings en omarmings. Mien giest is wat dat angiet beter of. Mien giest is content met een goed boek en met muziek, as het maor klassiek is. Het lieflijke is in de jaoren kalmer worden, ok deur mien ongemak. Ik maak mij der niet drok meer ommme, Dik bijkaans nog wel.

Dik stun an de Iessel bij stripboeken te kieken. Hij bladerde in een boekie van Dick Bos. Strakke tiekenings van een stoere kerel. Ik kende de boekies, mien va was der gek op. Het bleek de eerste baand tussen Dik en mij. Hij keek over de scholder, asof e vuuld had dat ik metkeek.

'Moi,' zee.

Achter mij bromde een drokbak de Iessel integen.

'Moi,' zee ik.

Ik haold niet van dat woord, ik zeg liever goede dag, maor in Deventer op de kade leek het ieniens te passen.

Dik liekt een beetie op Claus von Amsberg. Die leefde in die tied nog. Dik leup ok een beetie met het heufd naor veuren, maor dat had niks met een kwaol te maken. Dat was van het postkantoor.

Veur ik het wus zaten we naost de Eusebiuskerke op een terras en leuten we menare de boekenoogst zien. Hij had boeken, de eerste drukken van Jules Verne en van Nomen Nescio.

Ik leut hum boeken met interieurs zien. Stijlkamers in vrogge Jugendstil en vaasies in Art Nouveau. Hij nam mij eernsachtig. Hij vreug hoe aold ik was. Viefendertig, zee ik, en dat was ok zo. Hij vreug of ik mij identificeren kun, maor dat miende hij niet.

'Beroepsofwieking,' zee e. 'Ik wark op het postkantoor.'

Lacht hebt we. We namen moorkoppen instee van Deventer koek.

Op mien riebewies stiet mien naam voluut. Jonkvrouw stiet der niet bij. Dik vund het interessant. Ik vund dat e een prettige locht om hum had. Ik zee dat ok.

'Boekenlocht,' zee Dik, 'en aolde sigaren.'

Hij had mij alles zeggen kund. Ik was al deur de bochte van de Iessel.

Ik geef joe een lange aanloop. Ik haold van historisch besef. Ik haold der van om de veurs en de tegens te kennen. Ik gao niet over zwak ies.

Dat ik jonkvrouw bin, dat is niet mien bedil. Dat is gruid en historisch verklaorbaor. Het liekt willekeur, maor dat is het niet. Elk volk hef leiding van neud. Bijkaans elk mèens hef een aander van neud om sturing te geven an het bestaon.

Weinigen wordt roepen om de richting an te geven, maor as de nood hoog is, dan komp der een baos boven drieven, dan wordt een leider, smaangs tegen wil en daank, op het schild plaotst.

Daor stao je dan, en hier, en je kunt niet aans.

Zo zie ik dat.

Een keuningin kan niet zeggen: ‘Ik haold der met op, de poppenkast hef mij lang genogt duurd.’

Die poppenkast, dat vind ik merakel. De keuningin hef Duuts bloed deur de aoders. Ze is een waore poep. Ze speult in de poepenkast. Dat is mien nocht an literatuur en lezen, dat grote verbaand. De keuningin as hannekemaaier.

De keuningin kan niet votgaon, ok as ze dat zol wullen. Kiek maor naor de leden van de familie. Ze blieft as fienen bij mekaar op een kloetie, en ze doet heur best.

De angetrouwden van het keuninklijk huus worstelt der met. Ze gaot piano speulen, ze praot met bomen – met bos, zeg Dik- of ze gaot achter vrouwlu an die zunder titel deur het levent gaot. Het is zo.

An joen wortels, joen roets, kun ie niet ontsnappen zunder daj brokken maakt en jezölf tekört doet.

Ok aj niet van adel bint. Niet te wied van de boom, zeg ik, as mij vraogd wordt. Maor ie kunt gerust een boom met briede takken uutzuken.

Ik deud twee jaor kunstacademie. Dat was genogt, toen wus ik wat ik wol. Niet langer hen de academie. Kiezen was veur mij een kuunst.

In Brussel heb ik cursussen volgd, in Wenen, in Griekenland, in Italië. Ik wus de weg al in die laanden. In Portugal was ik nog niet west. Laoter nam ik de nachttrein naor Lissabon. Lisboa, zegt ze daor.

Ik bestudeerde stijl, vörmgeving, architectuur. Ik las wat lös en vaste zat over Art Nouveau en over wat der in die tied van sierlijke krullen en dunne droeveranken, de tied van sierlijke en slanke vrouwlu speulde. Het waren, achterof, veurbereidings op de Eerste Wereldoorlog, het mooie veurdat het lillike uutbreken zul. Hiel boeiend.

Dik achter het loket en ik met een eigen zzp-bedrief an huus. Interieuradviezen en aolde stoelen vanneis bekleden. Eerst niet veur het geld, maor later wel veur het geld.

Hoe dat kommen is, dat verlies an aandelen en contanten, dat is een lang verhaol, dat huuf ik niet herhaolen. Veur het historisch besef is het goed om de details te weten, maor veur de dagelijkse ongemakken hef het gien zin om dat boven te haolen. Met neie verkering is dat wisse zo. As ie alle leed van vrogger an de neie man vertelt, dan löp e joe vot. Ik bin ervaringsdeskundige wat dat angiet. Ie heurt gien details van mij.

Oens achter-de-bos-huus is groot. De inrichting stiet mij an. Een beetie Jugend stil, maor hiel terloops. Ik haold meer van modern. Meubels van Leolux en een stoel van Kjaerholm. Ik bespaor joe de details.

In *Dag lieverd* komt een bed veur, een keukentaofel en een parketvloer. Een raam stiet op een glief en een kolde tocht bijkaans. Het huus is vrijstaond met een schieve kap en een koekkoek op het dak. Een briede hal met een haakse trappe naor boven. Kleine ramen en uutzicht op weilaand en de bosraand. Niet veul te halen veur mij, niet wat de inrichting van huzen angiet. De schriever hef niet veul met huusinrichting en stijlen, liekt het. Is onbelangriek.

Ik las het boek om de kwaolen. De pienlijke rugge van Vincent, de zere voeten, de zenuws in de knel. Ik heb daor zölf ok last van. Ik wul weten hoe lu met kwaolen omgaot, of ze zeurt, of ze der profijt van hebt, of ze der beter van wordt.

Vincent hef bij vlagen hoge testosteronspiegels in het bloed. As e hum met de minnaressen vernuvert, dan heur ie hum niet over zeerte. Nao ofloop gloeiende voeten, maor dat huuft gien kwaol te weden. Dat heb ik ok. Dik heur ik daor niet over.

Ik heb cvs, ik schrieve het met kleine letters. Het hef een naam, maor dat huuft wat mij angiet niet. Het is een feit en het muit mij. Ik kan niet veul in en uut het stro zetten. Dat is een feit. Ik stel me niet an, wat een aander der ok van zeggen wul.

Dat is het prettige an een kwaol. Het maakt nao een jaor niet meer uut wat lu der van zegt. Ik negeer praot as der opmarkings over komt.

‘Laot we het over die lamp hebben, met die geelbrune kleuren in het rookglas en de keuperen standaord met de ronde voet en het marmer der in.’ Of:

‘Is het joe ok opvallen dat der veul apotheken in Assen bint met Jugend stil an de gevel, met holtsniewark om de ramen en tegelties in slank patroon naor boven.’

Kuunst is zoveul meer as kwaol.

Ik weur pas late bij de leesclub vraogd. Lovina wol mij uut het isolement halen sund ik drie jaor in huus was met het ongemak.

Ik had mezölf in die drie jaor al uut het isolement haald. Zoveul tied was der veur van neud om in de harsens recht te breien wat de natuur krom maakt had in het lief.

Dik stun der bij en keek der naor. Hij zörgde veur mij asof ik de klaanten an de aander kaant van het loket was. Ridder is e, met een lintie nao dertig jaor loketdienst. De burgemeester maakte bij het opspelden een grappige opmerking over ridder en jonkvrouw vanzölf. Die man had dat nog neudig.

De leste maol, leesclub bij Annemarieke. Laot in de aovend kwam heur HarmJan in huus. We hadden de boeken krek dichte. HarmJan was een paar dagen vot west. Hij komp de kamer in deur de achterdeur. Jasse nog an. Hij kust Annemarieke niet. Dat is mij bijbleven van de aovend. Hiel singulier.

Nog ienmaol club bij Vanessa. Dat is gezellig. Ze hef altied de ieken boerenkast vol met koekies; eierkoeken, chocoladekoekies, sprits, kokosmacronen, sukkelao wit en bruun en bitter.

Een kabinet vol linnengoed en clubfauteuils die vluukt bij de Russische iconen aan de muur. Een Persisch tapijt onder de glaozen salontaofel met zulvern leeuwenpoten. Ok Persisch, die leeuwenpoten, Farsisch.

Met drie week een diner in Wapse. De galerie van Lovina met schilderwark en met bespreking van *Dag lieverd*, manlu der bij. Het zal mij nei doen. Ik speule ouvertures op de piano. Dat is mien nocht. Beethoven, en ok rustiger stukkies van Mozart.

Huuf ik niet te praoten en heur ik der toch bij. Ik bin beneid hoe de draank de zielen lösmaakt en aander zaken op de gliebaon te laande kommen lat.

Wapse

eerste pinksterdag

de anloop

Lovina Brenninckmeijer

‘Welkom in Wapse. Ik bin joen gastvrouw veur het begun van de literaire nommedag. Lovina is de naam. Met een uur komt de aander lu van de leesclub, de manlu en de vrouwlu. We praot over *Dag lieverd*. Elk hef het boek lezen.

Ik vertel joe de feiten, de menings komt dommiet, of niet.

Bijkaans praot we de hiele aovend over eten, over kuunst of over mekaar.

We waren nog nooit met twaalf leesders bij menare. Ik maak een begun met joe te zeggen wat der disse nommedag gaangs is. Ie kriegt van mij verslag. As ik het te drok krieg, geef ik de beurt deur. Verwacht van mij gien biezundere zaken. Ik bin een vrouw van tegen de zestig en wat ik zeggen wol heb ik bijkaans zegd, en wat ik niet meer zeggen kan daor zwiege ik over.

Ik heb een galerie zowat een kilometer buten het dörp. Wapse stelt niet veul veur aj naor het aantal inwoners kiek. Krap 132 volgens de leste berichten, ze kunt met zien allen makkelk op een middenklasse cruise-schip om over de Rijn naor Babberich te varen, of hen Keulen.

Ie kunt Wapse vinden op earth.google.com. De coordinaoten bint N.Br. 52 08,15 45 en O.L. 6 23,22 65. Op de hemelfoto zie ie een boerderij met een sloot an de linkerkaant. Het uutzicht is vrij, linksomme, rechtsomme, veur, achter en naor boven.

De foto is in de naozummer maakt, tegen de aovend, dan bint de contouren dudelk. Dat is bij mèensen niet aans. Ik bin een beetie op leeftied en ik weet wat ik wul, dat verbield ik mij in ieder geval.

Ie weet Wapse en de galerie now van butenof, ik vertel joe van de binnenkaant.

Disse boerderij is mien schip. Ik heb de genen van mien va. Ik wul gedurig an de reize, ok al kun ie mij dat an de butenkaant niet ofzien. Mien va gung der vandeur en leut moe met mij achter. Ik heb stiefbruurs en stiefzusters. Ze hebt mij vunden. Ik was ien van de leste kinder van mien va. De Benjamin.

Ik schrieve met de bloedverwanten, niet gedurig, maor toch. Aruba, Brazilië, Tasmanië waor het zo hard waaien kan, en wel wet is der ok nog familie op Hawaii.

Mien va was een *roamer*, ok al kan ik dat niet zeker weten.

Moe had het niet over hum.

Va verdrunk, zee moe.

Va vuul van boord, zee ze.

Va kreeg een hartanval, zee ze.

Va gung dood an heimweh, zee ze, an Weltschmertz.

Hoe as dat op zee gaon is? As ie het mij vraogt, dan dèenk ik dat e nao een ruzie van boord gooid is.

Va had vaste een geweldadig karakter. Ik heb dat ok, maor ik weet dat merakel te verbargen. As ik op de verkeerde plek kom, met de verkeerde lu en met de verkeerde wapens, dan kun ik makkelk iene an het mes steken. Dat vuul ik zo. Dat is mien geheim, en dat laot ik zo.

Ik deel het geheim met mien aoldste stiefzuster op Aruba. Ze schref mij geregeld, vaker as ienmaol in 't jaor. *Bon dia dushi*, zet ze boven de brieven. Dag lieverd.

Felicity kent verhaolen van mien va die heur Arubaanse moe verteld hef. Heftige kerel was mien va, hiel heftig, met zacht-moedige kaanten. Hij is dood, mien va, maor ik haold van hum.

Haolden van: dat zeg ik allent tegen dooien, dat ik van ze haold. Ik zeg het niet tegen mien Jan, haolden van. Ik zeg ze tegen gien levende ziel; die grote woorden die oens zo ongelukkig maakt.

Ik beschrief joe de galerie. De baanderdeure van de boerderij is der niet meer. Op die plek bint drie smalle ramen met uutkiek over de weilaanden. In de varte kun ie de loofbossen om Havelte zien. Hier en daor een sloot en een hek.

In de koestal, wat de koestal was, hangt schilderijen an de muren. Het is wark van schilders die ik op stal heb en van een neie kunstenaor die veur het eerst hier hangt.

Waddenzee, zee en diek van HendrikJan Dolsma. Euilievarf, niet teveul details, maor hiel figuratief. Wolken, zee, zaand en straand kuunstig bij mekare zet. Grote en kleine doeken. Ze bint an de pries, maor over geld praot ik liever niet. Alles van weerde is kostbaor.

We eet dommiet in de grote zaol, de koestal. Ik heb de taofel in de lengterichting klaormaakt. Borden en eetgerak der op, smeerdoekies in een punt volden op de borden. Borden met een golden raand, blauw, zachtblauw veld in de midden met rooie pioenen der op. Chinees diggelgoed van de antiekmarkt op het Zuderdaip.

An taofel kan elk langs de aander hen buten kieken deur de smalle baanderramen.

Zoas het weer now liekt kriegt we een schiere aovendzun. Om disse tied van het jaor giet de zun onder achter het middelste raam.

Ik liek op mien va. Ik liek niet op mien moe. Mien moe was een huselijk type, ze huuld van gezelligheid, daorin verschilt we van mekaar. Ik haold niet van gezelligheid.

Met va op zee, allent met moe aovend an aovend mikado, veurlezen en pinda's doppen. Ik overdrieve, maor uut de overdrieving ken ie de meester. Ik wol hen de zeevaartschoel, hen Delfziel, en laoter hen Terschelling.

'Niks van in.'

Dat was moe.

Ze kun niet allent weden. Ze wol niet gedurig an va herinnerd worden, dat zie ik now.

De huwelijkse baand met Franciska, de voluptueuze negerin, de zwarte madonna, nao de dood van va, was een noodsprong, maor ok dat huuf ik niet hardop zeggen.

Ik huuf niet met mien oordiel klaor te staon. Dat wul niet zeggen dat ik gien miening heb.

Een miening is een goeie zaak, uutspreken is niet aal effectief. Ik word zestig.

De ingang van de galerie is an de ziedkaant van het huus. Een inham waor de deure is. Ie komt dan in een hal met glazuurde plavuizen, diels met het email der of. Net as aander lu van mien aolder. Tweedehaands en aold.

Bruun met oranje. In de hal stiet een taofel met boekies en folders, en altied een vaze met bloemen. Vandage een boeket met camelia's, en witte rozen. Twee stoelen in het hallegie, maor niet van die haandige zitstoelen. Ik wul niet dat lu daor de hiele middag zit.

Linksof is de grote zaol, rechtdeur bint de huusies en de *baby-room*, en rechtsof onder de trappe is de deur naor het woonhuus. Ik gebruuk allent de keuken van het woonhuus. De aander kamers bint niet op slot, maor ik bin der niks kwiet. Der woont gieniend. In de veurkaomer is nog een bedstee.

De trappe op, dan vind ie vanneis twee kamers met kuunst en een overloop waor groot wark hangt. Bij mekaar kan ik al rap zu'n vieftig schilderijen kwiet. Dat doe ik niet iniens, dan is het te vol.

Op sokkels staot bronzen beelden die van alles veurstellen kunt, en wieder porseleinen vazen en eerdewark.

Ik kwam van de hbs. Ik mus wat. Zumtien was ik. Ik was nog half in de puberteit. Wat wet een kind as de middelbaore schoele veurbij is? Kiezen veur de toekomst was niet makkelk. Toen niet, now ok niet.

Het weur de bibliotheekacademie. An de reize in de literatuur. Ik las wat lös en vaste zat. De hiele boekenwereld kwam ik over en in alle laanden tröf ik mien va. Of ik wol of niet, hij leup gedurig tussen de regels deur, zo vuulde ik dat.

Ik weet wat vulen is.

Bij Jan Jacob Slauerhoff, bij de Scheepsjongens van Bontekoe. Bij Muiterij op de Bounty en bij Robinson Crusoë. Overal zag ik een roege zeebonk.

Ik zag een handige gozer. Ik zag een vrijbuiter, een Mans Tierelier, die zuk in alle hoeken van de wereld met het vleselijke en het lieflijke vernuverde. Ik zag een depressieve kerel met dweellocht op zuuk naor de zin van het bestaon. Op zuuk naor wat der niet is.

De filosofen uut de bibliotheek leerden mij beter. Ik las de boeken over zeelu met aander ogen.

Ik zag mezölf. Ik zag mezölf maank bladzieden en in heufdstukken teveurschien kommen. Dat maakte mij rustig. Ik kreeg zicht op mien balsturige genen. Vanaof die tied kun ik an verkering begunnen. Ik begunde mien eigen leven vörm te geven, dat kun met de beelden die mij helder uut de boeken teveurschien kwamen.

Jan Oremus is mien eerste echte verkering. Ik dèenke vaak an hum in metaforen. Ik bin zien schip, hij is mien machinekamer. Ik bin de kapitein, hij is mien kompas. Ik bin het vrachtruum, hij is mien dekplaat. Zo kan ik nog wel even deurgaon. Het is een taalspel dat ik geern speul.

Jan is mien zee. Hij warkt op de baank en daor tref ie niet de miest woelige waters. Dat stiet mij an. Ik wul het niet, maor ik heb gedurig angst dat e mij ien of aandermaol wegvaren zal. Een onverwachte koersval. Ik bin benauwd dat mien aandelen iniens niks meer weerd bint. Ik zie gien anleidings dat de rente daalt, maor het gevuul is der wel.

Dag lieverd is daor een goeie beschrieving van: verlaotingsangst. Vincent uut het boek löp humzölf achternao; op zuuk naor zien identiteit. Hij maakt in huus overal en altied video-opnames van humzölf die e ‘s aovends in bère bekek.

Ik zie dat zo: hij wul weten dat e echt bestiet, en hij raakt pas overtuugd dat e bestiet as e humzölf in beeld hef. Het is niet aans as wichter en vrouwlu die zeuven jaor trouwd bint die as elke mörgen een half uur of langer veur de spiegel staot en an het tegenbeeld vraogt:

‘Wie bin ik?’

As het te pas komp zal ik dat dommiet hardop zeggen. Ik bin beneid of aander dat ok zo ziet.

En de roege geweldaodige kaant van Vincent, van de leraor biologie, die roege kaant die ken ik ok. Ik begun daor niet over. Ik laot me niet kennen.

Dat die Vincent op Aruba west hef, dat geleuf ik niet. De beschrievings van het eilaand bint me veul te mager. Mien stiefzuster gef mij in heur brieven een veul beter beeld.

Het maakt ok niet uut. Ik lees mien eigen dweeltocht in die roman en dat is mij genogt.

Wacht.

Ik haal de bessem en veeg het leste zaand onder de taofels en stoelen vot. Ik veeg het zaand van de vloer. De eerste leesder zal dommiet kommen. Ik heb geern dat het stof dan vot is. Een mèens is al stoffig zat van humzölf.'

Annie Prent

‘Nasilele hef mij bij de dam ofzet. Hij hef in de buuts een dwangbevel van de officier van Justitie dat e in Möppelt ofgeven mut, ok op eerste pinksterdag giet ondeugd deur, een plietsie is nooit vrij.

Met een half uur is e weeromme, zee e. Dat kan ok wel een uur duren. Evies zunder Nasilele vind ik ok goed. Ik helpe Lovina om de stoelen en taofels klaor te zetten. Ik maak de flessen wien lös en zet ze in de koeling. Rooie en witte wien uut Zuud-Afrika met exotische namen as: *lekker smaak*, *volle lipdrank*, en *sagte vellegies*.

Mien heufd stiet nog niet naor de leesclub. Hester Lubi stuurde mij gister een boek, heur boek. *Herinnering in zilverzolt*, heet het.

Hester wul schriever worden. Allent die ambitie al veur een leraores klassiek taolen. Ien die de klassieken kent, in het Grieks en Latiens, en iene die weet hef van de geschiedenis, die wul schriever worden. Dat begriep ik niet. Het schrieverschap is een hopeloze zaok. Kiek maor naor *Dag lieverd*. Bijkaans zeg ik dommiet wat ik dèenke van *Dag lieverd*.

Ik haold van de taolgrappies in het boek, de dubbele bodems en de verwiezings naor de biebel en de koran.

Ik haold niet van de bespiegelings, van de *would be* seksuele escapades in het scheikundekabinet. En dat ok nog in herhaoling. Asof het manlu allent om het vleselijke te doen is.

Ik mis het liefelijke bij het vleselijke.

Nasilele is zachtmoedig en beminnelijk, veur mij. Over wat we tussen de lakens en op aander plekken met menare doet, huuf ik niet hebben.

We hebt een matras van natuurrubber, een auping, en de lattenbodem hebt we jaoren leden omruild veur iene die niet kraakt. Dat huuf ik elk niet vertellen.

Ik mis de middelvinger van de rechterhaand. Moej heuren. Nasilele kocht de trouwring. Te ruum veur de ringvinger. Hij scheuf het gold mij om de middelvinger van de rechterhaand. Krap, an de krappe kaant. Gien vinger is geliek, wonderbaorlijk.

'Laot een nacht zitten,' zee Nasilele, 'morgenvrög is de haand dunner, dan bint joen vingers dunner, dan giet de ring makkelk der of.'

Ik leut het zo, ik bin gezeglijk op onbenulligheden, dat zörgt veur vrede in huus.

Die nacht. Ik lag op de rugge op het natuurrubber, de arms in de heugte en op een bepaold moment blief ik met de ring achter het hekwark van het heufdende steken. Ik heb wel schrouwd, zee Nasilele, maor ik heb der niks van vuuld, van die vinger die ik verleur. Wonderbaorlijk is dat.

Nasilele had medelieden met mij, maor ik zag an zien ogen dat e lachen wol.

Die middelvinger, dat is mien gemis. Nasilele zul dat goed maken, ach. Ik kun der ok wel om lachen. Het stoerste was aander uutleg te geven over dit gemis.

Lovina was an het vegen toen ik binnenkwam. Warme blik onder de wenkbrauwen vot, met een zweem weemoedigheid, miende ik. *Beauty is in the eye of the bewatcher*, scheut deur mij hen. Lovina zette de bessem in de hoek. Ze huuld het heufd schieve.

We namen een glassie wien. De *sagte vellegies* was nog niet kaold, maor dat maakte oens niet uut.

Lovina had al kleur op het gezicht. Zenuwachtig was ze, een beetie, zee ze.

Lovina liekt een starke vrouw, ok al is ze veur spinnen benauwd. Elk hef het recht benauwd te weden veur het ien of aander.

Ik bin benauwd dat Nasilele mij der vandeur giet, al heb ik daor gien redens veur. Verlaotingsaangst stiet in de boeken, dat ik een woord veur mien ongemak heb, nemp dat ongemak niet vot.

Negers ligt goed bij vrouwlu, benaom as ze stoer en groot schaopen bint. Wieder ligt negers niet goed bij vrouwlu.

Negers bint goed genogt veur aovontuurties, maor alle dagen een zwarte in huus, over de vloere en in bère, dat is aans wat. As ik der zo over naodèenk, zakt mien benauwdigheid vot. Niet hielendal. Nasilele is gien neger, hij is niet zwart. Nasilele hef een negernaam, meer niet. Maor der bint vrouwlu die het verschil niet ziet. Ik zie ze flikflooien met Nasilele.

Benauwd bin ik dat Nasilele ien van de vrouwlu van de leesclub de kop in toezel maakt. Nasilele is trouw, ik weet het. Nasilele hef een ruum hart; hij is groot schaopen.

Ok zunder dat ik nog een trouwring drage bint we een echtpaar. Ok zunder ring bint we trouwd, maor toch.

In *Dag lieverd* is de heufdpersoon ok trouw, maor hij leeft hum wel uut in het kabinet van de schoel. Het lig an de vrouwlu, dat weet ik wel, maor toch.

Tussen de stalraampies hangt kleine eulievarven met naakten. Vrouwlu op de rugge. Variaoties op *het begun van de wereld*, van Gustav Courbet. De bienen wied en vlees in pastel met gruun en rood en rose. Aordige compositie, maor het döt mij minder as ik wullen zol. Ik kiek liever naor de slagerskuunst van Francis Bacon. Schiere name.

Kuunst, as ik der naor kiek, dèenk ik: zul ik het in de kamer, de keuken, de slaopkaomer of in de garage hangen wullen?

Miestentieds is het antwoord: nee. Ik vind niet veul schier. Ik bin niet visueel, ik bin van woorden en van zinnen. Zinnen prikkelt mij, en Nasilele. Prent & plaot doet mij niet veul.

Ik zet de glazen klaor op taofel. Naambredties der bij, dat had Lovina bedacht. We wult niet dat de manlu bij mekaar kroept en der een slemppartij van maakt. We wult de partners niet naost of tegenover menare.

We wult aander praot. Niet dat we dat ofpraot hebt. Het leven giet vanzölf, aj de juuste omstandigheden maakt. Vrouwlu weet dat.

Ik schenk Lovina nog een *sagte vellegie*.

Zölf neem ik der ok ien.

Odilia Henriette den Boer Poortugael

‘Ik huuf niet helpen om het eten klaor te zetten. Daor doet Lovina en Annie niet moeilijk over. Ze bint allang bliede dat ik der bij bin. Dik hef mij bij de deure ofzet. Hij parkeert de wagen wiederop bij de holtwal. Naost de galerie is gien plek en hij wul de wagen niet in de barm staon hebben.

Annie Prent smokt mij, Lovina Brenninckmeijer smokt mij. Ik haold ze niet tegen. Met Dik kus ik niet in het openbaor, maor dat is het bedil van Dik. Ik zul het geern zien dat e dat wel deud. Op het postkantoor smokt e ok niet met collega’s as der ien jaorig is, zeg Dik. Ik geleuf hum.

Mien Dik zoent wel as we allent bint, niet te vake, maor toch. Ik vuul mij wat hoerig, as ik dat zo zeggen mag, as Dik mij niet zoent as der aander volk bij is. Betaolvrouwlu zoent en smokt niet, die straotmadeliefies doet enkelt aander dingen.

Mien spieren doet het niet goed. Ik krieg van de pgb. Pokkel Gauw Beter, zeg Dik. Hij speult met ofkortings. Hiel banaal, hiel onbeschoft dat *Pokkel*, dat is Grunnings, wij zegt dat niet. Wij hebt een aander cultuur.

Ik krieg pgb. Ik word niet beter, mien ongemak blef zolange as wetenschappers meer tied steekt in collecteren veur fondsen as in onderzuuk naor oplössings. Dik gebruukt mien pgb om ofstaand van mij te haolden. Mij mankeert het an de spieren, niet an het benul. Ik wul wel vaker as iens in de zoveul tied. Dik niet. Hij wul dat ik niet zo ofwachtend bin.

Ik bin niet ofwachtend. Ik stap overal kordaat op of; figuurlijk vanzölf. We kriegt der rap woorden over en dan is het klaor veur mij. Dan huuf ik niet meer. Zo doet we dat. Dat is oens Pavlov-

hondtie. Ienmaol in de weke verse bloemen op de vaze, was het maor zo.

Ik roek de locht van Lovina, duur parfum van Douglas, niet te zwaor. Ik roek Annie Prent, goedkoper locht van de Trekpleister. Ik vuul heur lief kört tegen mien börst. Mien dag is goed. Zo kwam ik de leesclub binnen. Dat is het mooie van de leesclub. We zoent mekaar, we haoldt mekaar evies stief. Daor wul ik wel een boek veur lezen, iens in de maond. Allent om de titel al: *Dag lieverd*.

Dommiet speul ik op de piano. Ik kiek der al naor uut. Ik heb zicht op de taofel. Wit damast. Drie glazen bij elk bord; rooie wien, witte wien en een glas veur water. Twee borden op menare, servettie der tussen en soepkomme der bij. Keerzen en bloemstukkies in zachtgeel.

As ik Mozart speule en tegelieks zien wul wat der an taofel gebeurt, kiek ik in het spiegeltie naost de bladmuziek. Zo dreum ik mij al in veuren. Het begun van de nommedag drag de aovend al met zuch met.

In *Dag lieverd* komp ok pianomuziek veur. Klassieke muziek. Medtner, Shostakovich, Mozart. Russen, Fransen, Oostenriekers Duutsers, zwaor en licht. De heufdperseun, leraor Vincent, hef een piano in huus, maor speult der niet op. De piano was veur de vrouw, veur Felicity. Felicity giet an kanker dood. Dat is hiel romantisch.

Met de aander leesders wul ik het, tussen soep en gestoofde vis, daor over hebben. Over het onwaarschienlijke, over het leed in *Dag lieverd* en over ofstandelijkheid, over kwaolen, over starfgevallen, over actieve en passieve euthanasie, over palliatieve zörg. Niet veur niks wul ik het daor over hebben. Vanzölf.

In *Dag lieverd* liekt het net of gieniend interesseerd is in het leven, en ok niet in de dood van een aander. Bij bossies gaot lu hen de hemel, hen de hel, de zee in, in rook op.

Overal in de wereld starft lu an ongemak. Gien schoon water, difterie, tetanus, cholera, pest, ondervoeding, vergiftiging, water

boarding, marteling, surfen, bergklimmen, hang gliden. Ie kunt het niet zo mal bedèenken, maor de uutkomst is aal dat het levent ophaoldt.

Dat perspectief, die koele meren des doods, daor wul ik het over hebben an taofel.

Op Annemarieke Koekkoek nao is der gieniend vegetariër. Elk hef met de dood van doen, elke dag, met de vis en het vlees. As dood zoveul veurkomp, kuj der beter een feest van maken. In Egypte komt der op bruloften gedurig een verkleed skelet binnen om de gasten an de eindigheid te herinnern. De palmwien smaakt der beter om.

In Oostenriek drinkt ze kistenbier as de dooie een meter lager in de eerde lig. Of neem de requiems van de leste ieuwen, de Messa solemna, Mahler, Brückner, Bach, Mozart. Hiel schiere begrafenismuziek.

Het is dat orgels miestentieds allent langs een smalle trappe te bereiken bint, maor aans had ik geern *In paradisum* op het orgel speuld. Op de piano klinkt dat niks, niet rooms genogt. Latijns en klassiek, dat gef een feestelijke drei an een tragisch starfgeval. Ik betreur de lu die zunder de klaanken van *In paradisium* bij de hemel ankomt; bij wieze van spreken dan.

Ik bin beneid hoe het herenleesgeneutschap over de dood in *Dag lieverd* dèenkt.

Kerels hebt gemiddeld wat minder ruggegraot as vrouwlu. Mien Dik in elk geval wel. Hij hef het niet op de dood, niet op de grote dood en ok niet meer op de kleine dood van de daod. Dat muit mij.

Ma'k starven.'

Karel Doornmans

‘Ik bin een toetiesman. Het veurgerecht, de soep, vis, vlees, kip en eerpel, alles wat der bij komp; het is neudig om bij het slot te kommen. Het leste dat onthaold ik. Van het leste weet ik nog hoe het was. Dat muit me bij toeren. Toeties, het bint de kleine gezelligheden die ik geern heb. Met Hester heb ik dat ok.

Hester is wat kneuterig en wat benauwd in heur dèenken.

Aj het niet weten zulden, dan zul ie niet raoden kunden dat ze klassieke talen studeerd hef. Ik heb dat ok tegen heur zegd, zo eerlijk bint we wel. Ze lachte wat. Het maakte heur niet uut.

Met evenveul wille had ze zeggen kund dat lu mij niet veur intellectueel versliet, en dat bin ik wel. Ik ben intellectueel en kunstenaor, een combinatie die ie niet veul treft.

Ik bin ok zölfgenoegzaom, maor dat is dèenkers niet vrömd. Lees Schopenhauer, Montaigne, Seneca en Bacon der maor op nao. IJdeltuiten: Erasmus, Quintillianus, Valéry.

Het körte geheugen en het kleine genot bepaalt mien dagelijkse dingen. Grote zaken raak ik –dat spiet mij- makkelk kwiet, dat is de kunstenaor in mij. Grote zaken zet ik neer in eulievarf. Ienmaol op doek bint ze vot. Hiel prettig.

Ik dèenke vake nao over kleine vraogen. Ik eer het kleine om het zo te zeggen. Ik geef joe een onbenullige vraog van ienige importantie. Vake heb ik mij ofvraogd hoe het kan dat de lusten omhoog gaot met de draank. De sexuele mien ik. Ik bin geern to the point. En as de bevrediging dan komp, van die sexuele lusten, mien ik, dan is een half uur laoter alles vot. Net of we de liefde niet bedreven hebt. Hester Lubi en ik, Karel Doornmans.

Niet met een aander vanzölf. En het maakt niks uut, die draank. Bij mij niet. Ok as we nuchter paart, dan is het euforische gevuul een half uur laoter ok vot. Singelier is dat. Ik kan een half uur nao de daod hiel aandachtig de belastingpapieren invullen of met volle overgaove een boek over zeesterren en zeepeerdties lezen. Biezunder vind ik dat.

Dat heb ik niet met joghurt met ijs en advocaot, dat heb ik niet met vanillevla met room, dat heb ik niet met aardbeienbavarois. Zölfs niet met warme appelpunt met slagroom, kaneel en ies. Dat blef mij dagen bij.

Toeties for ever, zo ongeveer.

In *Dag lieverd* komt gien toeties veur. Die Vincent kan wel koken. Dat vertrouw ik hum wel toe. Die Vincent is bioloog en leraor en hij dèenkt een bult nao. Ik herken mij wel in hum. Ik kan mij op belangrieke punten met de heufdfiguur identificeren.

Dat heb ik niet vake. Dat Vincent ok met eulievarf schildert dat past vanzölf ok. Het boek is mij op het lief schreven, aj de dooien die veurbij komt niet mettelt.

Ik schreef een kört gedicht, een roofdicht over een dooie molle. Ik leut het Hester lezen. Ze nuumde geliek de dichter uut de achttiende eeuw die ik as veurbield neumen had. Dat vund ik een opsteker veur heur en een teleurstelling veur mij.

Ik gao het gedicht op eerste pinksterdag veurdragen, veur of nao het toetie, dat weet ik nog niet.

Hester kent mij genogt.

'Ie gaot het toch niet veurdragen,' zee ze.

Ik zee dat ik het in overweging neumen had.

Zij wus genogt.

Het hef ok wel veurdielen as de vrouw joe kent. Ie huuft de rem dan niet meer op de driften zetten.

Met aander woorden zeg ik: 'Ik bin now ienmaol zo.'

Mollefeest

Ma'k oe neugen mit mekaor
Draogers, muggen, pieren
Drenten, Duutsers, arabieren
Sporter, atleet, wandelaor

Ma'k oe neugen mit mekaor
Manlu, vrouwlu, kiender
Casanova, dooie diender
Rieke donder, bedelaor

Ma'k oe neugen mit mekaor
Katoel, broene rotte, vos
Eindelijk zölf onder 't mos
Nou bin ie ok de sigaor

Ma'k oe neugen mit mekaor
In 't laand van Doede Dodemans
Hier hef alleman gelieke kans
Tuum niet langer treuzelaor

Ma'k oe neugen mit mekaor
VVD-ers, domeneers, chemisten
Jeude, hindoe, moslim, christen
Bij oens stiet aid de cake & koffie klaor

(Martin Koster)

Nao het toetie liekt mij en veur de koffie.
En dan zaand der over.'

Annemarieke Koekkoek

‘Ik bin tevreden met mezölf. Dat muit me bij toeren. Vaker as iens wul ik dat de hiele mèensheid is, as ik bin. Ik bin vegetariër, de hond is ok vegetariër, HarmJan is vleeseter, daor giet het niet om.

Ik mien: ik heb een bijdrage an de maatschappij leverd. De wereld is van mij een beetie beter worden. Wat mij in de kop en in het lief bovenkommen is, dat heb ik niet bij het grof vuil zet, om het netties te zeggen. Ik heb mien talenten gebruukt.

Eerst op de legere schoel, toen op de huusholdschoel, de mulo, de hbs, en wiederop op de bestuursacademie en op de rug. Dat wul ik mezölf niet allemaol anreken. In die schoelleeftied bin ie nog zukende en ik dacht nog niet nao over mien talenten en mien betiekenis veur de wereld. Dat kwam laoter pas op het gemientehuus. Ik laandde pas toen Koos met de hang glider te vlot daal kwam in Fraankriek.

God nog an toe.

Koos zee het al. Ie bint een veurbield veur de kinder en veur mij. Veur Koos hef mien veurbield der niet lang genogt toe daon. Op de crematie heb ik nog zegd:

‘Koos ie waren een veurbield veur mij. Now bin ie dood.’

Ik snokte niet, toen niet.

Dat was mien wieze. De goeie luusteraor kun heuren dat ik het net aansumme miende. Ik leve en daor giet het om.

Alphons en Koosje zeden later: ‘Mamme, dat zee pappe nooit.’

Ze hadden geliek. Het was niet mien leste verfraaiing van de warkelijkheid.

‘Ie bint cerebraal,’ zee Koos tegen mij, toen e der nog was.

Hij miende: Ie hebt het in het heufd. En dat is ok zo.

Vincent uut *Dag lieverd*, die liekt wel op mij.

Ik heur mezölf zeggen: Die liekt wel op mij. In de literatuur is het vanzölf aansumme. Ik liek op die leraor biologie van een lerarenopleiding, een leraorenopleiding die veul weg hef van mien hbs in Emmen. As het in *Dag lieverd* over de schoel giet dan bint het benaom kneuterige zaken die veurbijkomt.

Het giet niet over onderwies en over bevlogenheid veur leerlingen. Hiet giet in het boek niet over de inhold van de vakken. Net as in de gemiente giet het over relaoties.

De ien mag de aander niet en de aander döt het met weer een aander. Wat een drokte in de chemicaliënkaste, het liekt het gemientearchief wel, of de brandweerkazerne. Het boek is ien klaagzang van het gemis. Elk op zuuk naor kaansen die ze niet ziet, of kaansen die ze niet pakken duurt. As ie het zo bekiekt dan is het een min boek.

Der bint ok verschillen met mij. Die Vincent is een dèenker, dat bin ik ok, maor ik bin ok een doener. Ik dèenk nao. Dat kan in stilte. Dat kan ik as HarmJan naost mij in bère de kraant les. HarmJan haoldt niet van dikke boeken. Daorin verschilt wij van mekaar. En dat e met roken stopt is, dat muit mij ok. Ik haold bij toeren van een wilde sigare. Drie- veermaol in 't jaor, vaker niet. De kleren gaot der van stinken, niet allent de kleren, ok het vel. HarmJan rookte vake nao het vrijen. Zo was e conditioneert. De meugelijkheid maakt de dief. Die verslaoving maakte het mui-zaom met het roken te stoppen.

Het was wel wennen een neie man over de vloere. HarmJan, twee kop kleiner as Koos. Onhaandig bij behangen en varven. Dat kan e niet allent.

Dèenkers hebt het makkelker as doeners. Een dèenker kan blieven zitten, een doener wul bewegen en benaom dat aander lu in beweging komt. Dat is bij toeren een crime, benaom aj bij de gemiente warkt. De dèenkers haoldt de veuruutgang tegen deur overal bezwaoren bij te bedèenken. Niks komt ze uut de haanden en as ze wel wat uut de haanden komp, dan is het niks beters as

wat de doeners op slag daon hebt. As ik het zo deur mij hen gaon laot, dan maakt het niks uut: dèenker of doener.

Of toch, as ik der langer bij naodacht had, dan was ik niet bij HarmJan Felix onder ien dak kommen. Leraar Nederlaands met zwakke enkels. Naozaot van een handelaor in koloniale waren. HarmJan was Nederlaands studeren gaon om Multatuli. Ik was krap een week met hum in de kunde toen hij mij de eerste drok van Max Havelaar metgaf. De socialist uut Max Havelaar sprak mij wel an. Schier boek, maor der bint beter boeken. Was mus ik? Daor stun ik, ik kun niet aans.

Ik had een vader van neud veur Koosje en Alphons, en ik kun moeilijk warm worden in bère.

'J'ai froid,' as de Fraansen het zo schier zeggen kunt.

Een noodsprong?

Zo wul ik het niet zien.

De energie die ik in huus niet kwiet kun, die heb ik an de gemienschop geven. Van harte. Het volk is beter worden van mien wark. Dommiet gao ik dat an taofel zeggen. Ik wul dat wel iens bevestigd hebben. Een koninklijke onderscheiding zit der veur mij niet in, daor heb ik mij te netties veur gedragen. Ik zörg der veur dat ik an mien gerief kom disse nommedag.

Ik begun, nao de amuse.'

Hester Lubi

‘Ik heb vanneis naodacht over *Dag lieverd*. Ik wul der op eerste pinksterdag mien gedachten over kwiet. Bijkaans krieg ik tied om te zeggen wat in mij bovenkommen is.

Bijkaans komp die tied dommiet niet en verzaandt literatuur in amuses, gruuntesoep, stoet, eerpelkroketten, gebakken en gestoofde vis, wilde riest, eerpelpuree, tiroliënne, salade ceasarienne, joghurt met vruchten, ies, room, koffie met sukkelao.

Bijkaans verzaandt de literatuur in rooie wien, witte wien, cointreau, grand marnier, rum, plaankies met keze. Bijkaans vergledt de literatuur in een herhaoling van *Dag lieverd* of een aander groots boek uut de literatuur, waor elk een aander vrouw of man begeert en de driften de winnaors van de aovond wordt.

Bijkaans krieg ik tied om te zeggen wat in mij bovenkommen is. Bijkaans, maor of ik het echt wul, dat weet ik niet. Der zit mij wat dwars. Mien va zul zeggen: dwars veur het gat. Zo vuult het.

Ik word aolder en ik merke dat ik met warken stoppen wul.

Zo: dat heb ik zegd.

Ik merke dat ik met warken stoppen wul.

Met schoelwark.

Ik mag nog zeuven jaor. Een hanetree aj de viefenvieftig veurbij bint. De tied giet rapper met de jaoren, wisse. De jonkheid komp vanneis hen boven en het lustige ongebondene wul vanneis de ruumte.

Schoelwark huuft niet meer. Ik huuf mij niet in het wark te verstoppen. Schoelen huuft niet meer. Ik heb niks te verliezen.

Ik blief an het wark, zunder schoelen. Ik zeg niet langer wat ik dèenke. Ik leer mezölf zwiegen; dat is mien wark

Ik heb het nog niet hardop zegd. Ok niet tegen Karel. Tegen gieniend. Ik weet niet wat het is, het is nog een gevuul dat op zuuk is naor een woord. Naor zinnen. Leonard Nolens zul der een schier gedicht van schrieven kunnen, en aans Bernlef wel, of Wislawa Symborska. De Polen, ik heb ze hoge, wat taal angiet.

Ik lees hoe Vincent in *Dag lieverd* achter het huus uut löp en op de rugge bij een plas liggen giet en naor de lochten kek. Wolken drieft veurbij, net as in de tied van Homerus en Caesar. Vogels fluit en zingt, vogels rooft en doodt, net as in de tied van Shakespeare. Just like that. De wereld veraandert en alles blef hetzölfde. Ergo sum.

Ik merkte de veraandering an mien postvakkie in de lerarenkamer. De brieven bleven liggen. De missieves van directie en collegae, ik leut ze waor ze waren. Waor ik eerder elke halve dag het papier uut het postvakkie haalde, bleef het een week liggen, en der veraanderde niks. Zo belangriek waren al die berichten.

Dat is de langzaome kaant die mij het leven binnen gledt.

En dan lees ik de rappe wereldkaant op de veurpagina's van de kraanten. Elke scheet die dwars zit zul mien vader zeggen, hij was ok classicus, wordt uutvergroot. Triviaal neis komt aal groter in kleur en met een bult lawaai teveurschien. De hypes gaot over niks en de dingen die der toe doet blieft onbeschreven.

Het weerbericht meldt nooit: rustige zunnige dag, of bewolkt en regenachtig. Der mut een circus omhen. Meer zunneschien as in twintig jaor op vandage 25 meert. Nog nooit zoveul wolken boven het Zuudlaordermeer as op disse 18 april.

Een minister hef wat zegd. Ja, en wat dan nog? Ministers past het om te zwiegen. As ze teveul praot zegt ze niks verstaandigs meer.

Zwiegen is gold, las ik bij de klassieken, en as het daor niet stiet, dan heb ik het bedacht met de achtergrond van die wiezen. Ok ik stao op scholders van groten, dat is niet allent an natuurwetenschappers. Ok veur classici valt appels van bomen. Ok classici kent starke en zwakke krachten in de kern.

Kinder op schoel meugt praoten en onverstandige dingen zeggen. Dat is hiel goed. Ze mut leren hoe ze de waorheid zuken leerd. Ik heb al die jaoren schoelwark niks aans daon as alles wat kinder zeden bevestigen en der een vraog an vastknuppen.

'Vanzölf God is groot,' zee ik dan. 'Leg mij iens uut hoe groot.'

'Vanzölf, het is belangriek joen ego te strelen,' zee ik dan.

'En hoe zöt joen ego der uut?'

Ik bin goed in minne vraogen stellen.

'Leg iens uut,' zeg ik tegen mezölf, 'hoe min bint joen minne vraogen?'

Daor haold ik van. Van spel met taol in historisch perspectief.

Dat spel zie ik ok in *Dag lieverd*. Ik pruuf in elke zin dat der wat aans stiet as wat der stiet. Lief is *liefde* en het is *pokkel*. *Minnen* is *beminnen*, *haolden van*, en *minnen* is *slecht* in dezölfde maote.

Vanzölf, die dubbele bodems en de dubbelzinnigheden – ok in zu'n woord: dubbelzinnigheden- bint niet veur elk votlegd. Het scheelt as ie een klassiek boek lezen hebt. Het scheelt as ie de klassieken kent. Het scheelt as ie meer as joen moerstaol in het heufd hebt. Alles scheelt, aj het vanuut aander perspectief bekieken duurt.

Platpraoters hebt een veursprong. Alles in *Dag lieverd* lat joe schief naor de wereld kieken, asof ie scheel bint. Wij zit diepe in een grot en kiekt naor het ende van die tunnel. Daor is het locht. Bij toeren löp der iene -Plato bijkaans- veur de ingang van de tunnel langs en ziet wij een schaduw van de butenwereld. Meer is het niet. Wat der meer is, dat maakt wij der van.

Pinksterdag en dan leesclub in Wapse, in een galerie met eten en drinken en met Dillie achter de piano.

Dillie kent enkelt ouvertures van Beethoven een beetie schier. Mozart komp ze moeilijker met vot.

Nao elke leesaovend speult ze. Ik heur geern hoe ze speult. Dillie hef malheur an alles, maor ie heurt heur der niet over. Met stieve vingers ouvertures van Beethoven. Het kan niet, maor ze

döt het. Een zwakke stee heb ik veur mèensen die doet wat ze niet kunt. Dillie duurt.

Pinksterdag, het is biezunder, het is gien toeval want toeval bestiet niet, het is biezunder.

Pinksterdag: twaalf apostels bij mekaar in een bovenzaaltie in een café in Jeruzalem. Alle lu in 't vuur en in tongen, in onheldere taol. Tongen, ok zo schier. Tong as taal, tong as woord, tong as vis, tong as tong; en dan tongen as warkwoord. Het haoldt niet op.

Wij bint met twaalf in de galerie, in de galerij, het woord galerij is familie van galei. Wij bint slaven an roeiriemen. Wij leesders bint slaven van de literatuur. Wij bint slaven van het woord. Wij kunt niet aans. Het woord is god, ie heurt het mij zeggen. Ik heur het mij zeggen.

Elk haalt uut *Dag lieverd* wat hum anstiet en de rest heurt of leest e niet. Dat heurt zo. Dat is met aander zaken in het levent niet aans.

As ie kopzeerte heb, dan zie ie elke drogist of apotheek. Ie ziet gien slieter of café. Elke bakker weet ie te vinden aj verlet hebt van stoet. Vegetariërs kunt joe gien slagters wiezen, allent as ze bio-terrorist bint, dan weet ze slachthuzen. Elk wet wat e van neud hef.

Ik haold op een aolderaovend op verzuuk van de rector een betoog over Nero, over Caesar over keizer Augustus. Dan zeg ik an het ende van het verhaol dat god niet bestiet, volgens de Romeinen, en dat het bezunder is dat diezölfde god –die niet bestiet- een plaatsvervanger in het Vaticaan hef, in Italië, in Rome. En as variant op een klassieker zeg ik: Wieder bin ik van zins dat god niet bestiet.

Ik maak geern mien eigen circus.

As ik uutpraot bin, dan krieg ik gien tied achter de microfoon vot te kommen en koffie te drinken, of der stiet een vaoder veur mij om te zeggen dat God wel bestiet. Niks over de overwinnings van Caesar. Niks over de literatuur uut die tied. Niks dat het

wonderbaorlijk is dat de ego-roman deur Caesar uutvunden is. Dat Caesar de eerste schriever is die een boek in de ik-vörm schreef; *Commentarii di bello Gallico*. Dat Caesar de individu het woord geven hef. Dat Ceasar as eerste de mèens lössneden hef van het collectief. Of niet soms?

Nee, het giet de va of moe, de aolder, om de godsvraog.

Ik kan praoten as Brugmans, mien tandarts, ik kan zeggen dat de biebel deels plagiaat is van *Metamorphosen* van Ovidius.

Ik kan zeggen dat *The importance of being earnest* van Oscar Wilde minstens zoveul an deugdzaomheid bijdraogen hef as tien fiene diensten op zundagnommedag, en met meer humor.

Ik kan vraogtiekens zetten bij kerkdiensten in bloemkassen op Erica en bij H. H. Misssen in sauna's in Pais.

Ik kan noodsprongen van religies in het perspectief van de ieuwigheid duden. Ik kan de hiele boekenkaste omvallen laoten. Ik kan zeggen wat ik weet en benaom wat ik niet weet. Het maakt niks uut. Tegen onbenul is giet roet opwassen.

Ik laot de aolders praoten en ik geef ze, net as heur kinder in de klas, op alles geliek. Dat stemt ze mild met een zweem achterdocht die ze niet kwietraakt.

Dat is ok mien genot. Lu op een aander pad zetten, ok as ze niet wult. Dat is mien genot, de natuur van dienst weden. Aj baos wult weden over de natuur dan zit der niks aans op as gedurig metleunen.

Ik kan elk zeggen dat ze *Dag lieverd* lezen kunt om wiezer te woorden. Ik kan ze zeggen dat het genot van dat boek niet zit in alle starfgevallen en aander ongemakken die an de dood veuroffgaot, maor benaom in de dubbelzinnigheden en de humor.

Of *Dag lieverd* een meesterwark is? Grep het joe nao jaoren ok nog bij de kladden of de lurven? Om het plat te zeggen. Raakt het generaoties lang de hartstochten van leesders as Moby Dick van Herman Melville en Max Havelaar van Multatuli of de Keupern tuun van Simon Vestdiek? Stiet der meer in het verhaal as een kronkelpad van alfa hen omega? Is der buten die foutelose

streek ok aander genot en eruditie te halen? Hef *Dag lieverd*, met al die starfgevallen een limtige stijl? Kun ie as leesder der wiesheden over het leven en dood uuthalen, zunder dat het der te dik bovenop lig? Hoe zit het met de details, de klaank, de Sturm und Drang, en de literaire verwiezings? Komt der aparte lu in het boek tot levent? En is der genogt erotiek zunder dat het plat tussen de lakens en op de matras wordt?

As ik dat zo op een riege zet. In *Dag lieverd* bint disse zaken allemaol weerom te vinden. Het iene meer as het aander. Zo heurt dat ok.

Dag lieverd wint nooit een Nobelpries. Ok gien AKO-pries en ok niet de Dick Bruna-pries of de Paul Valéry-award. Het is een boek met een peculier genot veur de intellectuele leesder met een talig gevuul veur humor.

Now ik het zo zeg. Bijkaans zit genot ok in de eindigheid die met inhaolden grappenmakerij uut de heufdstukken te lezen is. Die Vincent is overal en altied anwezig en dat op meerdere plekken tegelieks. Ik zul bijna zeggen dat die leraar biologie veur god speult, dat zul ik zeggen as ik gien atheïst was in de klassieke betiekenis.

Ik bin atheïst in de klassieke betiekenis.

Ik geleuf dat god overal is.

God is ok in Wapse in de galerie as we met twaalf bij mekaar vis en stokbrood eet en mekaar dag lieverd nuumt.

Mien woord.’

Jan Oremus

‘Ik hoop dat der een schiere parkeerplek over is. In de barm, net bij het pad hen het weilaand naost de galerie, daor zet ik de wagen geern. Dichtebij. As ik vrog bin, dan mut dat kunnen.

Ik heb het vake tegen Lovina zegd: ‘Ie mut meer parkeerplekken bij de galerie maken.’

Ze wul het wel, maor het geld, het geld, het geld. Het kapitaal is der niet, zeg ze. Het zul mij wat. Maor ik heb gien woorden meer met Lovina over geld.

‘Aj over geld praoten wult, blief dan maor een uur extra op de baank.’

Dat zee ze vieftien jaor leden. Ik heb het niet meer over geld had. Kapitaol is wat in het heufd zit en de weerde die ie der an geeft. Geld is alliages, legerings, meer niet.

Dommiet haold ik onder het eten een toespraok. Ik heb een bult te vertellen, ok over zaken waor ik tot now an toe over zwegen heb en niet over praoten kun. Benaom over geld wul ik het hebben.

Geld is politiek met andere middels. Geld is oorlog. Badinerend zeg ik wel iens:

‘Elk wul geld, en as ze het hebt, wult ze het rap weer kwiet. Wat mut ie met geld?’

Mien moe had geld. Een bult. Ze had schilderijen en bronzen. Op zolder van heur huus had ze Van Dülmen Krumpelmann en Werkman, en dat waren de kleinties. Jan Mankes had ze ok. Die jongen met de vogel in de haand. Ik heb ze niet zien, niet op zolder.

Moe kwam uut de tied en va kende de weerde der niet van. Niet van de belegging. Toen John F. Kennedy vermoord is, hef e

alles verkocht. Zwart. En toen Maarten Luther King in Alabama doodscheuten weur kreeg va spiet, maor toen was het te late.

Dat zwarte geld had e eerst in huus in de piano, laoter op de baank in Liechtenstein. Zo veul was het, het was de muite weerd om het hen buten te brengen. Ik was achttien toen mien va mij metnam over de grèens. Ik mus de grèens over van weten en zwiegen. Ik gung de douane veurbij. Ik kun niet meer zeggen wat ik zeggen wol.

Die miljoenen in Liechtenstein maakten mij monddood. Ik had een groot woord over misbruuk, op de baank zegt ze: oneigenlijk gebruuk, van de sociale uutkerings, subsidies op concertkaorties, rechtmaotige kwietschelding van riool- en reinigingsrechten, suppletie van voedselbaanken, kindofhankelijke toelagen bij schoelboeken en schoelexcursies naor de Efteling en Ellert en Brammert, naor de dierentuun of het Veenmuseum.

In Liechtenstein leerde mien va mij zwiegen.

Lovina wet alles van mij, maor van dat zwarte geld hef ze gien weet. Het zwarte geld dat braandt mij op, dat braandt mij of. Ik kan het niet uutgeven zunder da'k mij daor ongemakkelk onder vuul. Prestatiebonus, zeg ik tegen Lovina, as ze mij der naor vrag. Lovina vrag nooit naor geld. Ze wet alles, vrees ik.

Ik las *Dag lieverd*. Die Vincent is een onbenullige leraor, maor hij vlög wel hen Aruba en van zien krappe portemonnee logeert e in hotels. Hij kocht videocamera's, hij gef geld uut. Zo lees ik een boek. Elk boek giet bij mij over geld.

Dagobert Duck. Ik zeg dat ik der vrolijk van word. *Vrolijk weekblad* stiet op het umslag. Het is niet zo. Ik zie hoe Dagobert, oom Dagobert, met gold en bankbiljetten omklooit. Om het gold te verbargen hef e de goldbroodties in bakstienen verpakt. De *Zwaore Jongens*, de boeven dus, metselt het baankgebouw in mekaar. De leste stien mut een halve weden. Dagobert zöt hoe de *Zwaore Jongens* een goldbakstienbroodtie deurmidden slaon wult. Dan zal het geheim uutkommen: de neie kluis zal leeg blieven. Het gebouw is het kapitaol.

Zo is het met de wereld. Kapitaol is de verpakking, de butenkaant. Der is innerlijke leegte. Mien va zee het al. 'Een gat is het ienige wat groter wordt aj der wat uut vot haalt.'

Met het collectieve verstaand liekt het ok zo te gaon. Aal groter wordt het.

Lovina kocht zes stoelen van Poul Kjaerholm. Zesduzend het stuk. Ik zit der op, maor het döt me zeer an de billen. Kont wol ik zeggen, maor dat zeg ik niet. Van mien fiene grootmoe much ik gien kont zeggen. Dat stund in de biebel, ze ze. Ik geleufde heur, ik was een kind en wus niet beter.

Dommiet an het diner, dan maak ik schoon schip. Dan praot ik over geld in het perspectief van *Dag lieverd*. Ik doe het, het maakt mij niet uut wat de aander zegt en dèenkt. Ik wul het kwiet. En as ik het zegd heb, dan koop ik van het zwarte geld het weilaand naost de galerie. Dan leg ik op mien kosten asfalt neer veur een parkeerplaots, en as asfalt niet mag, dan grösklinkers, as het mut met golden raand.

De galerie as pronkjewail.

Lovina zeg dat manlu naïef bint.

Dat is het belangriekste onderscheid tussen de sexen, zeg ze.

Ik zeg dat manlu doeners bint en dat vrouwlu dèenkers bint. Ik zeg dat met een glumlach, ze zöt het wel.

'Der bint gien vrouwelijke filosofen,' zeg ik as ze mij te dicht op de huud komp.

'Nuum mij der iens ien, iene maor.'

Lovina zeg dan niks. Ze lat mij allent in de kamer en giet hen heur studeerkamer.

Op internet giet ze op zuuk naor nei schilderstalent. Ik krieg rap spiet van wat ik zegd heb. Ik praot, ik kan niet aans, benaom praot ik omdat ik zwiegen mut over Liechtenstein en hoe mien va mij de onschuld ofpakte met de vief miljoen driehonderddrieenveertig duzend guldens op de rekening.

'Veur joe,' zee e.

'Veur joe, aj hier de handtiekening zet.'

Wat mus ik? Ik kun niet aans. Ik verkocht mien ziel veur de vief miljoen driehonderddrieenveertig duzend guldens, der bint lu die het veur minder zulver daon hebt. Dat weet ik van mien grootmoe.

Ik ben een doener, zeg ik as het te pas komp. Ik bin gien dèenker, dat laot ik geern an aander over. Een vrouw, die had het vaste aans daon. Mien va was ok een doener, gien dèenker. dat had e van zien va.

Een week nao mien haandtiekening vun ik hum in de schuur.

De hanebalken.

De lafaard.

De Judas.'

HarmJan Felix

'Dag lieverd is een braaf boek. Der gebeurt merakel wat in het heufd van de leraar biologie en het alter-ego van Vincent; de leraar scheikunde Katzenellenbogen verveelt hum niet in het chemicaliënkabinet, maor alles bij mekaar is het tam. Het boek was mij an de dikke kaant. Meer as 200 bladzieden.

Ik bin beneid wat de vrouwlu van het boek vindt. Ik vreug Annemarieke, ze wol der niks van zeggen.

'Wachten,' zee ze.

'Ie mut geduld hebben.'

Ze lachte der wat vrömd bij. Annemarieke en geduld, dat heb ik niet vake zien.

Pinksterdag in Wapse. Dan mut het gebeuren. Dan daolt de geest over de leesders. Ik bin daor niet zo optimistisch over. In het geneutschap komt we bij mekaar veur de gezelligheid, ok Menckema die zeg dat e niet van gezelligheid haoldt, komt veur de gezelligheid.

We gebruukt de literatuur om over het leven en over oenze partners te praoten zunder dat der bloed vloeit.

Wat we an onmin kwiet wult, dat doet we met de bespreking van oenze keuze.

Van een goed boek blef niks over as de leesder een minne dag hef.

De aord en stemming bint an het lief of te lezen. Het vrag wel ienige kundigheid om de *lieftaol* te begriepen. Meer as iens slao ik de plaank mis, maor ok meer as iens slao ik de plaank raak, de spieker op het heufd, as ie dat liever wult.

Zie ik Ntebi met rooie kop de kamer inkommen. Dat komp niet van het fietsen of hardlopen, want dat döt Ntebi niet as e naor het geneutschap komp. Ntebi komp met de dienstwagen, met zweilocht en oranje strepen op de motorkappe. Plietsie veur de deure, liekt het, maor we hebt het over literatuur. Juust in die literatuur gebeurt alles wat joe in het daogelijkse leven in de muut komt.

Het levent is minder arg as wat in de boeken stiet, en dat komp juust deur het arge wat in de boeken stiet.

Ik las Max Havelaar van Eduard Douwes Dekker; Multatuli. Ik vund het arg, de koloniaole geschiedenis van oens laand.

Vandage de dag gaot lu de straot op of nog arger, ze begunt een webstee om de onvrede over misstaanden kwiet te raken. Schrouwen en zunder muite en zunder naodèenken klikt ze *ja* op het inter-net. Het is mij veuls te goedkoop.

Ik las Max Havelaar lang veur der koffie, sukkelao en thee van dat merk waren. Mien va had een winkel in koloniale waar, zo stun het op de gevel in golden sukkelaodeletters boven de deure en de etalage langs. Gien schaamte, niks. Trots op nering.

Ik zul opvolger worden; sukker in lösse puten verkopen en riest en meel, en drup, en linzen met vreterij in het zaod, en pakken H.O. havermout en Brinta. Dat was mien veurlaand. Koloniale waar. Ik mus der van gruwen, meer nog nao Max Havelaar.

As der ien mèens mien leven ingriepend veraanderd hef, dan is het Multatuli. Annemarieke wet dat ok. Het was het eerste wat ik heur zee veur we verkering kregen. Dat liekt merakel kinderachtig, maor ik mus vanof het begun dudelijk hebben waor ik stun en staon blieven zul: zunder koloniale waor helpt wij mekaor.

In Wapse leest we disse nommedag niet, dat is te gevaorlijk.

Vrouwlu, dat is een aander slag volk. Ik was der niet wies met om hetzölfde boek met de beide clubs te bespreken. Dat giet nargens hen. Bijkaans komt we argenswaor. Bijkaans is het mien benauwdigheid.

Ik bin Neerlandicus, ik heb verstaand van boeken en van plots, ik kan de rooie draod angeven, ik kan de genres op een rieg zetten: verzunnen, niet-verzunnen, historisch wark, hedendaogs wark, biografie, auto-biografie. Veur manlu is dat genogt.

Bij vrouwlu? Ik weet het niet. Vrouwlu kunt dieper dèenken as het om fictie giet. Ik dèenke der an mij de mond te haolden as *Dag lieverd* op taofel komp. De titel stiet mij al integen.

Grootkaans dat de literatuur buten de deure blef. In Wapse eet en drinkt we, op Annemarieke nao, die is van de blauwe knoop. Heur va was keeper bij agovv. In het vrije veld, wied van huus met wien in het lief, komt der aander driften boven. Benaom bij vieftigplussers, maor ok bij jonger volk.

In de leesclub hebt we permissie te doen wat in de boeken stiet. Daor haold ik het op.

Ik heb niks tegen feesties die uut de haand loopt. Ik doe met an as ik der nocht toe vule. Ik drink met, met maote en as vrouwlu der open veur staot, dan bin ik gien min gezelschap.

Dat is niet aaid zo west. Ik heb zwakke enkels en dat hef mij in de kindertied en laoter in de wege zeten. Ik leup niet zo hard.

Ik gedrage mij. Ik ken mien plek an taofel.

Het muit mij niet dat elk lollig döt met draank en lekker eten.

Het muit mij dat ik nao de koffie verlaangst heb naor een dikke sigare, maor dat ik al jaoren niet meer het vuur der insteek.'

Niels Menckema

‘Ik ken alle schilderijen in Wapse. Het bint der met mekaar 57, groten bij groten en kleinen bij kleinen, dat zie ik geern.

De groten, 17 bij mekaar, in de grote zaal waor we eten gaot.

Wieder 11 middelgroten in het zaaltie achter de keuken en 19 op de zolderzaol met overloop.

Allemaol priemgetallen; dielbaor deur 1 en deur zuchzölf. Zo bin ik ok. De bronzen 13 bij mekaar, ok priem.

De eerste toonstelling in Wapse, ik weet het nog. Ik kwam uut Dalfsen, Wijhe en Deventer (Piepenbroek). Drie boerderijen in de verbouw en een roomse kerke.

Lovina zat allent in de keuken van de boerderij. Gien bezuuk veur Jan Evert Dolsma zien waddenzeegezichten, gieniend veur Ger Siks, Trudy Kramer. Gieniend veur Theo van Egeraat. Leegte in de galerie. Ok gien vogeletsen van Erik van Ommen.

Lovina maakte oens senseo’s, milde sorte. Eierkoeken der bij.

Ik zee Lovina van de priemgetallen, de raampies in de schuur, de koeien in het grös naost de boerderij. Vief auto’s langs de wegkaant vanof de krusing tot de galerie.

Lovina haalde de koppies onder de uutloop vot. Tweepitter met milde koffie. Ze zette de koppies met een toef slagroom uut een spuitbusse op taofel en gung achter mij staon. Ik keek umme.

‘Veur joe kieken,’ zee ze.

Het was asof ik Vanessa heurde, maor het was Vanessa niet. Het was die aander vrouw waor ik een wieke stee veur hebbe: Lovina.

Ik keek veur mij. An weerskaanten van het keukenraam hung een schilderijgie met golden raand.

Het iene; twee gele wasknieperS met een rood streepie dat de iezern veer van de wasknieper veurstellen mus. Op het aander doek was een knieper plakt in dezölfde kleur. Ik keek veur mij en ik wachtte.

Vief schoelkinderen reden an de aander kaant van het glas naor het oosten. Twee met een schoeltas achterop de pakkiesdrager en drie met een rugzakkie.

Lovina legde mij de haanden op de scholders, mij krap tegen de hals an.

'Wees niet benauwd,' zee ze. 'Ik doe je niks.'

Ik was niet benauwd, mij mankeert niks an de longen. Ik rook niet. Ik bin alle dagen in de butenlucht.

'Bijkaans stel ik een vrömde vraog,' zee ze.

Ik ken gien vrömde vragen en ik wachtte of.

'Heb ie der wel iens an dacht dat ie autist weden kunt?'

Ze zweeg.

'Autist?' vreug ik. 'Autist?'

'Autist,' zee Lovina. 'Ja, autist.'

Dat was binnen een minuut viefmaol dat woord dat ik niet herhaolen zal om het priemgetal niet te versteuren.

Ik wus wat het was. Ik had wel iens een boek lezen.

In kinderboeken, mien grote liefde, kom ie dat woord niet in de muut. Het woord is te moeilijk veur kinder, ok veur mij. Ik haold van concreet, van dingen die ik vastpakken kan. Ik heb het niet zo op geleuf, hoop en liefde.

Bij geleuf dèenk ik an gleuf, hoop is veur mij een bult en liefde, daor maak ik liefhebberij van, dan weet ik waor ik met van doen heb.

'Ie bint een vrömde en biezundere man,' zee Lovina.

De slagroom smölt op de hiete koffie. Lovina drunk koffie, net asof ze van onderwerp veraandern wol.

Dat ik vrömd en biezunder weden zul, dat zee me niks.

'Aander lu, die begriep ik smaangs niet. Met mezölf heb ik niet veul muite,' zee ik.

Lovina maakte mij die middag veul dingen helder die mij geregeld raodsels waren. Ik begriep gedrag en praot van aander lu niet altied. Kwam der weer een uutdrukking of spreekwoord veurbij, ik wus niet waor het om gung.

Zeg Lovina: ‘ Ik mag joe wel.’

Van wie dèenk ik, van wie mag ie mij wel?

En as ik die vraog stel, dan lacht ze.

Zo giet dat met meer zaoken. In de opzichterij weet ik dat, maor dat heurt bij het vak. Miestentieds hebt we het over cement en betoniezer, bakstienen en dakpannen en tropisch hardholt veur kezienen, of plestiek.

Niks mis met. Dudelijke taol die ik begriep.

Lovina leerde mij een paradigmawisseling.

‘Een aander manier van kieken en dèenken as ie wend bint,’ zee ze, ‘dat is paradigmawisseling.’

‘As ie altied in god geleufd hebt, en dan iniens niet meer. Dan zie ie de wereld aans.’

Ik geleuf niet in god, en ok niet in wat aans. Het was mij niet dudelijk.

‘Aander lu geleuft wel in god, geleuft wel in tarotkaorten, in mandela’s, aura’s en horoscopen,’ legde ze uut.

‘Die leeft in een aander wereld as ie.’

Ik trök de wenkbrauwen omhoog. Dat kun Lovina ok.

We lachten der om; om de wenkbrauwen.

‘Ie ziet overal priemgetallen en ie telt oe wezenloos an alles wat op joen pad komt. Dat maakt joe biezunder. Ie neemt alles letterlijk, dat maakt oe boeiend.’

Ik vuulde dat mij de kop knikte. Ik zag wat ik nog niet zien had.

‘ Ja,’ zee ik, ‘Ja, en dat in zeuven minuten.’

‘Ik wol joe wel smokken,’ zee Lovina. Ze deed het niet.

‘Het mag van mij,’ zee ik.

Ze smokte mij in de hals.

Ik veegde de natte plek dreug.’

Vanessa van Duldemen

‘In *Dag lieverd* hef Vincent Höhenzollern overal in huus videocamera’s monteerd.

As e in huus is nemp e humzölf met de camera op. In bère bekek e in de nacht wat e zoal daon hef.

Ik vreug Niels der naor. Hij wol het niet over het boek hebben, bange as e was dat e onder het eten in de galerie niks meer te zeggen hebben zul. Ik leut hum. Niels is in humzölf keerd. Ik heb ofleerd om zien binnenkaant naor buten te keren. Dat doe ik zölf ok niet, al zul het wel goed veur me weden.

Op de leste leesclub zee Hester Lubi dat heur Karel gedichten schref. Hester Lubi was groots op Karel. Ok zij vindt hum een intellectueel. Daor heb ik niks op tegen. Aparte gedragings van mekaar, daor kun ie in een huwelijk beter beiden groots op weden. As ie dat niet doet, dan krieg ie problemen.

In *Dag lieverd* wul Vincent van zien Felicity of. Zo lees ik de titel: *dag* lieverd. Dubbele boodschap: ik haold van joe, maor ie zit mij in de wege. Ik wul joe kwiet en ik kan niet zonder joe. Ik dèenk wel iens: wat heb ik een makkelk leven had. Veur de echtelijke verschillen met Aaron te groot weuren is e deur de Palestijnen doodscheuten. Haandig.

Van de dubbele bosschop: ik wul bij joe vot (naor Libanon) en: ik wul bij je blieven (we hebt niet veur niks kinder) daor is de helfte van votscheuten met een kalashnikov. Ik haold nog aal van Aaron. Dat is makkelker omdat e dood is. Wedevrouw weden is ok een groot goed. Ik heb dat niet tegen Niels zegd, vanzölf niet. Alles op zien tied.

Ik liek op Vincent uut *Dag lieverd* die op jacht is naor zien vrouw die dood giet. Vincent giet op zuuk naor zien ienig kind,

maor treft zien dochter niet en hij treft heur wel. Dat is mij niet dudelijk. Die vraog heb ik veur de leesclub in Wapse. Wat is dreum in het boek en wat is warkelijkheid?

In het dagelijkse leven heb ik daor bij toeren ok hinder van. Bin ik echt, of bestao ik echt niet?

Kerels ziet dat aans bijkaans. De vraog plag mij niet gedurig, maor ik wul het wel weten. Die tweeslachtigheid heurt bij mij, daor raak ik van in toezel as het mij teveul in beslag nemp.

'Ie zit een depressie,' zeg Niels as het zowied is, 'dat giet veurbij, net as met het weer. Dommiet is der weer hogedruk.'

Niels is opzichter in de bouw. Hij is ok mien opzichter. Niels zörgt der veur dat ik op de regel blief. Ik heb zien andacht van neud.

Aaron zee het niet, maor ik dèenk dat e dood wol. Hij wol avontuur en de mensheid redden. Hij wol dood. Ik had Aaron keuzen veur het hogedrukgebied, maor hij was, toen het der op ankwam, een arger depressie as ik.

Hij gung veur rechtveerdigheid, ok in het butenlaand. Zölf was e ja ok een butenlaander met een Dutch paspoort. Hij was een Dominicaanse allochtoon met wortels in de bodem van Aruba, van Hollaands zaand overzee. Hij was niet de ienige. Der bint veul tweide generaotie Marokkanen en Turken die met hum in Libanon vöchten. Der bint Antilliaonen die vecht. En jongens uut de Achterhoek. Boeren uut de Graafschap. Aaron kende zien maoten.

Op woensdagnommedag stun de officier van de landmacht veur de deure. Ik zette net de fietse tegen de regenpiep, gehakt in de fietstasse. Ik was het vleeis vergeten.

Hij huufde niks zeggen. Ik wus het geliek. As in vredestied een soldaot an de deur stiet, dan is het mis. Ik wus wat e zeggen zul.

Ik was de man met streep op de scholder een slag veur.

'Wuj met-eten vanaovend?' vreug ik.

'Ik heb net gehakt haald, half-om-half.'

De militair zee niks.

‘En bloedworst met rezienen.’

As de bosschoppen te groot bint veur de fietstasse, dan gaoj aander dingen doen.

Aaron was dood, sneuveld deur *friendly fire*, maor veur aander lu zeg ik dat de Palestijn het daon hef met een Russisch waopen. Het waren jeuden. Het waren jeuden die hum met ien koegel hen boven scheuten. Het maakte Aaron niet uut. Hij wol hen de hemel, en as der een hemel is, dan bint der vaste gien twee. Ien hemel is zat genogt veur moslims, roomsen, fienen, agnosten en heiden, net as ien eerde genogt is veur elk die geleuft of niet geleuft. De militair dreide de gehaktballen en krummelde der de beschuut deurhen. Hij bleef eten. Hij kun niet aans.

Aaron heurde der as Dominicaanse Hollander niet bij. Hij was allent. Hij ok.

Ik weet wat het is om ieuwig butenstaonder te weden. Ik heur ok nargens bij, bij gieniend. Vanzölf Niels. Ik heur bij hum, maor veur hum bin ik een bouwproject. Ik bin een gebouw *under construction*, en met die opvatting zit e niet wied naost mien warkelijkheid.

Zunder opzichter zul ik in Zuudlaoren wonen, in een anleun-woning op Dennenoord, maor wel in Zuudlaoren.

In Wapse vernuver ik mij wel. Ik doe met an. Ik maak Ukraïens eten. Gehakt met knoflook en siepels, met paprika’s en koolrabi. Ik praot over *Dag lieverd* en as het kan laot ik me verleiden tot een aovontuur. Ik heb niks te verliezen en ik bin nargens benauwd veur. Ok niet veur *friendly fire*.

Sneuveln doe ie niet iniens, maor elke dag een beetie.’

Dik Bos

‘Turf en jonge jenever, as ik die ingrediënten in een roman in de muut kom dan is het boek al slaagd. Ik haold van Seamus Heaney, van de Ierse turf. Ik haold van draank in de literatuur. Malcom Lowry, *Onder de vulkaan* heb ik in het Engels lezen. *Under the volcano*. Draank op de veranda, rum, whiskey en whisky. Draank om vrouwlu te vergeten om god te vergeten om het ondermaonse te vergeten. Ik lees dat geern. Schiere naam veur een vulkaan Popocatepeple. Annie M. G. Schmidt hef daor nog een schier lied over schreven, of was het *Ja zuster, nee zuster*, *Clivia*?

In namen bin ik niet zo goed, wat wuj ok aj op een postkantoor warkt. Ik warkte eerst bij de sortering, alles op de haand. Namen en huusnummers. Der bint der bij die ik nog ken. Ik laot ze vot. De automatisering is een zegen veur de sorteerders.

De Domineers van turflaand, de recente historie van Drenthe. Geern lees ik dat, ok draank in het turflaand, dat deur god en alle aander goden vergeten en verlaoten was. Incest, geweld en hard warken. Ik lees dat geern.

Vincent van Gogh in Nei Amsterdam en wat veur weer het was in die tied. Op welke daotum hij brieven hen zien bruur schreef, en hoeveul postzegels op de envelop mussen. Hadden ze post-zegels in die tied?

Die vraogen, die antwoorden. Het gef mij de roots van mien bestaon. Wat mien bronnen bint, waorumme ik op mien moe liek en niet op mien va, ik wul het weten.

Ik heb het niet over geschiedenis, dat is mij te plat. *Historie* gef cachet an wat west hef. Cachet haoldt mij overende as Dillie niet in de bienen kommen kan. Ik had mij dat aans veursteld, dat mag

ie gerust weten, ik heb gien geheimen, alles komt op ienig moment toch uut. Kiek der de historie maor op nao. Dillie zit dommiet in een karregie, alle dagen. En ik mag drukken.

Ik druk heur as het zowied is.

In *Dag lieverd* wordt der niet veul drunken; een glassie wien, een paar flessies bier, dat is het wel. Rookt wordt der hielendal niet, asof de schriever de warkelijkheid ontkennen wul. Roken is een ondeugd, maor der bint meer ondeugden. Achter de balie in het postkantoor roek ik het verschil. Ik roek de rokers as ze postzegels halen komt of een pakkie ter verzending anbiedt. Niks op tegen, rokers bint ok klaanten.

Turf komt niet veur in *Dag lieverd*. Of ik moet der overhèn lezen hebben. De Vincent woont wel in een turfstreek, platte-laand met kanalen en weilaanden. Dalgrond met wat bos der bij en veul vogels. Ik dèenke dat het argens in Drenthe is, of in de Stellingwarven; het mooiste stukkie Drenthe in Fryslân.

Dag lieverd speult in Drenthe deur de achterdocht. Wisse.

Hiel maotig bin ik met de draank. Dat hef aans west. Ik was stief an de draank. Alle dagen. Achterof weet ik wat ik verzeup. Ik heb het bij mekaar opteld, in guldens. In euro's klinkt het een stuk minder. Ik laot het joe niet weten.

Ik was gaangs mien leven te verrinneweren. Met de AA, zo begunt de nummerplaoten van het koninklijk huus ok, bin ik der met stopt; draank löst op.

Achterna weet ik hoe ik dat pad van de ethanol, van de wien-geest opgaon bin. Scharp verstaand had ik, maor mien va vund dat maor niks.

Achternao was het de kift. Ik had meer hersens as hij. Bijkaans gebruukte ik ze beter. Ik wol deurleren, het much niet van hum. Dat waren nog iens tieden; toen ik gedurig in de eulie was: dat waren nog iens tieden.

Kinder wollen leren, hen de hbs, hen het gymnasium, hen de universiteit. Het much niet. Dat is now aansumme. Kinder meugt leren, maor ze wult niet. Kwaojongen geeft heur over an zoepen,

toepen en op de proeme kroepen. Ik dèenke het plat. Vanzölf, ik zeg dat niet hardop.

Ik kwam bij het maatschappelijk wark te laande, bij een psycholoog, bij een therapeut. Het duurde een tied veur ik de goeie hulp te pakken had.

'Het is net as met schoenen,' zee de therapeut.

'In de eerste winkel vind ie zeldzaom de juuste maot en de juuste kleur en vörm.'

Het veurbield was niet haandig. Ik kocht altied Van Bommel schoenen bij Ziengs in Emmen. Ik huufde nooit wieder kieken. In ienmaol de goeie schoenen. Met vrouwlu had ik dat niet. In Emmen bin ik wat dat angiet niet in ienmaol slaagd.

Ik leek niet op mien va. Mien va had aander genen en aander chromosomen. Mien va was bij mien moe intrökken naodat de kapelaon op huusbezuuk west was.

Mien natuurlijke va is missionaris in Rwanda worden. Hulpbisschop in Kigali. Ik heb het laoter heurd toen e der niet meer was, toen e tussen de Hutu's en de Tutsies te laande kwam. Het kan mal verkeren, zee Brederode al.

Alles kan in alle tieden veurkommen. Daor kan gieniend veur weden. De wereld is een schouwtoneel, elk speult zien rol en kreg zien deel. Ik kan der now om lachen. Zo zit het levent in mekaar.

Bij elke neger an het loket mut ik an de kapelaon dèenken, an missionarissen in de vrömde –they produce most, sir- an het roomse rieke leven.

Mien stiefva gung dood. In de aovenduren weur ik meester in de rechten. Belangrieke dingen heb ik daon veur het volk van turf en jenever, en toen dat klaor was bin ik postbode worden. Meer huufde ik niet. En Dillie? Ja, Dillie.

De natuur hef mij de weg wezen.

Dillie is mien plek van bestelling.'

Nasilele Ntebi

‘In de wagen heb ik een dvd-speuler in de leuning van de veurstoelen. Makkelk veur kinder an de reize. We hebt der niks an, we hebt gien kinder, maor in de wagen was de tillevisie al inbouwd. Ik kiek op stille uren Rambo en Schwartzenegger – zwarte neger- en ik kom an mien gerief as het bloed over de achterbaank spuit, bij wieze van spreken dan. Ik bin een nette plietse en dat haold ik zo.

Vanzölf, ik was te late in Wapse. Niet dat het mien gewoonte is. Ik bin altied op tied. Aj ienmaol steulen hebt, dan bin ie altied een dief. De hermandad wet dat as beste. Aj altied op tied bint en ienmaol niet, dan bin ie die credits kwiet.

Veurwaordelijk, dat is de straf. Een half uur te late, dan is de straf een half jaor veurwaorderlijk. Een half jaor een man van de klok en elk is die iene maol te late vergeten. Maor niet aj neger bint.

Ik bin neger. Nee, ik bin niet zwart, nee, niet echt, maor zo vuul ik mij. Ik heb een negername. Collega’s nuumt mij nikker, ok wel zwarte nikker, daor bint ze bij de plietsie niet kinderachtig met.

Ntebi is the nigger of the team. Zo is het. Ik laot mij niet zwart maken.

Ik haold niet meer van Annie. Het is veurbij met Annie Prent. Ze wet het niet. Ik heb het niet zegd, waorveur zul ik. Dat ik het weet is genogt en al arg genogt.

Liever had ik het niet weten.

Singelier is dat.

Gieniend hef het mij zegd. Het kwam in mij boven, een kwart jaor leden. Ik weet het nog op de minuut.

Ik zat in een café in Diever. Koffie. Niet aans as koffie. Ik las *Dag lieverd*. De roman speult in de Stellingwarven, of an de raand van de Hondsrug, an de Grunneger kaant, de veenkolonies, dat kan ik niet precies zeggen.

Vincent giet hen Aruba.

'Bon dia dushi,' zeg e. Dat is *Dag lieverd* in het Papiaments.

Ik ken dat wel. Ik bin een *makamba pretu*, een witte neger van alle markten thuus.

Het boek vind ik niks.

Dèenken, dèenken en aandermaol dèenken en dreumen. Het is dat het veur de leesclub uut mus, aans had ik het bezik legd. Ik haold van detectieves, van het roege wark.

Seks in een boek huuft wat mij angiet niet functioneel te weden, as het maor wat veurstelt, niet dat halfzachte geneuzel. In *Dag lieverd* kom ik niet an mien trekken. Die parings of wat der veur deurgaon mut, mut het hebben van de uutzunderlijke plekken: in het kabinet naost de kaliumcyanide en de potten strychnine. Daor had de schriever hiel wat mooiers van maken kund. Wat die bioloog deud liekt merakel op tuinieren in de vagina. Verantwoord biodynamisch tuinieren in veerkaanten; schiere hobby, maor ik raak der niet van in hoger sferen.

Daor in het café in Diever kwam de schaopherder bij mij zitten. Dezölfde dag nog. Hij had allent witte schaopen, zee e en hij wol wel iens een ander kleur zien. Ik heurde de stem van mien moe. Ik heurde heur vanuut de hemel.

Kiek, dat stiet mij an. Rechtuut en rechtdeur zee. Hij was een Grunneger, te eerlijk om aordig te weden; gien Drent, die te aordig is om eerlijk te weden. een aander kleur, bijkaans maakte dat de twiefel over Annie lös.

In Ierlaand had de schaopherder een jaor in Sligo bij Farran MacFarrel op schaopen past en truien breid.

Achterlijke bedoening was het daor west. De herders deuden het nog met de schaopen, zee de herder. Boks op de kneien, de

achterpoten van de schaopen bij de leerzen in. Zo kwamen de herders an hun gerief.

Wat kun het mij schelen. Seks met dieren is zo aold as de mèensheid. De eerste kapotties waren van schaopendarm. Niet veur niks deur herders uutvunden. Elk hef der wille van.

Lu zuukt onderwarpen die niks om hakken hebt om de dag met deur te kommen. As ik tillevisie kiek, giet het nargens aans over. Ik zie allent blonde schaopen met kneihoge leerzen en jongens die zuch as herders gedraogt.

De mèens is een dier en dat blef zo.

Dommiet moet ik as plietsie achter herders an om de schaopen te bescharmen. Net of ik niks aans te doen heb.

Ik bin de ienige van de leesders met een zwarte name. Apart vuul ik mij. Ik vuul mij as de zwarte driekoning. Melchior uut Afrika. Ze zegt wel dat de vrouw de neger van de wereld is, maor as witte nikker vuul ik mij bij toeren het schaop van de wereld. Benaom in groot gezelschap komp dat gevuul boven.

Ik heb de tillefoon anstaon, as ik vot wul uut Wapse, vot van het eten, van elk, dan bel ik mezölf en gao ik der vandeur.

Ie heurt van mij.

Of niet.’

het eten en….

De schriever

Elk zit an taofel. De eerste glazen wien bint een ende weegs hen de spijsvertering. De bodem is legd veur wat an hedendaogse en aolderwetse kuunst en literatuur kommen giet. Bijkaans een poreuze bodem waor een bult langs en deur glieden kan. Ik bin beneid naor Drèentse bodems in schrieverij en levenskuunsten.

Lovina Brenninckmeijer is met Annie Prent hen de keuken. Ze zet de *amuses* van wilde zalm met bieslook op het dienblad om hen binnen te brengen naor de leesders an weerskaanten van de lange taofel. Annie pakt de rose rookte zalm tussen de vingers en legt ze rechte op schaalties. Lovina kek schuuns naor de slanke vethaanden van Annie op de wilde zalm. Ze wul wat zeggen over hygiëne en keuringsdiensten, maor ze haoldt de woorden achter de koezen en schenkt het bodempie Gewürtztraminer uut de fles op het aanrecht in een schoon glas.

Annie kent heur kwaol; alles onder contrôle haolden. Ze wul dat niet langer, ze is het zat die zölfoplegde beparkings, en ze is van zins disse maol de stried met de generaol in heurzölf te winnen. Gien cynisch commentaor op wat mij in de muut komp, maor mijzölf overgeven an wat komp, haoldt ze heurzölf veur.

Dat drammerige hef ze van heur va. Va Prent die gedurig reup: 'Doe dit, doe dat, ie mut.'

En as moe Prent zat was van het gecommandeer van heur aanderhelft heurde Annie met milde stem, maor met venien in de steert heur moe zeggen: 'Gao hen Grunning en haal mij een golden horlozie.'

Dat zette va in de hoek en op stee. Annie Prent kreeg een golden horlozie van va en moe, maor disse arfenis was niet van metaol. De arfenis was een karakter waor ze bij toeren last van had, en nog aal niet van zeggen kun, of zeggen duurde, dat het de eigen inborst was en niet anleerd.

Contrôle zit Annie in de genen. Ze wul het bij toeren nog niet weten. Ontkenning van de eigenheid zit heur smaangs in de

wege. Ze is leider, maor wul het niet weten. Nog niet, maor de tied van overgaove liekt dichtebij.

Echte leiders laot gebeuren wat gebeuren mut. *Management by leaning backwards*. Bij toeren zöt Annie Prent het locht, maor gedurig knapt de stoppen en zit ze in het duuster, net as Vincent in *Dag lieverd*.

Laot ik dichtebij bekieken hoe de wereld der uutzöt, giet Annie deur het heufd. Wapse, Drenthe om te begunnen. Schrieverij en reizen kan ik ok bekieken met *Dag lieverd* in de vensterbaank en met uutzicht op weilaand en holtwal.

Annie haoldt van reisverhaolen. Ze kent Slauerhoff, ze kent de Podagristen, ze kent Drèentse boeken over vrogger.

Romans in de Olde Laandschop gaot benaom over siep, schaop en scheuper. Der is niet veul avontuur in de provincie. Een huus wordt verkocht, een boerderij giet in vlammen op, schaopen kriegt rotkreupel en in het veen kiekt lu op turfies, benaom of het der genogt bint om jenever van kopen te kunnen.

Waor blieft de verhaolen over emigratie hen de States, hen Canada, hen Down Under?

Annie hef gien antwoorden.

Boeren en benaom arbeiders gungen hen Amerika en Australië, dat was niet veur de literatuur, dat was om armoede, dat was vot van de kleinzerigheid, dat was vot van onderdrukking deur kerk en kapitaol. En de fienen hen Amerika, hoe giet het met de fienen in de States?

Annie Prent roekt zalm, ze roekt Lovina, ze roekt sigaren uut de aolde deuze. An de reize, dat zul ze wullen, maor ze duurt niet. Der bint praktische bezwaoren en der is ok weemoedigheid die ze niet verklaoren kan. Vot gaon is niet de starkste kaant van Drèentse schrieverij, en ok niet van muziek. Op e fietse, wieder giet het niet. Het is bijkaans dat lu benauwd bint over de grub te kieken. Allent as het niet aans kan, as een podagristen met ongemak onder de leden, giet een Drent de grèens over, hen Bad

Bentheim, hen Leer, Uelsen of Emlichheim. De sangen heide mut in beeld blieven, liekt het.

Vincent vlög hen Aruba *Dag lieverd* achternao. Het ienige wat e op dat eilaand zöt is een begraofplaots, een plek om dood te liggen onder de tropenzun. De leraor biologie haoldt niet van het leven, liekt het. Dood zöch e in een kist in een kistenmure in de zeewind, veur e de vrouw, die zien kind baard hef, van de rots drukt en in de golven te pletter vallen lat.

Daor wul ik het over hebben, dommiet onder het heufdgerecht, dèenkt Annie zowat hardop. Over avontuur en flinkheid en hoe een mèens in de traditie verstrikt blef as e niet uutkek. Ze is wisse, gieniend die heur op een ziedspoor kreg. Ok Lovina niet met vingers die naor verse vis roekt.

'Bij toeren krieg ik nocht an aovontuur,' zeg Lovina, intied dat ze een dienblad pakt. Het is asof ze raoden hef wat Annie deur de harsens reist.

Lovina hef omtrent dezölfde aolder om besmet te raken met het virus van *Torschlußpanik*, de aangst dood te gaon zunder leefd te hebben.

Het liekt Lovina niet uut te maken of Annie heurt wat ze zeg. Lovina wul zegd hebben wat ze zegd hef.

Het liekt een onschuldige mitdieling, nocht an aovontuur, maor vaker as iens is het de eerste stap hen een echtscheiding, of arger, of beter.

'Ie mient een avonturenroman,' prebeert Annie veurzichtig.

'Lovina, bijkaans bin ie mien reisverhaol.'

Annie heurt heur eigen stemme. Ze knipt intied plestiek van de verpakking van rookte zalm lös. Wilde zalm uut de oceaan veur de kust van Canada op een diervrundelijke manier vangen en op een diervrundelijke wieze van het leven beroofd.

De stemme van Lovina hef de starkte en het timbre van de kapitein buten dienst nog niet vunden. Lovina liekt zukende op zee. Ze kreg trekken van een vliegende Hollander. Ze kreg trekken van een dolende Drent op een boomstammenpad deur

het veen, van een zwevende Drent op een boomkroonpad maank beuken en dennebomen. Lovina luustert niet naor Annie. Lovina is drok gaangs met heur eigen binnenwereld.

Kopzeerte hef Lovina nog niet, dat kan nog kommen. Ze mut jongleren; de schöttelties met de zalmamuses past krapan op het blad. Lovina stiet stief achter Annie en schöf een bordtie rechte op het dienblad. Lovina schikt. Lovina schikt de zalm.

Annie roekt de zachtzure locht van de witte Duutse wien en de locht van Lovina. De locht van een vrouw van in de vieftig met Chanel nummer vief achter de oren en de ellebogen. Ok achter de ellebogen.

Annie vuult ruumte in het heufd. Gedachten gliedt vot. Het is asof ze uren mediteerd hef en alle gedachten veurbijgaon zöt.

Gedachten en gevulens gaot veurbij. Daor bint gedachten en gevulens veur. In de Drèentse schrieverij giet het niet over gevulens en het giet ok niet over gedachten die wat om hakken hebt. Die gedachten en gevulens bint der nog niet west.

Annie hef een dunne blouse an, en een korte rok, die goed past bij de pumps met hoge hakken. Ze hef een te krap slippie an, zunder zeumen aan de piepies. Zichbaore ofdrukken van naoden in de rok, dat mag ze niet.

Met schemerlocht om het hart giet Annie met de zalm-amuses hen de leesclub, die tussen het schilderwark an de muur en de bronzen op holten en natuurstienen sokkels op het eten wacht. De wien op de lege mage vrag om versteviging, dat is dudelijk. Het geroezemoes steg tot grote heugte.

Lovina haoldt de deur met ien haand vaste, met de aander pakt ze Annie zachties bij de scholder. De haand van Lovina gledt vanzölf van de scholder over Annie's rugge tot veurbij de briede leren riem, tot waor de rugge van naam veraandert.

Zo gung dat ok bij mien moe, schöt Lovina deur het heufd as ze de keukendeure dichttrekt. Avontuur aj dichter bij de dood bint as bij de geboorte. Lovina's moe die met de zwarte madonne het levent en het bère dielde toen het bericht van de rederij kwam:

dood deur verdrinking. Een zeeman weerdig in de golven onderdompeld. Zo wol elk het geleuven. Het ende van de *roamer*. Het ende van de zeegang van de va van Lovina.

De gedachte an een eigen pad dat fouteloos wieder kronkelt, vindt makkelk een weg deur de alcohol. Iniens vuult Lovina gien rem meer om van een vrouw te haolden. Net zo makkelk, ok al zit het leven nog in heur Jan.

Jan Oremus op de baank. Jan as echtgenoot. Jan as filosoof. Jan as leesder van Donald Duck, van Sjors en Sjimmie en van *Das Kapital*.

Het vrouwenlief van Lovina hef meer van neud, liekt het. Het zeemans bloed van heur va, het woelige lief van heur verwekker giet de eigen weg, en het pad liekt disse keer hiel kört.

Een vrouw in de arms, waorumme niet?

De lieverd in *Dag lieverd* is een vrouw, een man haoldt van een vrouw, maor bijkaans hef ze het boek niet goed begrepen.

In *Dag lieverd* giet het niet over wat op het eerste oge an de haand is. Der zit een tweede laog, en bijkaans een derde en een vierde laog in het verhaol. En van ofstaand bekeken giet het bijkaans nargens over.

Dag lieverd giet over de zinloosheid van het bestaon. Intied Lovina de leste bordties zalm-amuse op het dienblad zet, hef ze dat heldere moment vanneis.

'Het leven is zinloos, maor dat heurt zo.'

Lovina lacht zachties. Gieniend die het zöt, elk is met zukzölf gaangs, en ok dat heurt zo.

As Annie de zalms met bieslook ronddielt, zöt ze dat HarmJan Felix van plaots wisseld hef.

'De kneuzen vindt menare,' fluustert Annie zachties.

Gieniend die het heurt.

HarmJan Felix, die schieve löp deur malheur an de wervels, hef een plek vunden naost Dillie. As *Dag lieverd* bespreuken is kunt HarmJan en Dillie met mekaar over pgb, cva, ms, pnp, tbc, dna, rna, spieren, spierziektes en aander lieflijk ongemak praoten.

‘Es soll nicht immer Literatur sein. Bitte. Nach das Fressen die Krankheiten.’

Wie schreef dat ok al weer? Nietzsche, Freud?

Niks aparts die uutwisseling van kwaolen en aander ongemak. Elk zöch hum een lotgenoot, en dat kunt Krankheiten weden, maor even zo goed liefde veur plaanten, dieren, lekker eten, kuunsten of literatuur.

Annie zet het leste schötteltie zalm met toefie bieslook op taofel en lat het dienblad achter de sokkel van een brons glieden. Ze schöf an bij Karel Doornmans. Niet de minste an taofel, vindt ze. De meditatieve roes over liefelijke vrouwlu en aander geneugten schöf met het dienblad achter de sokkel. Manlu, ja ok manlu hebt Annie veul te bieden.

‘Bliede verrast,’ zeg Karel Doornmans.

Karel wus niet goed wat e tegen Annie zeggen zul. Dat krieg ie met een intellectueel in hart en nieren. Triviaole praot met echte dèenkers komp bij toeren muizaom op gang.

‘De amuse,’ zeg Annie. ‘Ie bint bliede verrast met de amuse?’

Het is een retorische vraog. Ze wet het antwoord. Annie leg de iene haand op de onderarm van Karel, in de aander hef ze het glas wien met de lipstickveeg op de raand. Karel nemp van schrik een hap van de rose zalm. Overspronggedrag zegt biologen.

Annie haoldt van manlu die verlegen reageert as een vrouw, en disse maol is ze dat zölf, stief naost hum zitten komp. Het maakt Annie warm an de binnenkaant, het vuult asof ze een overtreding begunt. Het is de kick van de flitspaol.

Disse nommedag is ze boven en onder de wet.

Karel is een hiel aander man as Nasilele.

Niet allent de kleuren –Nasilele met het witte vel met zunige pigmenten van de Goosefoorties kaant en Karel lochtbruun van veurjaorszun- verschilt, ok temperament en formaot van de kleine diepzeepeerdtiesspecialist bint aans as bij Nasilele.

Nasilele zit an het aander ende van de taofel. Karel Doornmans mag eulie op het vuur gooien.

Disse nommedag hef Annie gien oog veur heur ieuwige echtgenoot.

Nasilele haoldt met zien praot Vanessa van de sigare of. Vanessa hef nocht an een rokertie. Dat kan allent buten achter de galerie. Vanessa kan krapan wachten tot de koffie met sigare.

Nasilele is de ienige aander in de leesclub die an de tabak is.

Nasilele luustert naor de pianomuziek van Dillie. Hij heurt krapan wat der om hum hen zegd wordt. Nasilele haoldt niet van filosofie, hij haoldt wel van dèenken, maor alles wat e bij mekaar dèenkt huuft e niet zeggen.

Hij zul der van schrikken, en bijkaans aander lu nog meer. In de schrieverij mist e het dèenken, der wordt hum gauw teveul *daon*. Nasilele haoldt van doen, maor benaom van dèenken.

Vot zul e wullen, hen Australië bijveurbield, maor dat hef e nog niet hardop zegd. Ok Annie wet der niet van. Van ofstaand zöt de wereld der aans uut. Een Drent in Drenthe, dat is niks, vindt Nasilele. Dat zeg e niet hardop. As e het over votgaon hef, dan giet het over Friezen. Intellectuele Friezen die woont om utens.

Vondeling gung de provincie uut, net as veul aander. De slimmerikken komt van buten de grèenzen. Kiek naor Domela Nieuwenhuis die zee: ‘ Hier stao ik, ik kan niet aans.’ Hij stun in Bolsward of t Hearenveen. Of was het Luther die dat zee?

Het is in Fryslân net as in Drenthe; elk die wat veurstelt giet vot; de kneuzen blieft achter. De besten van buten komt hier orde op zaken stellen.

Pas tegen de tied dat de Drentse intellectuelen het an het benul kriegt kompt ze weerom.

Nasilele wordt uut de dreum haald veur e besluten kan vot te gaon en Drenthe achter hum te laoten

‘Mag ik evies andacht?’

Jan Oremus tikt met het zulvern lepeltie op de raand van het schötteltie.

Hij hef de zalm en de versiering in twee sloeken op plek van bestemming bracht. Op de baank met ambitie hebt ze geregeld

recepties. Oremus is deskundig wat opeten van amuses en sushies angiet. Hij is der klaor veur.

'Nao het welkom deur Lovina, oenze uutstekende gastvrouw, wul ik geern wat zeggen veur we *Dag lieverd* open slaot...'

Lovina komp uut de keuken en vindt een plek naost Dik Bos.

Jan Oremus wacht tot zien vrouw zit en knikt '*dag lieverd'* naor Lovina, die het spel metspeult en net evies dieper het heufd bög as in zukke situaties past.

De Gewürtztraminer haalt veul schone zaken hen boven achter zwaore wenkbrauwen, ok bij Lovina. De *sagte vellegies* bint al op. Het decolletee van Lovina zakt en zörgt bij Niels Menckema an de aander kaant van de taofel veur een lichte ophef van zien stemming.

Het bint kleine en onbenullige zaoken die genot bepaolt. Niels is daor niet uniek in.

Jan Oremus wacht. Hij hef het an tied, liekt het.

'Ik heb het an tied,' zeg e. 'Dat is wat ik op de baank leerd heb: an tied hebben.'

Jan Oremus schöf de stoel hen achter, giet in de bienen en pakt het wienglas bij de steel.

'Ik breng een toast uut op Lovina en op de aander vrouwlu die dit geweldige diner in disse geweldige entourage veur mekaar maakt hebt. Geweldig.'

En of e nattigheid vuult.

'Vanzölf. Ik ben beveuroordield. Ik heb veurkennis wat disse galerie anbelangt, wat het eten anbelangt en benaom wat Lovina anbelangt. Maor toch. Proost.'

De glazen gaot omhoog en maokt synchroon een helling met de plaanken vloere van een graod of dertig. Op de kop. Midden op taofel staot in koelers neie flessen *vrolike lippies* klaor met de kurke lös in de hals

Op de achtergrond klinkt moderato van David Earl uut de piano. Uut de boxen.

Dillie zit an taofel; heur tied is nog niet kommen.

Eerst liekt het of Jan Oremus zitten gaon wul. Hij schöf de stoel krap tegen de achterkaant van de kneien. Dan bedèenkt hij hum.

'We kent mekaar een jaor of wat,' zeg Oremus.

'Dat is maor een korte tied in een hiel levent.'

Hij nemp een slok, maor het glas is lege. Annie Prent, veur evies uutpraot met Karel Doornmans, schenkt Oremus bij. Ze knikt. Oremus knikt, dan giet e wieder.

'De manlu heb ik beter kennen leerd as de vrouwlu. In de jaoren die achter mij ligt. Deur de boeken en de wisselings van gedachten over wat wat schreven is, en over wat niet op papier stiet, kan ik met elk van jullie lezen.'

Der klinkt mild gelach.

'En schrieven,' zeg Menckema. 'Gao deur.'

'Ja, gao deur,' zeg Bos.

'Ik wol het over geld hebben,' zeg Oremus. 'Over de rol van geld in de liefde.'

'Pecunia non olet.'

Dat is Nasilele Ntebi.

De muziek is ofzet. Der is gien achtergrond meer. De backstage is vot. Elk mut op eigen kracht overende blieven, of omvallen.

'*Dag lieverd* giet over liefde,' zeg Menckema. '*Dag lieverd* giet niet over geld. Net as het levent van elk van oens niet om geld dreit.'

Lovina döt kört de ogen dichte. Het leven is zinloos, en dat heurt zo, giet heur deur de harsens. Ze zweg.

Jan Oremus begunt ongemakkelk te kieken. Zo doet ze dat ok op het geneutschap. Manlu laot mekaor niet uutpraoten. Zelden.

Oremus kent zien makkers, en hij kent ze niet. Dit onderwarp bint ze niet wend van hum. Geld stinkt niet, liefde stinkt ok niet.

Oremus had de presentie van de vrouwlu gebruken wuld veur introductie van meer beschaving bij de manlu. Het liekt dat hij hum vergist hef.

'Heb het over de liefde en over het verschil maank manlu en vrouwlu.'

Dat is de hoge stemme van Dilia met een maondelijkse bijdrage uut de pgb.

'As ie klinkt as een schelle cimbaal, dan ken ie de liefde niet,' zeg Oremus.

Jan Oremus valt weerom in de basis van vrogger. Hij komp kniep en nemp uut de underdogpositie de aolde waopens op.

Vluchten of vechten: het wordt vechten.

Jan Oremus kent de biebel van de eerste tot de leste bladziede. Jan Oremus was gereformeerd buten verbaand, die bevindelijke fiene streken is e niet kwietraokt. As kind hef e de bof had. Merakel de bof. Deur de Heere is e op de baank te laande kommen. Dat geleuft e, maor daor hef e het niet over.

'Now is het zo dat ik volgens de dokter de hoge tonen kwiet bin. Ik heur de cimbaal niet meer,' giet Oremus wieder. 'Dus met mien liefde zit het wel goed.'

Hij giet zitten. Een zwaktebod dat e de audicien der bij halen mus, vindt e. Maor hij zit en kan zwiegen.

Jan Oremus hef niet zegd wat e kwiet wol, maor intied dat e an het woord was wus e niet meer wat e zeggen wol. Dat gebeurt hum vaker, de leste tied.

'Wat ik wieder zeggen wol, daor zwieg ik over. Dat is mien bankgeheim,' zeg e.

Het grappie maakt hum der niet rustiger op.

Dik Bos, naost Lovina, lacht net evies te hard.

Lovina wul staon gaon om het heufdgerecht binnen te brengen.

Ze wacht.

'We bint met twaalf hier an taofel,' zeg Hester Lubi met heur klassieke achtergrond.

Hester Lubi nemp de rol van bliksem-ofleider. Het is nargens goed veur as der ien van de leesders in verlegenheid komp. Ok Jan Oremus verdient dat niet. Ok Lovina verdient het niet dat heur Jan in verlegenheid komt. Hester Lubi kent de klassieken, ok de psychologie van de klassieken. Naost vluchten en vechten kent ze ok stilzitten bij een aanval.

‘Het kun hier in Wapse het leste aovendmaol wel weden,’ zeg ze. ‘Ik wol dat evies zeggen. Het scheut mij ieniens in ‘t zin.’

Niels Menckema wus dat al lange. Twaalf is twee maol zes en ok vier maol drie, dat had e al vief maol deur het heufd gaon laoten. Twaalf: drie maol vier ok, maor dat telt niet.

‘Lollig,’ zeg HarmJan Felix. ‘De Heere ontbrek der nog an. Ze waren met dertien man toen ze veur Leonardo da Vinci in de kamer poseerden.’

Hij zucht een maol en zöch de ogen van Annemarieke. Bijkaans tikt ze hum vannacht op de vingers. Dat e teveul an het woord was, dat e te prominent de taofel beheerste, dat e zien vroggere hazenlippe nog aal compenseren mus deur dominant anwezig te weden. Nee, dat e vaker as driemaol van de vis nemen zul, daor zul Annemarieke niet over hebben. Alles wat e buten de deure eten kun, huufde ze in huus niet klaormaken. HarmJan Felix zucht aandermaol.

HarmJan Felix leunt achterover. Met Niels Menckema, die naost Felix zit, kek e naor de deur hen de keuken. Hij hef nocht. Hij wet al dat der nao de aspergesoep vis op taofel komp. Zalm, hering, brado, barracuda, witvis, forel, zalmforel, zalm. Gien zwienevlees.

Zwienevlees is veur Chinezen. As Chinezen gien hond in de pot vindt, eet ze zwienevlees. Felix haoldt het grappie achter de koezen. Het giet hum niet makkelk of om de mond te haolden.

Felix mag geern dezölfde grappen in herhaoling vertellen. Disse maol zweg e. Zien Vanessa hef bosschoppen veur dit diner daon. Vanessa haoldt hum in de gaoten, dat wet e. Vanessa is gevulig as het heur wark angiet.

Lovina giet in de bienen en nemp Vanessa en Annemarieke met hen de keuken. Dik Bos en Nasilele Ntebi ruumt de schöttelties van de amuse of. Jan Oremus dèenkt humzölf de Judas van de apostels. Hij zit an het ende van taofel, net as de verraoder bij Leonardo da Vinci. In het heufd heurt Oremus de hoge tonen van zilverlingen die uut de buutse valt. Dertig waren het. Dertig

zulverlingen. Tegen de koers van vandage zu'n 85 euro. Wat koop ie daor nog veur?

Oremus döt de ogen dichte en zöt de schure met de hanebalken en de natte plekke op de deel van de schuur onder de leren zolen van de Bommel schoenen. Net zu'n deel as disse boerderij iens had. Zien va had een dure smaak wat schoenen angung.

'Singelier hoe as ie details onthaoldt en grote zaken vergeet,' zeg Dillie die an de rechterhaand van Oremus zit.

Dillie huuft niet gedurig methelpen de dis binnen te brengen. Ze is vrijsteld. Een spierziekte hef een bult veurdielen.

'Singelier?' vrag Oremus. 'Singelier?'

'Ik dacht iniens an die zoldertrap in *Dag lieverd* waor Vincent met de buurman het schilderij langs naor boven brengt,' zeg Dillie. 'Hielendal an het ende van het boek.'

'Lag der een loper op die trap of niet. Ik dèenk van niet.'

Het liekt Odilia Henriette den Boer Poortugael eernsachtig gaangs te haolden.

'Nee,' zeg Jan Oremus, 'der lag gien loper op de holten trap. Nee, daor bin ik wisse van.'

Zien va had een gewone holten trap gebruukt. Een ledder.

Dillie huufde niet op Jan Oremus reken, niet meer. Jan Oremus met een stille veurkeur veur passieve vrouwlu. Niet dat Oremus buten de pot het water makkelk lopen leut. In gedachten, dat wel, wieder niet.

En met het mannelijke maleur, de verdikking rondumme de leiding waren de driften vlot ofneumen.

'Seks gien bezwaor,' had de huusdokter zegd.

'Ie kunt joen vrouw bedienen blieven. En joezölf ok vanzölf.'

Maor de andrang was vlot votzakt.

Odilia Henriette den Boer Poortugael weur deur Jan Oremus benaom ofschreven deur heur geteut over de loper op de zoldertrappe.

'In een wip was de lust om te vrijen geblust,' heurde Oremus de dominee uut Foudgem zeggen.

Piet Paalties ok zu'n intellectueel *om utens* van de club van verhangers.

Annemarieke Koekkoek schöf intied een rechaud tussen Jan Oremus en Odilia Henriette den Boer Poortugael deur. Geliek volgt de schaolen met eerpelkroketten en hiel jonge peulties uut de vriezer. Vanessa volgt met tilapia in smolten roombotter, vanneis met toefies bieslook. Gemengde slaot met kapperties, paprika, pomelo's, vleestomaten in stukkies, witlof in ham en jonge keze, komkommer met azien (edik) en oliefeulie apart in een bakkie; niet veur Annie Prent. Annie kan niet tegen komkommers.

Lovina fluustert Dillie in het oor. Dillie pakt Jan Oremus bij de scholder en trekt heur omhoog. Veur het heufdgerecht hielendal klaor stiet speult Dillie een menuet van Beethoven op de piano. Een körte ofsluting met Bach om het eten lochtig smaken te laoten. Minutenwark veur het eten kaold worden kan.

As Dillie weerom bracht wordt op heur plek, -ze kan het stukkie wel allent lopen, maor ze lat heur geern de weg wiezen- is Jan Oremus opscheuven naor het aander ende van de taofel. De baankman wul niet over inrichting van woonkamers en trapzolders praoten. Van kwaolen hef e gien verstaand, en ok niet van adeldom. Dat hef e met humzölf zo ofpraot.

Dertig zulverlingen, 85 euro. Dat is de pries van de keupern schaol waor het lösse heufd van Johannes de Deuper op serveerd weur. Om die gooi. Op de antiekmarkt op het Zuderdiep.

Links van Dillie zit Niels Menckema met het volle zicht op de börsten van Lovina Brenninckmeijer die vanneis een schaol met tilapia in smolten botter zonder motten op de rechaud zet. Drie vissen in eulie, telt Niels Menckema. Zeuven anbreuken flessen op taofel.

Veur e de vlekken in het kleed tellen kan, komp een aander dis uut de keuken.

'Der is ok kip in kerriesaus,' zeg Lovina. 'Veur wie wat hieters wul.'

‘Schiere muziek,’ zeg Niels Menckema tegen Dillie zunder heur an te kieken. Hij schept hum van de vis op.

‘Ie hebt der wel slag van, van de piano.’

Niels Menckema hef een rooie vlekkerige gloed op het gezicht en op de hals. Dat komp niet van zien praot. Hij wet het wel.

Bijkaans is e een autist. Bijkaans is e non-sociaol. Bijkaans hef e een singuliere kiek op de wereld, maor wat dan nog?

Gieniend hef humzölf maakt.

Ok Lovina met de twee volle börsten die aandermaol hen veuren hangt as ze de eerpelkroketten midden op taofel zet, hef heurzölf niet maakt.

Autist weden is niks mis met, maor ok zunder dat etiket was e content west. Wat is der mooier as optellen, vermenigvuldigings, breuken, worteltrekken en integraolen? Niet veul, toch.

’Schiere muziek. Mooi tempo. Ondanks joen handicap.’

Met dat Niels Menckema dat zeg kek e naor Lovina. Onder de zwaore wenkbrauwen van Lovina Brenninckmeijer gluit vuur uut de donkere pupillen de taofel over.

De blikken van Niels Menckema en Lovina Brenninckmeijer vloeit boven de tilapia in mekaar. Iniens is Lovina meer as twee börsten achter een kegeluutsnede van de blouse. Het is asof het kruuspunt van de ogenblikken oplicht boven de vis. Fluoresceert, om het duur te zeggen. Iridiserend, mag ok.

Niels Menckema is opzichter in de bouw; hij kan merakel kieken.

‘Proost,’ zeg Dillie.

Ze huuft niet zeggen, wat ze niet zeggen wul.

‘Proost,’ zeg Menckema.

‘Proost,’ zeg de taofel.

Dan valt het stille.

‘Proost,’ zeg de Heere God veur elkenien.

‘Proost,’ zeg Doornmans, altied wat later as aander.

Doornmans zit an de rechterhaand van Dillie.

Dillie heft het glas aandermaol met de linkerhaand.

‘En zal ik joe bedienen?’

Doornmans wacht het antwoord niet of en schept Dillie een halve vis op het bord met golden raand.

‘Zunder graot, zunder ruggegraot,’ zeg Doornmans. Hij gniest der bij, asof e het grappie zölf bedacht hef. Het was het grappie van zien va. Zo haalde zien va de gram van een mislukt huwelijk waor e in steken bleven was.

Moe kreeg om de aandermaol an taofel te heuren dat ze gien ruggengraot had. Dochter van de visboer zunder graot.

De moe van Doornmans was der op het lest in stikt. Het pavlov-weerwoord van moe op de woorden van va Doornmans was:

Ik worstel en ik kom boven, ofwisseld met Luctor en emergo.

Tot die maol dat ze der in bleef. Rechtop an taofel. Haanden op schoot, en met het oog op de makreel die op taofel kaold lag te wezen.

‘Genogt? Nog een stukkie?’ vrag Karel Doornmans an Dillie.

Het is elegantie of hij hef mij bij de bok met de kinderachtige beleefdheid, dèenkt Dillie. Ze bedappert heur en haoldt het op infantiele beleefdheid.

Odilia den Boer Poortugael is gevangene van de taofel. Ze mut het met Doornmans doen. De linker buurman van Odilia den Boer Poortugael hef het te drok met de jongste dochter van de verdrunken kapitein.

Niels Menckema feteert Lovina Brenninckmeijer intied de aander leesders heur met de vis, bloemkool, slao, witlof met ham en keze, eerpelpuree, punties quiche met vis en verse broccoli, komkommerslao en appelmoes gaangs haoldt.

Alles is meugelijk in groot gezelschop.

Details bepaolt de veurtgang intied dat elk zuch op de grote gezelligheid richt.

Onder het heufdgerecht is het merakel lastig van taofelpartner te wisseln zunder merakel onbeleefd te weden. Karel Doornmans prebeert andermaol met Dillie het gesprek gaangs te haolden.

‘Ik gao veur toeties, meer as veur tilapia,’ fluustert e.

Hij kreg het gevuul of e overspel speult. Hij döt een intieme bekentenis, liekt het.

Dat is het niet. Karel Doornmans is netties en beleefd en dat was e van huus uut niet wend. Hij vuult hum nog onwennig met aordig wezen, jaoren therapie hebt dat niet hielendal repareren kund.

'Doe mij maor wat appelmoes,' zeg Odilia den Boer Poortugael.

'Geern zunder die rooie kers.'

Dillie haold niet van de synthetische zuutbollegies op de appelmoes.

Ze lat de opening naor intimiteit liggen. Odilia den Boer Poortugael kent heur beparkings.

De hiele dag vliegt de doeven van de buren bij Odilia den Boer Poortugael over de bos en over het dak. Ze hef daor vrede met. Dik had de doeven ofschieten wuld, maor Dillie is der met vertrouwd dat vrömde lu prebeert heur op het erf te kommen. Dillie vindt Hester Lubi een aordige vrouw, ok omdat Hester Lubi hiel vrogger met heur zeuntie voetbal speulde, met Karel Doornmans hef ze gien chemie.

Met weinig manlu hef ze chemie sund de spierdystrofie en de pgb. Dat is now ienmaol zo.

Odilia Henriëtte den Boer Poortugael is niet uut op avontuur. Odilia Henriëtte den Boer Poortugael is content met de zörg van de pgb en met de sonates van Beethoven.

Groot geluk bestiet niet, wet ze. Der is allent klein geluk, en bij heur is dat Dik Bos, bij heur is dat de vleugel in de serre. Alles wat ze wieder kreg is toegift.

Maor allent filosofen bint in staot om finaole kwaolen te parkeren en altied puber te blieven. Robert Musil, ja, die *Mann ohne Eigenschaften*. Tot zien dood elke levensdag de daod. Elke morgen veur de thee *Geschlechtsgemeinschaft*. Dillie mut der niet an dèenken.

As Dillie al een liefelijke liefdes-verhaolding hef, dan is het met heur vleugel in de serre, met de klep lös, en met de pgb.

De haot-liefdeverholding is veur Dik Bos. Dik as minnaar en de leste jaoren as uutvoerder van de pgb. Die vergoeding in pecunia hef de verhaolding tussen heur en Dik Bos veraanderd. Odilia den Boer Poortugael is warkgever en niet langer partner. Dat gevuul kwam vanzölf. Ze is der wies met.

Vanessa van Duldemen brengt beweging in de praoterij. Ze haalt Dillie achter de kaolde appelmoes en het restie vis vot.

'Speul nog iens een ouverture van Beethoven,' zeg Vanessa en ze nemp Dillie bij de arm.

As de pianoklaanken met 't geroezemoes mengt, schöf Vanessa naost Doornmans. Vanessa van Duldemen döt wat ze niet laoten kan.

'Karel,' zeg ze. 'Ik heur dat ie gedichten schrieft.'

Karel Doornmans leg het mes neer. Hij leg de vörke neer met de halve eerpelkroket der an vaste prikt.

'Oh,' zeg e. 'Ja, ik haold mij daor met gaangs. Ja.'

Vanessa van Duldemen dreit een beetie bezik. As der gien poot van de taofel staon had tussen Karel Doornmans en heur, dan had ze hum de knei bereurd.

Het signaol is dudelijk.

'Ik had het niet van mezölf dacht,' zeg Karel Doornmans.

'Ik wus niet dat ik het kun, maor ik kan het. Dichten.'

Karel Doornmans schildert in eulievarf en les boeken over plaanten, dieren, en benaom vissen. Hij hef een veurkeur veur harde seks in de literatuur, maor dat wet niet elk.

'En waor dicht ie zoal over?'

Vanessa schept heur witlof op en legt der een stukkie kalkoen in kerriesaus bij.

'To bee or not to bee,' zeg Doornmans, en dat *bee* met twee e's.

Hij pakt een pen uut de buuts van zien jassie en schref op een servettie: *2 bee, or not 2 bee*.

'Daor begunde ik met, maor dat vun ik te makkelk.'

Vanessa mient dat het *2 bees* weden mut, maor ze zeg niks.

De kerrie is niet scharp, de kerrie is niet mild, net as de wien.

‘Dichters hebt permissie om alles met taol te doen,’ zeg Vanessa. Ze mient dat dichters alles met tong doen meugt. Ze leg een stukkie tilapia naost de kalkoen. Het gewone maakt ze biezunder deur der wat aans gewoons naost te leggen.

‘Bijkaans past de praot niet, maor mien leste gedicht gung over een dooie molle.’

Karel Doornmans nemp vörk en mes en snedt een worteltie deurmidden.

‘Ik kan het joe zo veurdragen, maor hier an taofel liekt mij niet hielendal de plek.’

Vanessa van Duldemen knikt.

‘Maor ik bin wel interesseerd,’ zeg ze.

‘In de molle.’

Vanessa van Duldemen is altied interesseerd, ze is niet neis-gierig. Neisgierig, dat wul ze niet weden.

Aaron had in Libanon ok permissie om alles te doen wat daon worden mus. Niet op papier vanzölf, dan mag een soldaot niks, maor in het duuster in de bargen. Gieniend die metkek, allent de kornuiten.

Naost Vanessa van Duldemen fluustert Karel Doornmans het gedicht over de dooie molle.

Hij kent het uut de kop.

Vanessa wet intied weg met de witlof, een beetie bitter, en de kippebörst, milde kerrie met uutschieters.

In de hoek bij het glas speult Odilia den Boer Poortugael een ouverture van Beethoven.

Vanessa van Duldemen zöt hoe heur Niels Menckema schuuns in de stoel hangt en het oor stief bij de mond van Lovina Brenninckmeijer haoldt.

Niels Menckema was tussen twee pianostukken deur van plek wisseld. Volle blikken warpen over taofel hen Lovina was knap onhaandig. Benaom veur een autist. En proosten met rooie wien gung ok beter naost mekaar. Proosten met witte *sagte vellegies* ok.

Niels Menckema maakt een begun. Niels Menckema trekt de kurke uut de hals van een aander fles rooie wien. Zuudafrikaanse wien disse keer; *Goedgedrag* uut die Kaapstreek.

Karel Doornmans is an het ende van het molledicht. Hij schept hum vanneis bruunbakken eerpelties op.

Overspronggedrag wet Vanessa van Duldemen van de lessen biologie. Ze kent het van *Dag lieverd* met de uutleg van schoelproeven uut de lessen scheikunde en biologie. Geliek wat aans doen, aj joe schaamt veur joen daoden.

Vanessa zöt hoe Niels rechtop zitten giet. Betrapt, dèenkt Vanessa, betrapt dat e zo close te keuveln zit met Lovina. Hij kan het dus wel, het spiet heur dat ze zien hef wat ze zien hef.

Vanessa van Duldemen gunt elk waor e recht op hef. Ze hef een ruum hart. En ok veur heurzölf. Aj een verleden hebt, -en wel hef dat niet? – raak ie de ofguunst en de infantiliteit kwiet, vindt ze. Der bint lu boven de zestig die wint an infantiliteit, maor dat is dan maor zo.

Maor Niels Menckema vuult hum niet betrapt. Niels Menckema is now Niels.

Niels Menckema hef het met Lovina Brenninckmeijer over het schilderij an het ende van taofel, waor een gat slagen is in de eterij.

De schaolen bint zowat leeg. Der is nog appelmoes, der bint nog stukkies kalkoen, slaot is der nog en de koolrabi uut de Ukraïene is ok nog niet op. De zalm en tilapia dreit in maagzuur of bint al in de dunne darm slachtoffer van trypsines en aander enzymen.

Op.

Lovina zeg dat het schilderij een metafoor is. De honden op het doek bint gien honden, ze bint het teken van trouw. Niels Menckema heurt dat de hond last hef van teken, maor dat is niet zo. Die hond is van eulievarf, die hond hef nargens last van.

‘Ceci n’est pas un chien,’ zeg e.

Dat stiet in het café in Rossingnol, bij het tweede huus in Fraankriek, op een bord an de mure.

Fraansen hebt gemiene en valse honden, wet e.

‘Woef,’ blaft e zachties.

Dat kun e niet laoten. Vanessa haoldt van dat ‘woef’ as het locht in de slaopkamer uut is en het tied is om te slaopen.

Lovina Brenninckmeijer vuult heur roezig in het lochte heufd en warme lief. De wien döt het wark en het lief volgt wat de wien lösmaakt. Annie Prent is al lang uut beeld. Het liekt een opvlieger west weden, die liefelijke vrouwluliefde.

Lovina Brenninckmeijer vernuverd heur met Niels A. P. J. M. Menckema. Alle spreekwoorden en gezegden die ze wet fluustert ze hum in het oor. Ze exploreert de wereld van de autist. Zunder gêne leunt ze tegen Niels Menckema, legt ze de arm om hum hen veur ze in de bienen giet.

Lovina giet hen achter en nao het plassen en haanden wassen en nao een frisse walm parfum achter de oren en de ellebogen zit ze bijkaans bij Niels Menckema op schoot. Dillie speult Mozart. Net wat an de harde kaant, in te hoog tempo en met veul hoge tonen.

’We hebt het an tied,’ zeg Lovina Brenninckmeijer zowat met de tong in het oor van Niels Menckema.

‘We hebt het an tied veur het dessert. Griesmeelpudding met bessensaus komp dommiet. En wie dat niet wul kan ies kriegen met warme welde zuudvruchten of eerdbeien met poeiersuker.’

Ze bet Niels zachties in het oor.

‘Kom met,’ zeg ze.

‘Mien lief hef wille van joe. Kom met.’

En as Niels wat radeloos te kieken zit.

‘Concreet, ie wult het concreet, ik weet het.’

Wat een avontuur, giet heur deur het heufd. Ik versier een autist. Wat spannend.

Lovina Brenninckmeijer giet staon en legt de linkerhaand op het kruus van Niels Menckema. Niels Menckema volgt de haand van Lovina Brenninckmeijer as ze met de rechter naor het schilderij wes, dat achter heur an de muur hangt.

Niels Menckema dreit traog het heufd. In gele, rooie en grune kleuren, maor benaom in rood en oranje hangt daor het vervolg op *De oorsprong van de wereld* van Gustav Courbet.

Niels Menckema wet niet wat dat bonte palet betiekent. Niels Menckema haoldt niet van verrassings.

Lovina Brenninckmeijer nemp Niels Menckema met hen de keuken, maor veur ze daor bint slaot ze linksof en valt de deur naor het hok met wasmachines en centrifuges in de klink.

Op Annemarieke Koekkoek en Dillie nao is elk in de arms van Bacchus te laande kommen.

De samenkomst van leesgeneutschap en leesclub liekt een amusante wisseling van de wacht tussen de abstracten en de figuratieven.

Annemarieke Koekkoek mag dan niet drinken, ze lat de haanden niet allent wappern as het op bedienen an taofel angiet. Dik Bos is heur stip an de horizon.

Dick Bos schraapt met de dessertlepel de resties van de tilapia van het bord. Zo hef e dat leerd. Altied het bord leeg eten. Dik Bos is in gedachten. Twee glassies witte wien hef e had en hij wet dat e dan stoppen mut. Hij stopt dan ok. Annemarieke Koekkoek giet deur.

Dik Bos is zo diepe in gedachten dat e de piano niet heurt. Hij kent alle stukken van Dillie van binnen en van buten. Een gedicht van Seamus Heany gled hum deur de harsens. *Digging*, graoven in de turf. *Digging*. Dat hef e vake as e het etensbord schoon schrapt.

Annemarieke Koekkoek schöf naost Bos. Ze wul het met hum over literatuur hebben, zeg ze. Dik Bos geleuft heur niet, maor dat zeg e niet. Klaantvriendelijkheid hef e op het postkantoor leerd. Dienstbaorheid zit Dik Bos in de chromosomen, in de genen.

‘Het giet an taofel, in de keuken en in het washok over alle dingen, maor niet over *Dag lieverd*,’ zeg Annemarieke Koekkoek. ‘Over *Bon dia dushi*,’ zeg ze.

Nasilele Ntebi had heur de vertaoling geven in het Papiaments. Nasilele wus waorumme de leraor biologie hen Aruba vleugen was. Vot van het eigen laand om het eigen laand beter zien te kunnen. Zo is het toch, of niet: van ofstaand kun ie pas zien wat dichtebij is.

Dik Bos heurt enkelt het leste van heur zinnen. Hij vuult de haand van Annemarieke dichtebij op het bovenbien.

'Dag lieverd?' vrag e. 'Dushi?'

Annemarieke lacht en knep hum in het bien. Literatuur daor wul ze het over hebben. En over wat literatuur veur Dik Bos betiekent. En veur Annemarieke Koekkoek, maor dat zeg ze niet.

Veur ze wieder praoten kan, vraogt Nasilele Ntebi en HarmJan Felix de eters beleefd maor dringend om van taofel te gaon. Ze ruumt de lege schöttels en borden hen de keuken. Makkelk as elk van taofel giet, as het kan. Veur de logistiek is dat haandiger.

Het kan. Annemarieke Koekkoek wet wat ze wul.

'Ik heb zin an een sigare,' zeg ze.

'Kom met.'

Dik Bos giet met.

Dik Bos rookt niet meer.

Dik Bos huuft het niet over *Dag lieverd* hebben. Dik Bos las Wislawa Szymborska en hij las Bernlef. En hef Bernlef gedichten van de Poolse vertaold, en onder eigen naom in een bundel zet? Hef Bernlef de Ier Seamus Heaney gebruukt en Paul Valéry? Dat wul Dik Bos weten.

En as *Dag lieverd* der bij mut: op welke bladzieden en hoe vake hef de schriever citaoten van disse lu overschreven zunder ze melden? Vake.

En praot me niet van aander plagiaot; overliedensadvertenties, reclamefolders, aander boeken. Elk die lezen hef, kan ze weerom vinden. Elke bladziede in *Dag lieverd* verwes naor een aander, zo vake daj der mu van worden kunt.

Hij stelt de vraogen niet an Annemarieke Koekkoek die de deur naor de aovendlocht lös haoldt.

Dik Bos kreg gien antwoord op vraogen die hij niet stelt. dat overkomp hum vaker.

Twee glaozen witte wien nemp ze met; *warme tongies*.

Het is een zwoele warme aovend. De zun zakt achter de bossies.

In de varte giet de harmonie veurbij.

Achter de galerie stiet een baankie met uutzicht op de horizon en een koppel koeien. De aovondzun veraandert de hoge wolken in een vulkaan. Het baankie wacht achter de galerie achter de beukenhege. Daor is het merakel goed rusten.

Dik Bos heurt in het heufd gedichten van Seamus Heany over weilaanden die nog gien parkeerplek bint, over turf die nog niet an snee is.

'Vrömd hoe iets in het verschiet, ienmaol helder, veraandert in wat ie al wussen.'

Onder een schilderij van HendrikJan Dolsma zit Hester Lubi te dreumen. Ze wul zeggen dat een mèens op meerdere plekken tegelieks weden kan. Gieniend die luustert.

Hester Lubi is met het heufd op Aruba op de begraofplaats. Ze is halfweg steken bleven in *Dag lieverd* bij het heufdstuk over de West.

Hester Lubi kek met leraar biologie Vincent Höhenzollern met die zien vrouw Felicity zuukt. Hester Lubi stiet an de kust achter Vincent Höhenzollern die aorzelt of e de vrouw in zee drukken zal. Zien vrouw. Zien fatale liefde.

Hester Lubi is in gedachten votdaolijk bij de plas an het ende van het zaandpad achter het huus van de leraar biologie. Hester Lubi is in galerie Wapse. Ze heurt Beethoven. Ze hef uutzicht op de Waddenzee van HendrikJan Dolsma. Ze vuult heur an de börst. Hester Lubi is overal tegelieks. Ze lacht zachties.

Hester Lubi kek in de rondte. Gien schoelwark, dèenkt ze. Dat is mien genot, soest in het heufd. Gien mèens zöt ze. Overal is ze.

Buten op de baank is het tweiduuster veurbij. In de dook wacht Annemarieke Koekkoek en Dik Bos op de tied veur griesmeel-pudding.

‘Ie bint een dèenker,’ zeg Annemarieke Koekkoek tegen Dik Bos.

Dik Bos knikt.

‘Ik bin een doener,’ zeg Annemarieke Koekkoek.

Ze schopt de schoenen uut en zet de voeten op de baank. Ze lig languut naost Dik Bos die beide arms achter de leuning van de baank haoldt. Annemarieke leg het heufd bij hum op schoot. Ze stek de braand in een wilde havanna. Hij lat het geworden. Dillie zal hum niet te nao kommen. Dillie speult piano, vanneis een ouverture van Beethoven.

De sigare smeult heur nog in de haand. Annemarieke komp uut Emmen, wet Dik Bos. Ie doet maor, dèenkt e.

Hij lat heur geworden.

Dik Bos maakt hum nargens drok om. Cvs, pgb, ms, pnp, dna, rna, abtb, dvhn, univé, tnt het zal zien tied wel duren.

As Annemarie zowat uutrookt is, hef e antwoord op de vraogen die e niet steld hef.

Alles wat we weet hebt we van een aander, giet hum deur de harsens, elk zeg nao wat e opsteuken hef van de ien of de aander. In *Dag lieverd* komt merakel veul gedachten en beschrievings bekend veur.

Overschreven, vanneis opschreven in aander woorden.

Dat heurt ok zo.

Bij elke zin zegt we niet dat we de woorden van va en moe leerd hebt, van elke goeie en mindere gedachte zegt we niet dat die van opa kwam, van opoe, van een artikel uut een kraant, van observaties uut de natuur.

Elk rookt de eigen sigare, zelden iene die elke maol zeg wel hum roken leerd hef. We doet net asof alles uut oenszölf komt, dèenkt e. Dat is niet zo, maor dat huuft we niet gedurig zeggen.

Het vuult hiel armoedig as ie niks van joezölf hebt.

Dik Bos heurt zien va: ‘ Zölfs joen kont is nog niet van joezölf.’

Het locht giet hum op; het was een metafoor, de shit is net zo goed van aander as de gladiolen van aander lu bint, ok al krieg ie

ze as ie het levent leeft as veur joe heurt. Ieniens begrep Dik Bos waorumme de koningin de onderscheidings weeromme wul nao de dood van de gedecoreerde.

Niks is van jezölf, en tegelieks is alles van jezölf. Dat is de strekking van *Dag lieverd*, bedèenkt e.

Alles bestiet en alles bestiet niet, en dat tegelieks. Dik Bos is merakel rustig worden; van de sigare van Annemarieke, maor meer nog van het neie inzicht.

As HarmJan Felix een kwartier laoter hen buten komp zit Dik Bos en Annemarieke Koekkoek tegen mekaar leund op de baank. Elk een leeg glas in de haand. Op het zaand dooft het vuur van een stompie sigare.

De locht van wilde havanna's is verweit.

Het dessert stiet op taofel.

Nasilele Ntebi en HarmJan Felix hebt veur het dessert zörgd. Pudding: zölf maakt, vanille uut een puutie met rauwe melk anmaakt en vief minuten kookt. Nao de kook geliek in schaalties met figuren der in en langzaom kaold laoten worden.

HarmJanFelix kende de vanillesuker uut de winkel. Achterin, derde la, boven de kaneelstokkies en onder de nootmuskaat. In dezölfde la lagen de Bourbon vanillestokkies. Donkerbruun met smaangs witte uutslag der op.

Met vanillevla is e een beetie weerom in de tied. Hij vertelt Nasilele Ntebi het verhaol van zien koloniale va.

'Vanillestokkies bint van de orchidee, jong,' had de va van HarmJan Felix zegd.

'Die bloemen waren roofgoed uut Zuudamerika. Op het eilaand Bourbon in de Indische Oceaan in de eerde plant. Alles wat der gebeurde, der kwamen gien vanillestokkies in die orchidee. Een zwarte, nikker zee va, vund uut dat de orchideeën niet bevrucht weuren. De hommels en de bijen waren niet metkommen uut Zuudamerika.'

Dan wachtte de va van HarmJan Felix en zee:

‘Die zwarte bevruchtte de orchidee met een kwastie. Een vrömde kwast.’

Het verhaol klopte had HarmJan uutzöcht, maor de praot van zien va had hum niet anstaon.

In die tied was het gewoon dat een neger een zwarte was, of een nikker, maor die tied, de tied van Max Havelaar, die was veurbij.

Die tied was weerom met het verhaol.

Nasilele Ntebi, die gortepap maakt had, luusterde. Het maakte hum niks uut.

‘Neger, nikker, zwarte, allochtoon, autochtoon, krullenkop, wupneuze. Wat zal ik mij drok maken. Ik vind zwart wel een schiere kleur.’

De kleur van het vel maakte hum niks uut. De negername, daor had e hinder van.

Met geel of rood was ik ok senang west, heurt Nasilele in zien heufd. Maor ik bin spierwit, blank. Net as de aander in de leesclub had e vel om het lief met de kleur van een zwien, een jonge big. Witrose en zeker niet halal, die kleur van het vel.

Bijkaans was het beter west zwart te weden, een neger te weden met zu’n naam. Nikker was ok goed west. Alles beter as een negername.

Dat was het argste: Nasilele Ntebi en dan een blanke te weden, niet iens een makamba pretu. Gien witte neger as in *Dag lieverd*.

Nasilele Ntebi lat de gedachten votvliegen. Hij wol dat e schaopherder was in Ierlaand, of in Australië bijveurbield, down under.

Annie Prent, die onder het schilderij van Gustav Courbet zit te dreumen, -onder plagiaot van *de oorsprong van de wereld*,- zul e geern metnemen hen Melbourne of Berrigan. Een aander huufde Nasilele Ntebi niet, en hoge leerzen ok niet.

Nasilele Ntebi haoldt niet meer van Annie Prent, maor dat is een veurdiel, vindt e.

Haolden van daor schiet ie niks met op.

Haolden van zörgt veur ongemak. Vincent Höhenzoller in *Dag lieverd* huuld van zien Felicity, en hij drukt heur in zee. Een minne streek.

Liefde drag doodslag in zuch. Haolden van is een tieken van hebberigheid. Nasilele vuult dat e van Annie haoldt, hij wul het niet. Nasilele hef niks met hebberigheid. Ik bin een boeddha, diepe in mien gedachten, giet hum deur de kop. Het is een gedachte die hum niet verlaoten wul. Onthechting is het beste wat mij treffen kan, dèenkt Nasilele, Hij schöf de gedachte an boeddha bezied. Aander gedachten bint ok belangriek.

Hoe de gortepap met stroop smaakt wul Nasilele Ntebi weten.

HarmJan Felix zeg dat e liever vanille had. Of warme riestepap met brune suker.

Koffie met sukkelao en een cointreau, dat kun der nog net bij.

Eigenlijks had e al genogt had.

Elk had al genogt had, gieniend was zat.

Op een enkel nao was elk zat, maor met een leeg gevuul in het heufd en het lief.

Het gung as in *Dag lieverd*. Der gebeurt een bult, der wordt praot en luusterd, der wordt speuld en der wordt achterover leund. En as het lief vol is en het heufd leeg is, liekt het asof der niks gebeurd is. Waorheid en leugen, warkelijkheid en illusie loopt in mekaar over.

Elk is trouw en elk bedrög humzölf.

Elk is een een satan.

Elk is een god

Dag lieverd.

Het boek *Dag lieverd* liekt veul op:

Bon dia dushi

Gerard Stout

Uitgeverij *Ter Verpoozing*
ISBN-10: 90-809398-9-7
ISBN-13: 978-90-809398-9-9
NUR 300

© G.H.W.J. Stout, Peize 2006
Eerste druk 2006

foto omslag: Gerard Stout
Olieverf 1,60 x 1,00 m. canvas
Druk: NHL

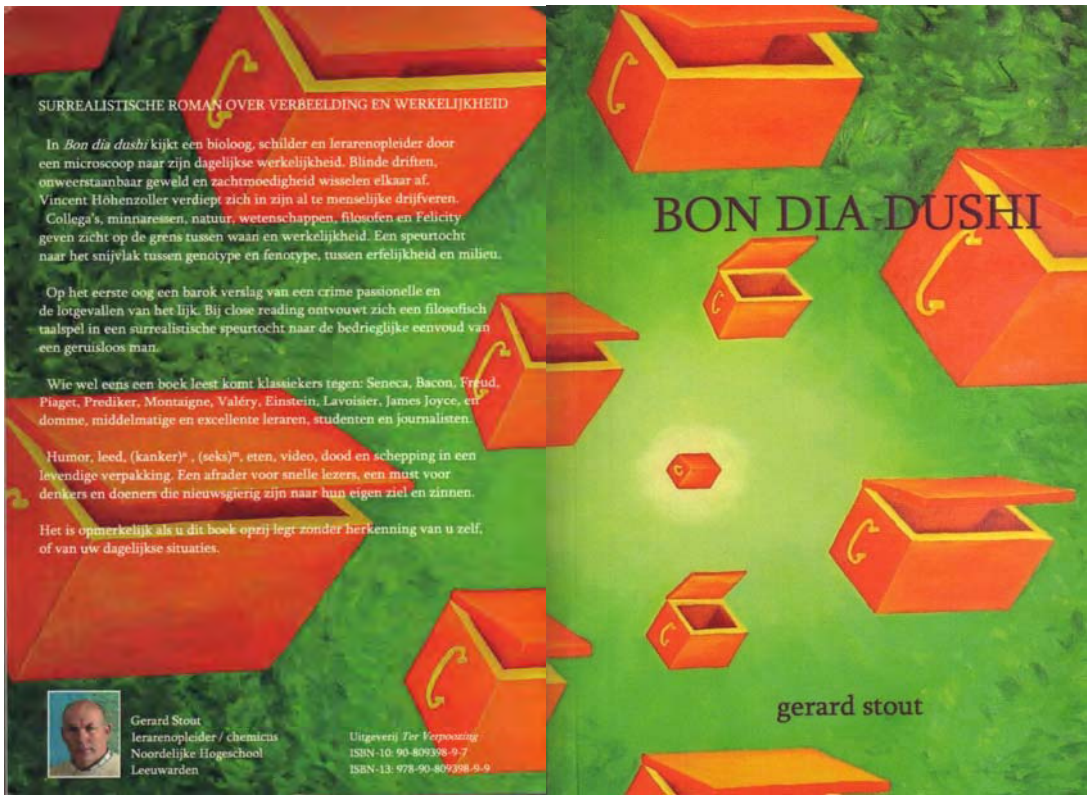
SURREALISTISCHE ROMAN OVER VERBEELDING EN WERKELIJKHEID
In *Bon dia dushi* kijkt een bioloog, schilder en lerarenopleider door een microscoop naar zijn dagelijkse werkelijkheid. Blinde driften, onweerstaanbaar geweld en zachtmoedigheid wisselen elkaar af. Vincent Hôhenzoller verdiept zich in zijn al te menselijke drijfveren. Collega's, minnaressen, natuur, wetenschappen, filosofen en Felicity geven zicht op de grens tussen waan en werkelijkheid. Een speurtocht naar het snijvlak tussen genotype en fenotype, tussen erfelijkheid en milieu.
Op het eerste oog een barok verslag van een crime passionelle en de lotgevallen van het lijk. Bij close reading ontvouwt zich een filosofisch taalspel in een surrealistische speurtocht naar de bedrieglijke eenvoud van een geruisloos man.
Wie wel eens een boek leest komt klassiekers tegen: Seneca, Bacon, Freud, Piaget, Prediker, Montaigne, Valéry, Einstein, Lavoisier, James Joyce, en domme, middelmatige en excellente leraren, studenten en journalisten.
Humor, leed, (kanker)^{n} , (seks)^{m}, eten, video, dood en schepping in een levendige verpakking. Een afrader voor snelle lezers, een must voor denkers en doeners die nieuwsgierig zijn naar hun eigen ziel en zinnen.
Het is opmerkelijk als u dit boek opzij legt zonder herkenning van u zelf, of van uw dagelijkse situaties.
Gerard Stout
lerarenopleider / chemicus
Noordelijke Hogeschool
Leeuwarden
Uitgeverij *Ter Verpoozing*
ISBN-10: 90-809398-9-7
ISBN-13: 978-90-809398-9-9
BON DIA DUSHI
gerard stout

Om joe op het pad te zetten dat eindeloos wieder giet stiet hier de achterflaptekst van de roman *Dag lieverd*.

In Dag lieverd *kek een bioloog, schilder en lerarenopleider deur een microscoop naor de daogelijkse warkelijkheid. Blinde drift, onhaoldbaor geweld en zachtheid wisselt mekaar of.*
Vincent Hohenzöller verdiept hum in zien mèenselijkheid.
Collega's, lieflijke vrouwlu, natuur, wetenschap, filosofen en Felicity geeft kiek op de grub tussen dreum en warkelijkheid. Een verkenning naor het snievlak tussen genotype en fenotype, de glief maank ofkomst en omgeving.

Op het eerste gezicht een eigenzinnig verslag van een crime passionelle en een verslag van de lotgevallen van een liek.
Dichterbij bekeken een apart en filosofisch taolspel in een butenwarkelijke zuuktocht naor de bedrieglijke ienvold van een onheurbaore man.

Aj wel iens een boek leest, kom ie klassiekers in de muut: Seneca, Bacon, Piaget, Preker, Montaigne, Valéry, Einstein, Freud, Newton en James Joyce.
Wieder tref ie ok middelmaotige en domme lu.

Vanzölf: ie kunt *Dag lieverd* ok in oorspronkelijke versie lezen.

de leesders

Jan Oremus
(baankdirecteur)

X

Lovina Brenninckmeijer
(galeriehaoldster, bibliothecaris)

Niels Menckema
(bouwopzichter)

X

Vanessa van Duldemen
(Ukraïns, weduwe Aaron)

HarmJan Felix
(leraar Nederlands)

X

Annemarieke Koekkoek
(ex-hoofd beleidsstaf gemeente)

Dik Bos
(postkantoor)

X

Odilia Henriette den Boer Poortugael
(jonkvrouw, pianiste)

Nasilele Ntebi
(plietsie)

X

Annie Prent
(reisverhaolen)

Karel Doornmans
(intellectuele kunstenaor)

X

Hester Lubi
(klassieke taolen, historica)

De schriever

Gerard Stout (Erica, 1950) schref an ien raom deur. Hij hef verscheiden boeken schreven in het Nederlands en in het Drèents.
In het Drèents is wark uutgeven bij *Het Drentse Boek / Huus van de Taol* (Beilen) en bij de eigen uutgeverij *Ter Verpoozing*. Ie leest körte verhaolen in Roet, Drèents letterkundig tiedschrift.
Veur het Nederlandse wark hef e nog gien uutgever vunden. Hij is ok niet op zuuk. Wat een aander niet döt, dat pakt e zölf an, as het kan en as de innerlijke neudzaok der is.
Bon dia dushi –niet in het Papiaments, maor (*Dag lieverd*) in het Nederlands- hef e ok zölf uutgeven. Hij kan het niet wachten.

Aander Nederlands wark giet over natuurwetenschappen (*Leven na de dood, lotgevallen van het lijk*), over begeleiding van jongern en aoldern (*Kan niet ligt op het kerkhof*).

In de vakliteratuur vind ie boekbesprekings en artikels over dahlia's en aander plaanten, bloemen, dooie dieren. Hij schref over scheikunde, natuurkunde, biologie zodat elk der wat van snappen kan. Veur de aordigheid.

Wieder maakte hij bijkaans 100 films over wat hum in de muut komp. Ie vindt ze op het web. Ok veur de aordigheid.

In het *Dagblad van het Noorden* schref e 20 jaor wat e van Stellingwarver, Grunneger en Drentse literatuur vindt. Niet elk is daor bliede met. Maor der bint ok lu die het hiel schier vindt wat e schref over platte literatuur.
Besprekings: niet veur de onaordigheid. Ok veur wat buuscenten.

Gerard Stout hef merakel wat motto's. Het bint zien eigen motto's.
Ie hebt daor niks an.

Gebruuk joen talenten, veur het te late is.

Bijkaans heb ie der wat an.

Disse agnost zat niet op de leste riege toen God het verstaand uutdielde.

Bijkaans toch, maor dan hef God lange arms.